

**Ụ'dúkọ múké
Yüwánĩ
ní sǐ rĩ
Tã búkũ rĩ vé rĩ ã ùlũngára**

Yüwánĩ ri Yẹsũ vé 'bá áyúāyũ rĩ pi vé ọgúpì. Sĩ búkũ 'dĩri Yāhúdĩ rĩ pi ẽ ìzā kozú, āzini 'bá Yẹsũ ri ẹ'yĩ' 'bá gí rĩ pi ẽ ìzā kozú. Ùlũ tã kárákará Yẹsũ ní 'oó āyāzú āyāyā rĩ pi rá, āzini ùlũ tã Yẹsũ ní ímbá rĩ pi rá, 'bo sǐ tã Yẹsũ vé rĩ pi ã uruko' bée kuyé. Yüwánĩ lū kīnĩ, Yẹsũ adri 'yẹná 'bá áda kuyé, ìri kpá Múngú 'i.

Búkũ rĩ vé 'dóngára 'i' da kīnĩ, Yẹsũ ri ụ'dúkọ Múngú vé ni 'bá rĩ pi ní, ìrivé drāngára, ìri rọbọṅọ 'bá rĩ pi vé ùnjĩkānyā ùjĩpi ni. Yẹsũ ri Māsíyā nẹbĩ rĩ pi ní tã ni ùlũ búkũ Múngú vé Ùndĩ Ụkụ rĩ ruzú rĩ agá 'yoó kīnĩ, ìri ímụ rá rĩ 'i. Cápítā 13-17 agá, Yüwánĩ ùlũ tã Yẹsũ ní ívé 'bá 'í pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi lẹzú rĩ, āzini ùlũ tã ìri ní kọpi ẽ ẹsì ùmizú ùndrẹná 'dāri sǐ ịsụ ākūdē rụkí drĩ ìri kuyé rĩ. Búkũ rĩ vé ụdụ gé, ùlũ tã ì ní lị Yẹsũ drịgẹ rĩ vé tã, ìrivé gbāngára pẹti alambaku sịgẹ rĩ vé tã, ìrivé íngángára gōo ídri rú drāngára gálésĩ rĩ vé tã, āzini ìri ní 'i 'dazú ívé 'bá 'í pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ẹndrẹti gé vú be kárákará rĩ vé tã.

Ụ'dúkọ idri sēpi rĩ

¹ Í'dóngára gá 'dǎá ì ní drĩ 'bụ pi gbizú vũ be kuyé rĩ gé, ịsụ Ụ'dúkọ rĩ ịnógósị anigé. Ụ'dúkọ

rĩ ri adrií Múngú be trú, Ụ'dúkọ rĩ Múngú 'i.
 2 Í'dóngará gá 'dǎá, Ụ'dúkọ rĩ ri adrií Múngú be trú.

3 Ngá ǎrěvú céré údékí ũkpō ĩrivé rĩ sī, ngá ǎzi ĩ ní údé ĩri ǎkó ni 'dǎáyo. 4 Ngá ĩ ní údé rĩ pi ǎrěvú céré ịsụkí ịvé ídri ینگázú ĩri vúgá, ídri ĩrivé 'dĩri, ĩri ka 'bá ǎlu ǎlu drịgέ ũtúná rú. 5 ũtúná rĩ ĩngbērě ǎngū nịpi cịcị rĩ kú uletere, ǎngū nịpi cịcị 'dĩri ící ũtúná ǎngū ĩngbērěepi uletere 'dĩri ugaá ku.

6 Múngú ịpē ágó ǎzi, rú ni Yūwánī* 'i.
 7 Yūwánī ímụ ũtúná rĩ vé tǎ ũlúú, 'bá ǎlu ǎlu ẹ ẹ'yịkí rí ĩri. 8 Yūwánī adri ũtúná ǎngū ĩngbērěepi uletere rĩ 'i kuyé, Yūwánī ímụ ịvé rĩ 'yéná ũtúná ǎngū ĩngbērěepi uletere rĩ vé tǎ ũlúú. 9 ũtúná áda ǎngū ĩngbērěepi uletere 'bá rĩ pi drịgέ céré rĩ ri ímụ 'bá rĩ pi vúgá vū drịgέ nǎó.

10 Ụ'dúkọ rĩ ri adrií 'bá rĩ pi ǎsámvú gé vū drịgέ nǎgó, údékí ngá rĩ pi ǎrěvú céré vū drịgέ nǎgó ũkpō ĩrivé rĩ sī, 'bo 'bá vū drịgέ rĩ pi nịkí ĩri ámá kuyé. 11 Ụ'dúkọ rĩ ímụ nyọọkú drịgέ nǎgó, 'bo ẹ'dípáa Yǎhụdị rĩ pi ẹ'yịkí ĩri kuyé. 12 'Bo 'bá ĩri ẹ'yị'bá rá rĩ pi, sē kọpi ní drịlé múké adrizú anjị Múngú vé ni pi rú. 13 Kọpivé ịcángará anjị Múngú vé ni pi rú 'dĩri, adri 'yozú kínī, yịkí 'bá áda vé ni sī kuyé, ĩri yịkí Múngú vé ni sī.

14 Ụ'dúkọ rĩ újá 'i ịcá 'bá áda rú, ri adrií 'bá ǎsámvú gé nǎgó, 'bá ndrekí ینگúngará ĩ ní ĩri ینگúzú rĩ rá, 'bá ndrekí Ẹtẹpi vé Mvǎ ǎlukútaná

* 1:6 1:6 Yūwánī: Yūwánī 'dĩri bǎtizīmū sēepi rĩ.

rĩ vé íngúngará ĩ ní ĩri íngúzú rĩ rá. Èsì múké, āzini tā áda ĩrivé rĩ, íbí íngá Ètèpì vúgálésìla, ícá kuú 'bâ āsámvú gé vūgá nōgónō.

¹⁵ Yūwánī átá ĩrivé tā ú'dúkọ be uru 'dāá kīnī, "Bá má ní tā ni ũlūú kīnī, ĩri ímú 'dīí'dī rĩ, ĩri adriípi 'dī! ĩrivé āmbūgū ndē mávé rĩ rá, ā'diātāsīyā ĩ ní drī ma tizú kuyé rĩ gé, ĩri ótú anigé." ¹⁶ ĩrivé èsì ní adrii múké rĩ sī, sē 'bá ísúkí tākiri mužú dīí dīí. ¹⁷ Múngú èzì tājmbì rĩ Mósē† ní, 'bo sē èsì múké rĩ, āzini tā áda rĩ Yēsū Kúrísítō ní nī.‡ ¹⁸ 'Bá āzi ndre Múngú ri āluṅani kuyé. Ádarú ĩrivé Mvā ālukútaṅá adriípi Múngú 'i, adriípi ĩnyinṅá 'í Ètèpì ā gārā gá rĩ, i'da 'bá ní ọsúkā Múngú vé rĩ nī.

*Yūwánī Bātízīmū sēepi rĩ átá Yēsū vé tā
(Mátáyo 3:1-12; Mārákō 1:1-8; Lúkā 3:15-17)*

¹⁹ Ambugu Yāhúdī rĩ pi vé adri'bá kūrú Yērúsālemā vé rĩ agá rĩ pi pēkí atala rĩ pi, § Léví*

† **1:17** 1:17 Mósē: Yōsépā kā drāá gí, 'bāgú Èjèpétō vé rĩ 'bā anji Īsèrélē vé rĩ pi èzì ngaá túgèrī rú caá ílì mūdūrūlū sù (400). Kúru Múngú ní Mósē ri ĩpèzú ímúzá anji Īsèrélē vé rĩ pi pazú adringará túgèrī rú rĩ agásì. Múngú sē tājmbì rĩ Mósē ní, ā lū anji Īsèrélē vé rĩ pi ní, sèzú ĩ ní tājmbì rĩ zizú tājmbì Mósē vé ni ānì. Tíkì Mósē ri ísù ākūdē ílì rĩ ca élifū ālu mūdūrūlū sù (1,400), ísù ākūdē tíkì drī Yēsū ri kuyé. 'Í lā Wūngará 2-24. ‡ **1:17** 1:17 Yēsū Kúrísítō: Rù Yēsū 'dīri vé íffí, Múngú ri 'bā paápi rĩ. Kúrísítō ri 'bá ĩ ní ũdu dāá drī ni gé rĩ, lūzú kīnī Múngú ĩpē ĩri adrii 'bāgú rú. Èbèrē tì sī Kúrísítō ri ĩ zì Māsīyā. 'Í lā Yūwánī 1:41. § **1:19** 1:19 Atala rĩ pi: 'Bá Īsèrélē vé rĩ pi āsámvú gé, 'yéṅá átálágú ri rōbṅṅō zā Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá nī. Atala rĩ pi ri ífū úyú Léví vé rĩ agá. * **1:19** 1:19 Léví: Atala Īsèrélē rĩ pi vé rĩ ārèvú céré íbíkì ífūú úyú Léví vé rĩ agá.

ri'ba ězi nga'ba Jó Múngu vé rī agá rī pi be muú
Yūwánī rī zī kīnī, “Mī ā'di 'i?” ²⁰ Yūwánī 'yo
kōpi ní uletere kīnī, “Má adri Kúrísítō 'i ku.”

²¹ Kōpi ní ĩri zizú, “Mī dí ā'di 'i? Mī Ěllyā† 'i?”

Kīnī, “Kuyé, má adri Ěllyā 'i ku.”

Kōpi ní gōzú ĩri zizú, “Mī nēbī rī‡ 'i?”

Kīnī, “Kuyé.”

²² Kōpi ní 'yozú kīnī, “Mī ā'di 'i? 'Í lū 'bá ní,
'bā jīkí rī tā mī ní újā rī muú ũlūú 'bá 'bā ĩpē'bá
rī pi ní. 'Í lū 'bá ní, mī ngúlúpi, mī ā'di 'i?”

²³ Yūwánī ní tā rī újázú sū ọtú nēbī§ Īsáyā ní
'yoó rī tīnī kīnī, “Ma ú'dúkó riipi ọ'úpi āngū ā'wī
cínýáfā rú rī agá 'dāá 'yoópi, 'Īmi údékí lẹti Úpi
ní, ĩmi útúkí lẹti ĩrivé rī ā adri pīri rī 'i! ”

²⁴ Fārúsī* ĩ ní pēé rī pi ní ²⁵ Yūwánī rī zizú kīnī,
“Mī adri dō Kúrísítō 'i kuyé, dōku Ěllyā 'i kuyé,
dōku nēbī kuyé pírí, mī ĩsú ũkpō rizú bātízímū†
sézú 'dīri ā'di vúgá?”

† **1:21** 1:21 Ěllyā: Ěllyā rī nēbī, Múngu 'du ĩri muúú 'bū gé idri
rú, drā kuyé. Tīkí ĩri ākūdē ilí rī ca mūdūrřlř ũrōmī (900), ĩsú
ākūdē tīkí drī Yēsū rī kuyé. 'Í lā 1 'Bāgú 17-21; 2 'Bāgú 1-3.

‡ **1:21** 1:21 Nēbī rī: Kōpi rikí átá nēbī Mósē ní 'yoó ĩri imú rá rī
vé tā sī. Nēbī Mósē ní 'yoó 'dīri Yēsū 'i. 'Í lā Dětōrōnómē 18:15-18;
Yūwánī 6:14; Ězi 3:22-23; Ězi 7:37. § **1:23** 1:23 Nēbī: Múngu rī
ívé tā átá nēbī rī pi ní, kōpi kuru ĩrivé ú'dúkó rī ũlū 'bá rī pi ní.

1:23 1:23 Īsáyā 40:3 * **1:24** 1:24 Fārúsī: Fārúsī rī pi ngúlúmū
Yāhūdī rī pi vé tāimbī Mósē vé rī ru'ba tītī rī pi. Kōpi 'dukí indri
rī pi vé tā, āzini mālayíkā rī pi vé tā 'bāā tā āmbúgú rú, kōpi
ẹ'yīkí rá 'yozú kīnī, 'bā ũdrā'ba gí rī pi gō íngá idri rú rá. 'Í lā
Ězi 23:8. † **1:25** 1:25 Bātízímū: 'Í rī 'bá rī pi ní bātízímū sē lúzú
kīnī, kōpi újákí ẹsī ívé ũnjīkányā agāsī gí, kōpi ẹ'yīkí Múngu rī
gí.

26 Yūwánī ní újázú kòpi ní kīnī, “Ma ri yīí áyú bātízīmū sēzú ānī 'bá rī pi ní, 'bo 'bá āzi ĩmi āsámvú gé 'dīgē 'dī, ĩmi nīkí drī ĩri kuyé. 27 ĩri ímú tā rī ũlū mâ vùdrī gé, 'bo ĩrivé āmbūgū ndē mávé rī rá. Má ícò ĩrivé ngá pá gá rī vé bāá ọyúú bā ku.”

28 Tā 'dīri Yūwánī pi rikí átá Bētēniyā gá, yīí āmbúgú dīpi dīdī Yáridénī vé wōókò útú ní ĩfūngará gálésila rī gé, ísú ākūdē Yūwánī ri bātízīmū sē.

Yēsū ri Kābīlō Mvā Múngú vé ni

29 Kā mujú adrií drū 'dīni, Yūwánī ndre Yēsū ri ímú 'í vúgálé rú, ĩri ní 'yozú kīnī, “Ī ndrekí drī ká, Kābīlō Mvā‡ Múngú vé ímúpi 'bá nyōókú drīgē rī pi vé ũnjikānyā ũjīpi rī, ĩri 'dā! 30 ĩri 'bá má ní átá tā ni sī, má ní 'yoó, “Bá āzi ri ímú mâ vùdrī gé vúlé 'dī'dī rī 'i, 'bo ĩrivé āmbūgū ndē mávé rī rá, ā'diātāsīyā ĩri ótú anigé ísú tīkí drī ma kuyé.’ 31 Ándúru á nī ĩri kuyé. 'Bo tā má ní bātízīmū sēzú yīí sī rī, Īsērélē rī pi ā nīkí rí ĩri ānī bēsīnī.”

32 Yūwánī ní 'yozú kīnī, “Á ndre Índrí Uleterē rī ímú 'bū gé 'dāásī sū āmámū tīni, úrí ĩri drīgē. 33 Á nī kōdô áamá 'yoó 'bá rī ĩri 'i 'dīni kuyé, 'bo Múngú ma ĩpēpi ímúpi bātízīmū sēepi yīí sī rī

‡ 1:29 1:29 Kābīlō Mvā: Múngú sē tāimbj Mósē ní kīnī, 'bá rī pi ā zākí kābīlō Múngú ní rōbōjò rú, ā trūkí rí kòpi ívé ũnjikānyā agásī rá. Sē ĩ ní Yēsū ri zizú Kābīlō Mvā Múngú vé ni ānī, ā'diātāsīyā Múngú ĩpē ĩri ímú drāá 'bávé ũnjikānyā ũjī. 'Í lā Wūngará 12:17-28; Mārākō 14:12; Lúkā 22:7; 1 Kōrínítò 5:7; 1 Pétērò 1:19.

'yo má ní kīnī, 'Mi ímú ndre Índrí Uletere rīŠ ímú úrí 'bá āzi drīgé, ĩri 'bá ímúpi bātízīmū sēepi Índrí Uletere rī sī rī 'i.' ³⁴ Á ndre ĩri mâ mị sī, á 'yo ĩmi ní, 'bá rī Múngú Mvọpị 'i."

Yēsũ vé 'bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá drīdrī rī pi

³⁵ Kā muų adrii drũ 'dīni, Yūwánī pi tukí pá kuú ívé 'bá ĩrī 'í pámvú ũbĩ'bá rī pi be. ³⁶ Yūwánī kã ndreé Yēsũ ri aga muzú nĩ, ĩri ní 'yozú kīnī, "Ĩ ndrekí Kãbĩlō Mvã Múngú vé rī, ĩri 'dã!"

³⁷ Yūwánī vé 'bá ĩrī ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rī pi kã tã 'dĩri yiį, kọpi 'dekí muų Yēsũ ā vudrī gé sī.

³⁸ Yēsũ kã 'i újã kọpi ndreé, įsú kọpi ri ímú 'í vudrī gé sī, ĩri ní kọpi zizú kīnī, "Ĩmi lēkí ā'di?"

Kọpi ní újázú ĩri ní kīnī, "Rábĩ, mi ri adri ngũgã?" (Rábĩ ri Ēbérē tị sī, ífífí ni Ímbápi.)

³⁹ ĩri ní újázú kọpi ní kīnī, "Ĩmi ímúkí vūrã má ní adrizú rī ndreé ĩmî mị sī." Kọpi ní kúru 'dezú muzú vūrã rī ndrezú ĩ mị sī, kọpi áwíkí adrii ú'dú 'dãri deę nįį Yēsũ be trú ãlu vūrã ĩri ní adrizú rī gé 'dãá, ãkūdē ũtú rī dĩ 'i caá sã sụ ũndręã vé rī gé gí.

⁴⁰ 'Bá ĩrī 'dĩ'bée ãsámvú gé, āzi rī Sịmónã Pétēró édrịpị Āndēryã 'i, kọpi yịkí tã Yūwánī ní 'yoó rī nĩ, āzini kọpi 'dekí muų Yēsũ ā vudrī gé sī nĩ. ⁴¹ Āndēryã kã 'í édrịpị Sịmónã ri įsú, ĩri ní 'yozú 'í édrịpị ní kīnī, "Bá įsúkí Mãsíyã ri gí."

§ 1:33 1:33 Índrí Uletere rī: Índrí Uletere rī Índrí Múngú vé ni. Búkũ Múngú vé rī kīnī, Ētẹpị ri Múngú 'i, ĩrivé mvã Yēsũ ri Múngú 'i, āzini Índrí Uletere rī Múngú 'i. Ētẹpị ri, Mvọpị ri, āzini Índrí Uletere rī, kọpi Múngú ãlu. 'Í lã Yūwánī 1:1-18; Yūwánī 8:41-42; Ēzị 5:3-4.

(Māsiyā vé ífífi Kúrísítō.) ⁴² Īri ní kúru Sīmónā ri jizú mužú Yēsū vúgá 'dāá.

Yēsū ní āngū ndrezú ĩri vú 'dāá kīnī, “Mí rú Sīmónā 'i, mi Yūwánī ā mvá, 'bo ĩ nóni mī rú zì Kéfā.” (Rú Kéfā 'dīri Ārāmáyīkī tì sī, Gīrīkī tì sī Pétēro 'i.)*

Yēsū zì Pīlípū pi Nātānāyélē be

⁴³ Kā mužú adrií drǔ 'dīni, Yēsū ũsǔ 'í drǔgē 'dāá, nga 'deé mužú āngū Gālīláyā vé rī gé. 'Dālē ca mužú Pīlípū ri řsú, ĩri ní 'yozú Pīlípū ní kīnī, “Mí ímú má pámvú ũbīí.”

⁴⁴ Pīlípū íbī íngá kǔrú Bētēsāyídā gá, kǔrú Āndērēyā pi ní adrizú Pétēro be rī agá. ⁴⁵ Pīlípū muž Nātānāyélē ri řsú, ĩri ní 'yozú Nātānāyélē ní kīnī, “'Bá řsúkí ágó Mósē ní tā ni sīi búkū tāimbī vé rī agá, āzini nēbī rī pi† ní kpá tā ni sīi rī gí. Ágó rī Yēsū Nāzērētāgú Yōsēpā mvōpī 'i.”

⁴⁶ Nātānāyélē ní Pīlípū ri zizú kīnī, “Tā múké ri nyo ícó adri kǔrú Nāzērētā vé rī agá rá?”

Pīlípū ní újázú ĩri ní kīnī, “Mí ímú ndreé mī mī sī.”

⁴⁷ Yēsū kā ndreé Nātānāyélē ri ímú 'í vúgá nōó, Yēsū ní 'yozú kīnī, “Īsērélēgú áda adriipi tā be pīrī rī, ĩri mi 'i, mi ũnjō ākó!”

⁴⁸ Nātānāyélē ní Yēsū ri zizú kīnī, “'Í nī ma ngóni ngóni?”

* **1:42** 1:42 Rú Pétēro, āzini Kéfā 'dīri vé ífífi írā. † **1:45** 1:45 Nēbī: Múngú ri ívé tā átá nēbī rī pi ní, kōpi kúru řrivé ũ'dúkó rī ũlū 'bá rī pi ní.

Yēsũ ní újázú ĩri ní kīnī, “Á ndre ándúró mi pẹ̀ṭi fìgì vé rī ã ndúgé gé, ịsúzó àkùdē Pīlípū zì drī mi kuyé.”

⁴⁹ Nātānāyélē ní 'yozú Yēsũ ní kīnī, “Ímbápi, mi Mv́á Múngú vé ni! Mi 'Bágu Ísērélē rī pi vé rī!”

⁵⁰ Yēsũ ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Mí ẹ̀'yī ma, tā má ní 'yoó mí ní á ndre mi pẹ̀ṭi fìgì vé rī ã ndúgé gé 'dǎá rī sī? Mi ímụ tá ambugu ambugu 'dīri ndēepi rá ni pi ndre rá!” ⁵¹ Yēsũ ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Ma ĩmi ní tā áda lū, ĩmi ímụ ndre 'bụ zī 'i kú mgbo, mālāyíkā Múngú vé rī pi‡ ịsị ímụzú 'bụ gé 'dǎásī mǎ rụ'ba gá sī, kọpi gō tụ muzú 'bụ gé 'dǎá mǎ rụ'ba gá sī, ma 'Bá Mv́á 'i.”§

2

Yēsũ újá yīi ufuú vinyo rú

¹ Kǎ mụú caá ụ'dú na ni gé, 'bǎkí ũmụ ọmúrúgọ muzú ni Kánǎ gá, ǎngū Gǎlíláyǎ vé rī agá. ũmụ rī gé 'dǎlé, Yēsũ ẹ̀ndrẹ̀pì ri anigé. ² Zìkí Yēsũ pi muzú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi be ũmụ rī gé 'dǎlé ìndī. ³ Vinyo rī kǎ deę gí, Yēsũ ẹ̀ndrẹ̀pì ní 'yozú Yēsũ ní kīnī, “Vinyo rī deę gí.”

⁴ Yēsũ ní újázú ẹ̀ndrẹ̀pì ní kīnī, “Mí ícọ má ní tá 'dīri lūlū ku, lókí mǎvé tá 'duzú ngazú rī ícọ drī kuyé.”

‡ **1:51** 1:51 Mālāyíkā rī pi: Mālāyíkā rī pi ìndrì, kọpi ri adri Múngú be 'bụ gé 'dǎlé, kọpi rụ'ba àkó. Múngú ri sǎ ǎzi sī kọpi ìpē ímụ vū drìgè nōó ụ'dúkọ múké ívé rī ũlū 'ba rī pi ní. § **1:51** 1:51 'Bá Mv́á: Yēsũ zì 'i 'Bá Mv́á lūzú kīnī, 'i Kúrísitō 'i, 'i mǎlūngā rī rụ muzú nyonyo. 'Í lǎ Dǎnyélē 7:13-14. **1:51** 1:51 'Ídóngará 32:22-32

⁵ Yēsū éndrēpī ní 'yozú ātí'bán rī pi ní kīnī, “Yēsū lū dō ĩmi ní tā, ĩmi 'duki ngaanga.”

⁶ Ū'bāki ūdrī áziyá kuú kōpi ā gārā gá, ūdrī 'dī'bée, Yāhūdī rī pi ri áyú ĩ pá ūjīzú ānī, āzini ĩ drī ūjīzú ānī, sū ĩvé mērē ní lēē rī tīnī. Ūdrī ālu rī, ĩ ícō yīī dā ca 'a ni gé jōlōnī ā 'a pūkú ĩrī, dōku pūkú na rá.

⁷ Yēsū ní 'yozú ātí'bán rī pi ní kīnī, “Īmi ukokí yīī ūdāā ūdrī rī pi agāsī tré tré.” Kuru kōpi ní yīī rī ukozú ūdāzú ūdrī rī pi agāsī tré tré.

⁸ Yēsū ní 'yozú ātí'bán rī pi ní kīnī, “Īmi ĩbēki yīī ūdrī agá rī jīī mvuú sēē mvuú 'bá āmbúgú riipi ūmū rī vé tā ndreépi rī ní.”

Kōpi 'duki tā rī ngaá sū Yēsū ní 'yoó ĩ ní rī tīnī.
⁹ Āmbúgú riipi ūmū rī vé tā ndreépi 'dāri ní yīī ĩ ní újā ufuú vīnyō rú 'dīri ējī 'bīzú. Āmbúgú rī nī ámá 'yozú kīnī, vīnyō rī ĩbēki íngázú ngūgá yā 'dīni kuyé, 'bo ātí'bán rī pi nīkī ĩngá ámá nī. Āmbúgú rī ní ōmūrúgō rī vé kērégú rī zīzú gārā gá, ¹⁰ ĩri ní 'yozú kērégú rī ní kīnī, “Vīnyō draápi dradra rī, ĩ té kōdō sē mvuú ūmū rī pi ní drīdrī, kōpi mvukí dō gí, ĩ té ĩbī draápi mādā rī awa ndō. 'Bo ĩmi 'bāki vīnyō múké rī tēē kuú 'dālē, ĩmi ímukí sēē mvuú 'bá rī pi ní vúlē vúlē rú, ĩsú ākūdē ūmū rī pi mvukí ĩ épī gí, ĩmi awakí vīnyō draápi mādā rī drīdrī, ĩmi gōkí múké rī awaá vúlē rú!”

¹¹ Tā āyāzú āyāyā Yēsū ní í'dó 'oó drīdrī rī, ĩri adriipi 'dī, Yēsū 'o tā rī Kánā gá, āngū Gālíláyā vé rī agá. Tā 'dīri ĩ ní ĩri íngúzú ānī rī, sē ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī'bán rī pi ē'yīkí ĩri ānī rá.

¹² Ụmũ ọmúrúgọ muzú 'dāri ã vùdrĩ gé, Yésũ pi éndrẹpi be, édrípìjì be, ìrivé 'bá 'ì pámvú ùbĩ'bá rĩ pi be, 'dekí muụ adrií kūrú Kāpārānāumā gá ụ'dú be mǎdǎ.

*Yésũ údró 'bá rĩ pi Jó Múngú vé rĩ agásĩ
(Mátáyo 21:12-13; Mǎrǎkō 11:15-17; Lúkǎ 19:45-46)*

¹³ Kǎ muụ caá ìnyinǎná Ụ'dú Múngú ní Ẹlìzú Yāhúđì rĩ pi vé jó tị gé sī rĩ gé,* Yésũ ní 'dezú muzú Yērúsālēmā gá 'dǎá. ¹⁴ Yésũ kǎ muụ caá Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dǎá, ìsú 'bá rĩ pi rì tị ụzì, kǎbìlō pi be, āmámũ pi be, 'bá ụrụkọ úríkí kuú ìvé mísá gǎrǎ gá sī, kọpi rì mǔfēngā ufu. ¹⁵ Yésũ ní zǎá ã lǎ'bú 'í'dúzú údézú kẹlìjǎ rú, údró 'bá adri'bá Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá rĩ pi, ìvé tị pi be, kǎbìlō pi be, íré 'bá rì'bá mǔfēngā ufu'bá rĩ pi vé mǔfēngā kpélékpélé, uze kọpívé mísá u'deé ụlì rú. ¹⁶ Yésũ ní 'yozú 'bá āmámũ ụzì'bá rĩ pi ní kǐnĩ, “Ìmi 'dụkí ìmivé āmámũ 'dĩ'bée 'dǐsĩ āmvé! Ìmi kukí ìmivé tǎ rizú má Ẹtẹpi vé Jó újázú vūrǎ ngá ụzìzú ni rú 'dĩri ãní!”

* **2:13** 2:13 Ụ'dú Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sī rĩ: Yāhúđì rĩ pi rì ụ'dú Múngú ní ọtụ ẹlìzú Ìsērélē rĩ pi vé jó rĩ pi tị gé sī Ẹjẹpétō gá 'dǎá rĩ vé tǎ ígá. Ọtụ kọpi ẹ'bípìjì ùbēkí kǎbìlō ã ǎrì ìvé kẹtẹtẹ ẹ ẹrife gá sī, sē Múngú ú'dì kọpi kuyé. Múngú ú'dì 'bá Ẹjẹpétō vé kǎbìlō ǎrì ùbē'bá ìvé kẹtẹtẹ ẹ ẹrife gá sī kuyé rĩ pi vé anjì ǎgō kǎyú rĩ pi ùdrǎá 'bá ǎlu ǎlu vé 'bẹtị ǎsámvú gé sī rá. 'Í lǎ Wǔngará 12:17-28; Mátáyo 26:2; Mǎrǎkō 14:1; Lúkǎ 2:41; Yüwání 2:13; Ẹzì 12:4; 1 Kōrínítō 5:7; Ẹbérē 11:28. † **2:14** 2:14 Jó Múngú vé rĩ: Jó Múngú vé rĩ 'yéǎ ǎlukúta Yērúsālēmā gá 'dǎá. Atala rĩ pi 'yéǎ rì rọbọjọ zǎ Jó rĩ agá 'dǎá nĩ, sù tǎimbì Mósē vé rĩ ní 'yoó rĩ tịnì. Múngú rì dǐ Vūrǎ Uleteretere rĩ gé, Jó Múngú vé rĩ agá 'dǎá.

17 Yésũ kã 'bá rĩ pi údró fũú ãmvé gí, kúru ïrivé 'bá ïri ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní tã ĩ ní sĩĩ kuú Búkũ Múngú vé rĩ agá 'yoópi kínĩ, "Jó Múngú vé rĩ ã tã adri kú má ẹsĩ agá ãmbúgú rĩ ígázú."

18 Yãhũdĩ rĩ pi vé 'bá drĩkoma rú rĩ pi ní Yésũ ri zizú kínĩ, "Tã ãyãzú ãyãyã mí ní ícó 'oó lũúpi kínĩ mi ũkpõ be ícózú tã 'dĩri 'ozú rĩ ã'di?"

19 Yésũ ní újázú kòpi ní kĩnĩ, "Ìmi ññanyãkí Jó Múngú vé 'dĩri, ma ícó ïri sị gõ dđĩ ụ'dụ na agá."

20 'Bá drĩkoma rú 'dã'bée ní újázú ïri ní kínĩ, "Jó Múngú vé 'dĩri vé sịngará 'dụ ílĩ pũkú sụ drĩ nĩ áziyá, mí kĩnĩ mi ícó jó rĩ sị 'yéná ụ'dụ na agá?" 21 Jó Múngú vé Yésũ ní tã ni 'yoó rĩ, Yésũ ri ívé rụ' 'bá ã tã 'yo. 22 Yésũ kã gõó íngá ídri rú, ïrivé 'bá ïri ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní tã Yésũ ní 'yoó 'dãri ígázú. Kúru kòpi ní tã ĩ ní sĩĩ kuú Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ ẹ'yĩzú, ãzini kòpi ní tã Yésũ ní 'yoó 'dãri ẹ'yĩzú.

23 Yésũ kã rií adrií ụmũ Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé rĩ gé Yẹrúsálémã gá 'dãá, 'bá kárakarã ndrekí tã ãyãzú ãyãyã Yésũ ní 'oó rĩ pi, kòpi ẹ'yĩkí ïri ãní rá. 24 Yésũ 'bã ẹsĩ 'bá 'dĩ'bée drĩgé kuyé, ã'diãtãsiyã nĩ tã kòpi ní rií ụsũú rĩ cére gí. 25 Lẽ 'bá ãzi ã lũ 'í ní tã 'bá ãzi ní rií ụsũú 'í ẹsĩ agá 'dãlé rĩ ku, ã'diãtãsiyã nĩ tã 'bá rĩ pi ẹ ẹsĩ agá 'dãlé rĩ pi cére gí.

3

Yésũ ímbá Nĩkòdémã ri

¹ Ágó āzi rú ni Nīkōdémā 'i, ĩri Fārūsī rī pi vé āzi, ágó rī drīkoma 'bá ri' 'bá tā Yāhūdī rī pi vé rī lī' 'bá rī pi vé ni. ² Ágó rī 'de mujú Yēsū vúgá 'dāá ĩnĭná sī, ĩri ní 'yozú kīnī, “Ímbápi, 'bá nĭkí rá 'yozú kīnī, Múngú ĩpē mi ímú 'bā ímbá. Múngú ĩpē dō 'bá rī nī kuyé, ícó tā āyāzú āyāyā mí ní 'oó 'dīri 'oó ku.”

³ Yēsū ní újázú Nīkōdémā ní kīnī, “Ádarú á 'yo mí ní, tĭkí dō 'bá rī dĭĭ kuyé, ícó mālūngā Múngú vé rī ndree āluṅáni ku.”

⁴ Nīkōdémā ní ĩri zĭzú kīnī, “Bá rī ícá dō āká rú gí, ĩ ícó ĩri tĭ dĭĭ íngóni íngóni? ĩri ũkpó ũkpó 'bá rī ní gōzú fizú ẹndrėpĭ agá, ĩ ní gōzú ĩri tĭzú dĭĭ!”

⁵ Yēsū ní 'yozú kīnī, “Ádarú á 'yo mí ní, sēkí dō 'bá rī ní bātízīmū yĭĭ sī ĩri tĭzú ícázú ú'dí rú kuyé, āzini Índrĭ Múngú vé rī újá dō ĩri ícá ú'dí rú kuyé, ícó fĭí mālūngā Múngú vé rī agá ku.

⁶ 'Bá áda ri 'bá tĭ sŭ 'í tĭnĭ 'bá áda rú, 'bo Índrĭ Múngú vé rī, ĩri índrĭ 'bá rī vé rī újá ícá mvá Múngú vé ni. ⁷ Lē mĭ āyā tā má ní 'yoó mí ní, ā tĭkí ĩmi céré dĭĭ 'dīri sī ku. ⁸ Ūlí ri vĭ mužú vŭrā 'í ní lēé rī gé. Mi ĩrivé ú'dúkó vĭĭpi rī yĭ rá, 'bo mí ícó nĭĭ áamá ku, íbĭ dō íngá ngŭgá, ĩri dō ri vĭ mužú ngŭlé. 'Bá Índrĭ Múngú vé rī ní fĭí 'a ni gé gí rī, ĩri adri sŭ 'dīri tĭnĭ.”

⁹ Nīkōdémā ní zĭzú kīnī, “Tā mí ní átá 'dīri vé ífĭfĭ ā'di?”

¹⁰ Yēsū ní újázú kīnī, “Mi 'bá āmbúgú riĭpi Īsērélē rī pi ímbápi ni, 'bo mí nĭ drĭ tā 'dī'bée āluṅáni kuyé? ¹¹ Ádarú á 'yo mí ní, 'bā ri tā 'bá

ní nǎi rá rǐ ũlũ ĩmi ní, āzini 'bâ ri tã 'bá ní ndreé 'bâ mǐ sǐ rǐ ũlũ ĩmi ní, 'bo ĩmi lēkí tã 'bá ní ũlũ ũ ĩmi ní 'dǐri ẹ'yǐi ku. ¹² Má ũlũ ĩmi ní tã ĩ nga'bá nyõõkú drǐgέ nõgó rǐ pi, ĩmi ẹ'yǐkí kuyé píri, 'bo mâ ũlũ dõ ĩmi ní tã ĩ nga'bá 'bũ gé 'dãá rǐ pi, ĩmi ícó ẹ'yǐ íngóni? ¹³ 'Bá āzi mụ drǐ āluṅáni 'bũ gé 'dãá kuyé, 'yéṅá ma 'Bá Mvá 'i ímụpi 'bũ gé 'dãásǐ rǐ. ¹⁴ Ma 'bá Mvá 'i, ĩ ímụ ma 'bã peṭi sígέ, ĩ inga uru, sũ Mósē ní aya údé ĩnǐ rú,* ĩri ní 'bãã peṭi sígέ, ingaá ĩdréé uru āngũ ā'wí cínyáfã rú rǐ agá 'dãá rǐ tǐni. ¹⁵ 'Bá ālu ālu ma ẹ'yǐipi rá rǐ, ĩri ídri 'dáni'dáni rǐ ísú rá.

¹⁶ “Múngú lē 'bá nyõõkú drǐgέ rǐ pi agaá rá, ĩsē ívé Mvá ālukútaṅá rǐ ímụ nyõõkú drǐgέ nõgó, 'bá ĩri ẹ'yǐipi rá rǐ ā drã rí ku, ẹ ísú rí ídri 'dáni'dáni rǐ āní bēni. ¹⁷ Múngú ĩpē 'i Mvõpi ri ímụ tã lǐ 'bá nyõõkú drǐgέ nõgó rǐ pi drǐgέ kuyé, ĩpē ĩri ímụ 'bá rǐ pi paá. ¹⁸ 'Bá Mvá 'dǐri ẹ'yǐipi rá rǐ, lǐkí tã drǐ ni gé ínõgõsǐ gí, ā'diātāsīyā ĩri ní Múngú vé Mvá 'yéṅá ālukúta 'dǐri ẹ'yǐi kuyé rǐ sǐ.

¹⁹ “Ūtúná ímụ kaá āngũ ĩmgbērēé 'bá rǐ pi ní gí, 'bo 'bá rǐ pi rikí ũnjǐkányā 'oó, sē lǐkí tã kõpi drǐgέ, ā'diātāsīyā 'bá rǐ pi lēkí tã ĩnǐná vé rǐ ũtúná vé rǐ ndēé. ²⁰ Kõpi gǎkí ũtúná rǐ sǐ, ā'diātāsīyā kõpi lēkí ríi ũnjǐkányā 'oó ĩnǐná agá. Kõpi ruki ũtúná rǐ ruru, ímúkí ũtúná vugá nõó ku, ā'diātāsīyā ívé ũnjǐkányā ẹ 'i da rí 'i āmvé ku.

* **3:14** 3:14 Aya údé ĩnǐ rú rǐ: Múngú 'yo Mósē ní kǐnǐ, mí údé aya ufuú ĩnǐ rú, 'i 'bã peṭi sígέ, mí inga peṭi rǐ ĩdréé uru, ĩnǐ ga dõ 'bá āzi, ā ndre rí aya mí ní údé ĩnǐ rú 'dǐri, ẹ ídri rí āni. Kālāfe 21:4-9.

21 'Bo 'bá riípi tã áda 'oópi rĩ, ĩri ímú ũtũná vúgá nŕó ãyĩkŕó sĩ, 'bá rĩ pi ã ndrekí rí tã ĩri ní 'oó rĩ, 'yozú kínĩ, ĩri tã rĩ 'o ũkpŕó Múngú vé rĩ sĩ."

Yūwánī Bātízĩmũ sēepi rĩ ũlũ Yésũ vé tã

22 Tã 'dĩri ã vudrĩ gé, Yésũ pi ní ngazú 'dezú mužú ívé 'bá 'i pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi be ãngũ Yũdáyã vé rĩ agá, mužú adrií kŕopi be sã be mādã, ri bātízĩmũ sēé 'bá rĩ pi ní. 23 Yūwánĩ ri kpá bātízĩmũ sēé Āyĩnŕnĩ gé, Āyĩnŕnĩ ri ĩnyĩná kũrú ĩ ní zĩj Sãlĩmũ ã gãrã gá, ã' diãtãsiyã yĩj vũrã 'dãri agá rĩ tĩ kú éljí rú. 'Bá rĩ pi rikí ímú Yūwánĩ vúgá, ã sē rí ĩ ní bātízĩmũ. 24 Tã 'dĩri nga 'i ĩsú ãkũdē 'yĩkí drĩ Yūwánĩ ri jó ãngũ ũ'yĩzú rĩ agá kuyé. 25 Lókí 'dãri gé, Yãhúđĩgú ãzi í'dó ãgátá gãã Yūwánĩ vé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi be lã' bĩ rizú rú' 'bá ũjĩzú yĩj sĩ ícázú Múngú ęndręti gé ule rĩ ã tã sĩ. 26 Kŕopi ní kúru 'dezú mužú Yūwánĩ vú 'dãá, kŕopi ní 'yozú ĩri ní kínĩ, "Ímbãpi, ágó ándúru adriípi mí be Yárídénĩ gé, mí ní tã ni átã 'dãri, ĩri nŕni ri bātízĩmũ sē, 'bá rĩ pi céré ri muž ĩri vúgá!"

27 Yūwánĩ ní újázú ĩri ní kínĩ, "Múngú adriípi 'bũ gé rĩ, ĩri ri 'bá ãlu ãlu ní ęzĩ awa nĩ. 28 ĩmi nĩkí rá, á lũ ĩmi ní uletere 'yozú kínĩ, 'Má adri Kúrísítŕ 'i kuyé, ĩpēkí ma ímú drĩdrĩ lęti údé ĩri ní.' 29 'Bá ęmúrúgŕ rĩ jeępi rĩ, ĩri ęmúrúgŕ rĩ vé ágó. Ágŕ ęmúrúgŕ rĩ jeępi rĩ vé ũndĩ pá tuúpi ágŕ rĩ vé tã yĩjpi rĩ, ĩri adri ãyĩkŕó sĩ ĩri ní ágŕ ęmúrúgŕ rĩ jeępi rĩ vé ú'dúkŕ yĩj rĩ sĩ. Kúru ãyĩkŕ fũ nŕni ma ambamba tã ĩri ní 'oó rĩ sĩ. 30 Lē Yésũ ã adri ãmbúgú má sĩ nĩ, ma adri ĩri ã pálé gá.

31 “Yēsū ímú 'bū gélésīla, ĩri āmbúgú 'bá rī pi drīgé céré nī. 'Bā 'bávé rī 'bá nyōókú nōri vé ni, mávé tā má ní átá rī, ĩri tā nyōókú nōri vé ni. Yēsū ímú 'bū gélésīla, ĩri āmbúgú 'bá rī pi drīgé céré nī. 32 ĩri ri tā 'í ní ndree 'î mī sī, āzini 'í ní yīi 'î bī sī 'bū gé 'dāá rī ũlū, 'bo 'bá rī pi ẹ'yīkí tā ĩri ní ũlū rī kuyé. 33 'Bá ĩrivé tā ẹ'yīipi rá rī, nī áamá rá 'yozú kīnī, Múngú ri tā áda átá. 34 'Bá Múngú ní ĩpēé rī, ĩri ụ'dụkọ Múngú vé rī átá mužú be áyu, Múngú ri ĩri ní Índrī Uleteré rī sē vúgú ākó. 35 Múngú Yēsū Ẹtẹpi lē 'î Mvọpi ri lēlē, sē ívé tā ārēvú céré kuú drī ni gé. 36 'Bá Múngú Mvọpi ri ẹ'yīipi rá rī, ĩri ídri 'dáni'dáni rī ĩsú rá, 'bo 'bá Múngú Mvọpi ri ẹ'yīipi ku rī, ícọ ídri 'dáni'dáni rī ĩsú ku, 'bo jīkọ ri 'de Múngú agá, ĩri tā lị drī ni gé rá.”

4

Yēsū átá ũkú Sāmāryāzī rī be

1 Fārúsi rī pi yīkí kīnī, sēkí 'bá kárákará pi ní bātízīmū Yēsū ā rú sī, sē 'bá kárákará ẹ'yīkí ĩri, ímúkí adrií 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá ni pi rú, ndē Yūwánī vé rī pi rá, 2 Yēsū ri 'î ngúlúpí sī sē bātízīmū rī nī kuyé, ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi rikí bātízīmū rī sēé nī. 3 Úpí Yēsū kā tā 'bá rī pi ní rií átá kīnī 'bá kárákará pi ẹ'yīkí 'i gí 'dīri yīi, nga fūú āngū Yūdáyā vé rī agásī,* 'de gōo muú vúlé āngū Gālíláyā vé rī gé 'dāá ũzi.

* 4:3 4:3 Yēsū fū āngū Yūdáyā vé rī agásī: Yēsū fū āngū Yūdáyā vé rī agásī, ā'diātāsīyā Fārúsi rī pi 'bāki ā'yā ẹzi ĩri ní ngaá rī ā tā sī.

4 Yēsū lē ẹlìjì mụzú àngū Sāmāriyā vé rĩ agāsī mụú Gālíláyā gá. 5 Īri ní kúru fizú cazú kūrú Sāmāriyā vé ĩ ní zìjì Sāyíkā rĩ agá, ĩnyinájá nyọ́kú Yōkóbū† ní ọ́tú sēé mvọpì Yōsépā‡ ní rĩ gé. 6 Yōkóbū vé kídí, ĩri vūrā 'dāri gé. Yēsū àndē ẹcì rĩ sī káyī, ca mụú úrí vūgá kídí rĩ tì gé ụtú mgbíngbi gé 'dīgé.

7 Ūkú Sāmāriyāzì 'de mụú yījì ĩbēé kídí rĩ gé 'dāá. Yēsū ní 'yozú ũkú rĩ ní kīnī, “Mí ícọ má ní yījì sē mvụ rá?” 8 Ísú àkūdē Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ũbì'bá rĩ pi 'dekí mụú ànyāngā jengará gá kūrú Sāyíkā vé rĩ gé 'dāá gí.

9 Ūkú Sāmāriyāzì rĩ ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Mí Yāhúdìgú, ma Sāmāriyāzì, mi 'yo m̄ sē mí ní yījì mvụú ngóni ngóni?” Yāhúdì rĩ pi úmúkí ĩ Sāmāriyā rĩ pi be ku.

10 Yēsū ní újázú ũkú rĩ ní kīnī, “Mí n̄jì dō fēfē Múngú ní lēé sēé mí ní rĩ rá, āzini m̄ n̄jì dō 'bá yījì zìjìpi mí tì gé rĩ rá, mi té kōdō ícọ ĩri zì, ĩri té mí ní yījì ídri sēépi mụzú 'dāni'dāni rĩ sē rá.”

11 Ūkú rĩ ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Āmbúgú mávé rĩ, kídí rĩ kùkù, ngá mí ní yījì rĩ ísézú ni 'dāayo pírí, mi yījì ídri 'dāni'dāni sēépi 'dīri ísú ngūgá?

12 'Í ndē 'bá ẹtẹpì Yōkóbū 'bá ní kídí gaápi, í'dópi

† 4:5 4:5 Yōkóbū: Yōkóbū ri Ābūrāmā mvọpì Ísākā vé mvá, ĩri anji be mụdrì drì ni ĩrì, Múngú újá rù ni zìjì Ísèrèlè, úyú ĩrivé rì zìkí anji Ísèrèlè vé ni. Sā Yēsū vé rĩ gé, zìkí kọpì Yāhúdì. 'Í lā 'dóngará 25-50. ‡ 4:5 4:5 Yōsépā: Yōsépā ri Yōkóbū vé mvá ĩri ní lēlè rĩ, ẹdrìpìjì sēkí ĩri jeé tųgẹrì rú àngū Ējẹpétó vé rĩ gé. Múngú sē ĩri ícá àmbúgú, ko ívé 'bá rĩ pi ẹ ĩzā mụú adrii àngū Ējẹpétó vé rĩ agá n̄. Sā 'dāri gé, ẹbìrì 'de caá ílì ẹzìrì. 'Í lā 'dóngará 30-50.

yǐi rǐ mvuúpi ní rǐ rá? Īrivé anji rǐ pi, ĩrivé ndrǐi rǐ pi be céré ri yǐi 'dǐri mvuú."

13 Yésü ní újázú ũkú rǐ ní kǐnǐ, "'Bá céré yǐi 'dǐri mvuú' bá rǐ pi, yǐi úvá ri gō kōpi ndē rá, 14 'bo 'bá má ní kōpi ní yǐi sēe mvuú rǐ pi, yǐi úvá gō kōpi ndēe dǐi āluḡáni ku. Yǐi 'dǐri kōpi ní ídri 'dáni' dani rǐ sē."

15 Ũkú rǐ ní 'yozú Yésü ní kǐnǐ, "Āmbúgú mávé rǐ, 'í sē má ní yǐi mí ní 'yoó 'dǐri mvuú, yǐi úvá ā ndē rí ma dǐi ku bēsǐnǐ, má gō rí ímú yǐi ĩbēe kídí nōri gé dǐi ku."

16 Yésü ní 'yozú ũkú rǐ ní kǐnǐ, "'Í mu mí ágó ni ri zǐi, ĩmi ĩgōkí ímú ĩri be má vúgá nōó."

17 Ũkú rǐ ní 'yozú Yésü ní kǐnǐ, "Ma ágó ākó."

Yésü ní 'yozú ũkú rǐ ní kǐnǐ, "Tā mí ní 'yoó mi ágó ākó 'dǐri, ĩri tā áda. 18 Mí kǐnǐ dō mi ágó ākó, ĩri tā áda, 'bo 'í ru ándúru ágō caá tōwuú, ágó mí ní nóni ruú 'dǐri adri ágó mívé égbǐ rǐ 'i kuyé."

19 Ũkú rǐ ní 'yozú kǐnǐ, "Āmbúgú mávé rǐ, á nǐ á má rá 'yozú kǐnǐ, mi tákūdē nēbǐ. 20 'Bá étépiǐ rikí Múngú ri ĩnjǐi írá nōri drǐgé. 'Bo ĩmi Yāhúdǐ 'dǐ'bée, ĩmi kǐnǐ, vūrā 'bá ní Múngú ri zǐzú rǐ, ĩri Yērúsālēmā gá."

21 Yésü ní 'yozú ũkú rǐ ní kǐnǐ, "Lē mǐ ẹ'yǐ tā má ní 'yoó mí ní 'dǐri, lókí āzi ri ímú 'dǐi'dǐ, 'bá rǐ pi ícókí má Ẹtépi ri ĩnjǐi írá nōri drǐgé ku, dōku Yērúsālēmā gá ku. 22 ĩmi 'bá Sāmāriyā vé 'dǐ'bée, ĩmi nǐkí Múngú ĩmi ní rií ĩnjǐi rǐ kuyé, 'bā Yāhúdǐ rú, 'bá nǐkí Múngú 'bá ní rií ĩnjǐi rǐ rá, ā'diātāsīyā i'da 'i 'bá ní rá. Pangará ũnjǐkǎnyā agásǐ rǐ íbǐ 'i í'dó 'bávé súrú Yāhúdǐ vé rǐ agá. 23 'Bo lókí āzi

ri ímú 'dǐ'dǐ, lókí rǐ ícá nóni gí, 'bá má Ẹtẹ̀pì ri ìnjǐ 'bá tǎ áda sǐ rǐ pi, kọ̀pì ìri ìnjǐ ì ẹ̀sì agá, ǎzini tǎ áda sǐ, ǎ'diātāsiyā má Ẹtẹ̀pì lẹ̀ 'bá 'i ìnjǐ 'bá ẹ̀sì agá, ǎzini tǎ áda sǐ rǐ pi. ²⁴ Múngú ri índrí, lẹ̀ 'bá ìri ìnjǐ 'bá rǐ pi, ẹ̀ ìnjǐkí ìri ẹ̀sì be cére, ǎzini ẹ̀ ìnjǐkí tǎ áda sǐ."

²⁵ Ūkú rǐ ní 'yozú Yẹ̀sũ ní kǐnǐ, "Á nǐ rá Māsíyā ri ímú 'dǐ'dǐ, ìri Kúrísítō 'i, kǎdō ímú, ìri 'bá ní tǎ ǎrẹ̀vú ùlũ cére."

²⁶ Yẹ̀sũ ní újázú ũkú rǐ ní kǐnǐ, "Ma riípi átápi mí be nǒri, ma 'bá mí ní 'yoó, ìri ímú 'dǐ'dǐ rǐ 'i."

²⁷ Yẹ̀sũ vé 'bá ìri ǎ pámvú ũbǐ 'bá rǐ pi ká ì újǎ ìgōó, ǐsú Yẹ̀sũ ri átá ũkú rǐ be, tǎ 'dǐri tǐ kọ̀pì ẹ̀ ẹ̀sì agá ndrǐ. 'Bo 'bá ǎzi ỳsũ 'yozú kǐnǐ, Yẹ̀sũ lẹ̀ ũkú rǐ vúgá ǎ'di yā 'dǐni kuyé, dǒku ìri ri átá ũkú rǐ be tǎ ngóni sǐ yā rǐ 'bá ǎzi ỳsũ tró zì kuyé.

²⁸ Ūkú rǐ ku ívé ũdrí kuú yǐ tì gé 'dǐgé, nga 'deé mužú vúlé kǔrú Sǎyíkǎ vé rǐ agá 'dǎá, mužú 'yoó 'bá rǐ pi ní, ²⁹ kǐnǐ, "Ìmi ímúkí 'bá ǎzi ndree nǒnǒ, ùlũ mávé tǎ ǎrẹ̀vú má ní 'oó rǐ pi bá bá, 'bá 'dǐri adri tǎnâ Kúrísítō 'i kuyé?" ³⁰ 'Bá rǐ pi ngakí fūú kǔrú rǐ agásǐ, 'dekí mužú Yẹ̀sũ vúgá 'dǎá.

³¹ ǐsúzú Yẹ̀sũ vé 'bá ìri ǎ pámvú ũbǐ 'bá rǐ pi ri ìri mǎ kǐnǐ, "Ímbápi, mǐ adri 'dǐni ku, mǐ nya ngá."

³² 'Bo Yẹ̀sũ ní újázú kọ̀pì ní kǐnǐ, "Ngá nyanya má vúgá nǒo anigé, ìmi nǐkí tǎ drǐ ni gé kuyé."

³³ Yẹ̀sũ vé 'bá ìri ǎ pámvú ũbǐ 'bá rǐ pi ní átázú ì ǎsámvú gé sǐ kǐnǐ, "Índré sũ 'bá ǎzi ìjì Yẹ̀sũ ní ǎnyāngǎ sée nyaá gí tǐnì."

³⁴ Yēsū ní 'yozú kòpi ní kīnī, “Ānyāngā mávé rī, ĩri rizú 'bá ma ĩpēēpi rī vé tā 'duzú ngazú, āzini ẹ̀zì ĩri ní sēé rī deẓú. ³⁵ ĩmi kīnī, mbāá sù ā vùdrī gé, ĩmi íbì ānyāngā rī ĩkūnā ĩrá agá ndō 'dínì kuyé? Á 'yo ĩmi ní, ĩmi újákí drī ĩmi āngū ndreeé ómvú agá 'dāá ká! Ānyāngā rī ka gí, lē nóni ĩkūnāngará ni. ³⁶ 'Bá ānyāngā ĩkūnā 'bá ĩrá agá rī pi, ĩ kòpi ũfē múké múké, ānyāngā kòpi ní ĩkūnāá rī, ĩri 'bá ídri 'dání'dání rī ĩsù 'bá rī pi. 'Bá ngá 'āápi rī pi ānyāngā rī ĩkūnāápi rī be, kòpi ímù āyīkō ĩsù aga rá! ³⁷ ĩmi nīkí rá tā ĩ ní 'yoó 'dīri tā áda, “Bá ālu 'ā ānyāngā rī nī, 'bá ĩkūnāápi rī túngú.’ ³⁸ Á pē ĩmi muj ẹ̀zì ĩmi ní ngaá kuyé ni vé ānyāngā ĩkūnāá. 'Bá urukò ngakí ẹ̀zì ũkpó ũkpó rī nī, ĩmi ímùkí ĩmivé rī āndēma ni ĩsù áyu.”

'Bá Sāmāriyā vé rī pi ẹ̀yīkí Yēsū ri rá

³⁹ 'Bá kárakarà kūrú Sāmāriyā vé rī agá rī pi ẹ̀yīkí Yēsū ri tā ũkú rī ní 'yoó, Yēsū ũlū tā 'í ní 'oó rī pi bá bá rī sī. ⁴⁰ Kúru 'bá Sāmāriyā gá rī pi ní ímùzú Yēsū vúgá nōó, kòpi ní ĩri mázú kīnī, “Mí ímù adrií 'bá be nōgó.” ĩri ní adrizú kòpi be ú'dú ĩrī. ⁴¹ Tā Yēsū ní átá kòpi ní rī sē 'bá kárakarà ẹ̀yīkí ĩri rá.

⁴² 'Bá rī pi ní 'yozú ũkú rī ní kīnī, “'Bá ẹ̀yīkí Yēsū ri 'yéṅá tā mí ní ũlūú 'bá ní rī sī kuyé, 'bá yīkí nóni tā ĩri ní átá rī 'bā bí sī gí, ádarú 'bá nīkí nóni gí 'yozú kīnī, ágó nōri, ĩri 'bá 'bá Paápi ũnjīkānyā agásī ni.”

*Yēsū ídri ũgalaku āzi vé mvá
(Mātáyo 8:5-13; Lúkā 7:1-10)*

⁴³ Ụ'dụ ịrị ã vùdrị gé, Yẹsụ nga 'deé mụzú ãngũ Gālíláyā vé rĩ gé. ⁴⁴ Yẹsụ 'yo ándúrú kīnī, “'Bá rĩ dō nẹbī, 'bá ịrivé ãngũ agá 'dīgé rĩ pi ịnjikí ịri ku.” ⁴⁵ Yẹsụ ká caá ãngũ Gālíláyā vé rĩ gé 'dāá, 'bá Gālíláyā gá rĩ pi ẹ'yíkí ịri rá. Kọpi ndrekí tã ãyāzú ãyāyā ándúrú ịri ní 'oó Yẹrúsālémā gá 'dāá Ụmụ Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sī rĩ gé rĩ rá, ã'diātāsīyā kọpi 'dālé anigé.

⁴⁶ Yẹsụ ní kúru 'dezú mụzú Kánā gá ãngũ Gālíláyā vé rĩ agá, ãngũ ịri ní yị ụjázú ícázú vinyọ rú rĩ gé. Ụgalaku āzi riipi ẹzi ngaápi 'bāgú rĩ ní kúrú Kāpārānāúmā vé rĩ agá 'dālé ni, drā rụ ịrivé mvá nī. ⁴⁷ Ágó rĩ ká yị kīnī, Yẹsụ ímụ ãngũ Yūdáyā vé rĩ gélésí, ícá kuú ãngũ Gālíláyā vé rĩ agá 'dāá'dā, ágó rĩ ní 'dezú mụzú Yẹsụ vúgá 'dāá, ịri ní Yẹsụ ri zizú ímúzú Kāpārānāúmā gá nōlé, ẹ ímụ rí ívé mvá drā ni rụ ụ kōdō lēepi drāapi drādrā rĩ ídrí.

⁴⁸ Yẹsụ ní 'yozú ịri ní kīnī, “'Imi āsámvú gé 'dīgé, 'bá āzi ndre dō tã ãyāzú ãyāyā ni 'í mị sī ũgbále kuyé, ícọ ẹ'yị ku.”

⁴⁹ Ágó rĩ ní 'yozú Yẹsụ ní kīnī, “'Āmbúgú mávé rĩ, mí ímụ 'bá 'dekí mụ ụ mí be trụ, mávé mváná rĩ ã ũkpō de gí, lē drāadrā!”

⁵⁰ Yẹsụ ní 'yozú ịri ní kīnī, “'Í mụ ịyí, mívé mváná rĩ ícọ drāá ku!”

Ágó rĩ ẹ'yị tã Yẹsụ ní 'yoó rĩ rá, ịri ní 'dezú mụzú. ⁵¹ Ágó rĩ ní rizú mvizú mụzú 'bẹtị rĩ gé, ịri ní mụzú drị ịsúzú ívé átí'bá rĩ pi be. Átí'bá rĩ pi ní 'yozú ịri ní kīnī, “'Mívé mváná rĩ ídri rú.”

⁵² Ágó rĩ ní ãtí'bá rĩ pi zizú kĩnĩ, “Mvá rĩ vé rú'bá ícá gōó múké sâ ngōri gé?”

Kōpi ní újázú ĩri ní kínĩ, “Mváṅá rĩ vé rú'bá ícá gōó múké ájée sâ ālu ũtúná vé rĩ gé, drā rĩ gō ĩri kuú rá.”

⁵³ Mváṅá rĩ vé étēpi nĩ áamá rá 'yozú kínĩ, sâ 'dāri, ĩri sâ Yēsũ ní 'yoó 'í ní, mváṅá rĩ ícá drāá ku rĩ. Ágó rĩ 'bá ívé 'bētĩ āsámvú gé rĩ pi be céré ẹ'yĩkĩ Yēsũ ri rá.

⁵⁴ 'Dĩri nóni vú ĩrĩ Yēsũ ní tã āyāzú āyāyā ni 'ozú rĩ, ĩsú ākūdē Yēsũ íbí íngá āngũ Yũdáyā vé rĩ agá, ĩri ri mu āngũ Gālíláyā vé rĩ gé.

5

Yēsũ idri ágó drā be ni

¹ Tã 'dĩri ā vúdrĩ gé, Yēsũ nga muṅ Yērúsálémā gá ũmũ Yāhúdĩ rĩ pi vé rĩ ā nyangará gá ĩndĩ.

² Yērúsálémā gá 'dāá, gaki kídĩ ĩnyĩṅá kēētĩlē ĩ ní zĩ Kābĩlō vé rĩ gé, vūrā ĩ ní gaá rĩ, Ēbērē tĩ sĩ ĩ zĩ Bētēsídā. 'Bekí ápālā tōwũ ĩndrĩ rú gārā ni gé sĩ kūrũ.

³ Vūrā 'dāri gé, 'bá kárákará bātrá rú rĩ pi, 'bá mĩ be ẹsĩ'bá gĩ rĩ pi be, 'bá drā ní nyii kuú 'bélé'béle rĩ pi be, kōpi ri ula ĩndrĩ 'dāri ā ndúgé.

⁴ Sâ urukọ'bée gé, mālāyíkā rĩ kādō ímú yĩ rĩ usaá, 'bá fiipi yĩ rĩ agá 'dāá drĩdrĩ rĩ, ĩrivé drā ri dē rú'bá ni gé sĩ rá.* ⁵ Ágó āzi anigé drā rú ĩri caá ílí be pũkú na drĩ ni ārō. ⁶ Yēsũ ká ágó rĩ ndree la kú yĩ rĩ ā gārā gá 'dāá, Yēsũ ká ĩsú nĩ

* **5:4** 5:4 Átángá vērēsĩ 4 agá 'dĩri, búkũ Yüwánĩ vé ĩ ní sĩ Gĩrĩkĩ tĩ sĩ drĩdrĩ rĩ agá 'dāayo, 'bo gōkĩ sĩ búkũ Yüwánĩ vé vúlé rĩ agá rá.

kínĩ ágó rĩ adri caá ívé drã 'dĩri be lóki be ãco, Yësũ ní ágó rĩ zizú kĩnĩ, “Í lē ē idríki mi?”

⁷ Ágó rĩ ní újázú Yësũ ní kĩnĩ, “Ámbúgú mávé rĩ, kádō rií yĩ rĩ usaá, 'bá āzi mâ īzã koópi, ma suúpi yĩ rĩ agá 'dãá ni 'dãáyo. Má kádō lēé fií yĩ rĩ agá 'dãá, 'bá āzi ri fi yĩ rĩ agá 'dãá má sī drĩdrĩ.”

⁸ Kúru Yësũ ní 'yozú ágó rĩ ní kĩnĩ, “Í nga uru! 'Í 'du mívé pórõsĩ, 'í nga ěcĩ tuú.” ⁹ Mbēlēná ágó rĩ ní ícázú múké. 'Du ívé pórõsĩ, nga ěcĩ tuú.

Ū'dú ĩri ní ícázú múké 'dãri, ĩri ú'dú Sábátã vé rĩ.† ¹⁰ Kúru Yãhũđĩ rĩ pi ní 'yozú ágó drã ní deđe rú'bá ni gé sī gĩ rĩ ní kĩnĩ, “Ū'dú nōri, ĩri ú'dú Sábátã vé rĩ, tãĩmbĩ ā'yĩ kuyé mí ní mívé pórõsĩ 'duzú ú'dú nōri gé.”

¹¹ 'Bo ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “Ágó ma sēepi ícápi múké nōri 'yo má ní kĩnĩ, mâ 'du mávé pórõsĩ, mâ nga ěcĩ tuú.”

¹² Yãhũđĩ rĩ pi ní ágó Yësũ ní ídrĩ 'dĩri zizú kĩnĩ, “Bá 'yoópi mí ní, mĩ 'du mívé pórõsĩ, mĩ nga ěcĩ tuú rĩ ā'di 'i?”

¹³ Ágó ĩ ní ídrĩ 'dĩri nĩ 'bá 'i ídrĩpi rĩ kuyé. Vũrã 'dãri gé, 'bá rĩ pi kárakarã. Yësũ ní 'i njezú fũzú kōpi āsámvú gé sī āmvé.

¹⁴ Vúdrĩ ni gé, Yësũ gō caá ágó rĩ ĩsũ Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá, Yësũ ní 'yozú ĩri ní kĩnĩ, “Í ndre

† 5:9 5:9 Ū'dú Sábátã vé rĩ: Ū'dú 'dĩri Yãhũđĩ rĩ pi ní rizú uvuzú rĩ, āzini kōpi ní rizú Múngú ri zizú rĩ. Yãhũđĩ rĩ pi ri ú'dú 'dĩri vé tã ígã kĩnĩ, Múngú gbi 'bũ pi vũ be nĩ, āzini Múngú pa ĩ adringará tũgẽrĩ rú rĩ agásĩ nĩ. Ū'dú Sábátã vé rĩ Yãhũđĩ rĩ pi ri zĩ ú'dú ězĩrĩ, 'bo Kẽlĩkõ rĩ pi ri zĩ ú'dú áziyã. 'Í lã Wũngará 20:8-11; Dětõrõnómě 5:12-16.

drī ká, nóni mí ícá múké gí, lē mī ku tā ũnjí 'ongará āní. 'Í ku dō ku, tā ũnjí ri mi ísú drīdrī rī aga rá.” ¹⁵ Ágó rī ní 'dezú mužú lūzú Yāhúdī rī pi ní kīnī, “Bá ma ídrípi rī Yēsū 'i.”

Ídri íbí íngá Múngú Mvópì vùgá

¹⁶ Kúru drīkoma Yāhúdī rī pi vé rī í'dókí rií Yēsū ri 'oó ũnjí, ā'diātāsīyā Yēsū ní ězī ngaá ú'dú Sābātā vé rī gé rī sī. ¹⁷ Yēsū ní 'yozú drīkoma Yāhúdī vé rī pi ní kīnī, “Má Ętépì ri ězì nga, ma kpá ri ězì nga.” ¹⁸ Tā 'dīri sī, drīkoma Yāhúdī rī pi vé rī lēkí lētì ndāá ũkpō sī Yēsū ri 'dizú drāzú 'dīisī rá, kōpi lēkí ĩri 'dij drāá adri 'yéná ězì ĩri ní ngaá ú'dú Sābātā vé rī gé rī ā tā sī kuyé, lēkí ĩri 'dij drāá ĩri ní 'yoó Múngú ri 'í Ętépì rī sī, āzini ĩri ní 'i 'bāá adrii Múngú be trōtrō rī sī.

¹⁹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Ma ĩmi ní tā áda 'yo, ma Mvá rú, á nga tā āzi mâ drī sī ku, ma tā má Ętépì ní ngaá rī ndre 'du nga áyu, ā'diātāsīyā ězì má Ętépì ní ngaá rī, ma Mvá rú, ma kpá nga rá. ²⁰ Ma Mvá rú, má Ętépì lē ma lēlē, i'da ívé tā ārēvú céré má ní rá. Múngú ri ímú má ní tā ambugu ndē'bá rá, ĩri ní i'daá má ní drīdrī 'dā'bée i'da rá. Tā 'dīri ĩmi ní āyāngará sē. ²¹ ĩri adri sū má Ętépì ní 'bá ũdrā'bá gí rī pi ídrí gōó ídri rú ũzi rī tìjì, ma Mvá rú, ma ícó ídrí 'dání'dání rī sē 'bá má ní lēē rī pi ní rá. ²² Má Ętépì lì tā 'bá rī pi drīgé ku, ma Mvá rú, ku ězì tā lizú 'bá rī pi drīgé rī céré kuú má drīgé, ²³ 'bá rī pi ārēvú céré ē ĩnjīkí rí ma sū ĩ ní má Ętépì ri ĩnjī rī tìjì, 'bá ma ĩnjīpi ku rī, ĩnjì má Ętépì ma ĩpēpi rī ku.

24 “Ma ĩmi ní tã áda 'yo, 'bá mâ tị yì' bá rá, ãzini Múngú ma ĩpěepi rĩ ẽ'yì' bá rá rĩ pi, kôpi ídri 'dáni'dáni rĩ ịsụ rá. Lịkí tã kôpi drịgẹ ku, kôpi wakí drã sịgẹ sị fũú ídri ịsụ gí. 25 Ma ĩmi ní tã áda 'yo, lókí ãzi ri ímụ 'dĩ'dĩ, ícá nóni gí, ma Múngú Mvọpị 'i, 'bá ũdrã' bá gí rĩ pi ímụ mâ ụ'dụkọ yì rá, 'bá mávé ụ'dụkọ yì' bá rá rĩ pi ímụ ĩ újá ícá gō ídri rú. 26 Ídri rĩ í'dó má Ẹtẹpị vúgá, ma Múngú Mvọpị 'i, má Ẹtẹpị sẹ kpá má ní ũkpō ídri vé rĩ nĩ. 27 Múngú sẹ kpá má ní ũkpō tã lịzú rĩ ĩndĩ, ã'diātāsīyā ma 'Bá Mvá 'i.

28 “Lẽ ĩmi ãyākí tã 'dĩri sị ku, lókí ãzi ri ímụ 'dĩ'dĩ, ãvũ ĩ ní sị' 'bụ agá rĩ pi ímụ mâ ụ'dụkọ yì, 29 kôpi nga ĩfũ ãmvé. 'Bá adri' bá tã be múké rĩ pi, kôpi nga ĩfũ ídri rú, 'bá ũnjĩkányā 'o' bá rĩ pi, kôpi kádō ĩfũú, ĩ tã lị kôpi drịgẹ. 30 Má ícọ tã ãzi ngaá ũkpō mávé rĩ sị ọ'dụkụlẹgúsị ku. Ma tã rĩ lị pịrị sụ má Ẹtẹpị ní ezi' má ní rĩ tịni. Tã má ní 'oó 'dĩri adri 'yozú kínĩ mâ ngúlúpí ẽ ịsụ rí ãyĩkō ãní yā 'díní ku, ĩri ãyĩkō sẹ má Ẹtẹpị nĩ.

'Bá rĩ pi ũlūkí Yēsũ vé tã

31 “Má ũlũ dō mávé tã ũgōgōlé rú nĩ, 'bá rĩ pi ícókí tã má ní ũlũú rĩ 'du' 'bá tã áda rú ku. 32 'Bá ãzi anigé riipi mávé tã ũlũúpi ni, á nĩ rá ĩri riipi tã áda ũlũúpi mâ rú sị ni.

33 “Īmi pěkí ándúró 'bá urukọ mu'ú mâ tã uzi' Yūwánī tị gẹ, ĩmi ká 'bá 'dĩ' bée pée, Yūwánī ũlũ ĩmi ní tã áda mávé rĩ nĩ. 34 Á lẹ ẹsị 'bá tã 'bá áda ní átá mâ tã sị rĩ drịgẹ ku, 'bo má ẹdị tã Yūwánī ní ũlũú 'dĩri, ĩmi ịsúkí rí pangará bēsīnī. 35 Yūwánī sù lãmbã riipi dīpi ãngũ ĩngbērēepi

ule rī tīnī, ĩmi ĩsúkí āyīkō lókíná be mādā lāmbā riipi dīipi āngū ĩngbērēēpi 'dīri sī.

³⁶ “Tā mávē rī ndē tā Yūwánī ní ũlūú mâ tã sī rī rá. Á lē ĩmi ní tã āzi ũlūú lūzú kīnī má Ẹtẹpi ĩpē ma nī. Tã āmbúgú má Ẹtẹpi ní lūú kīnī má 'o rī, ma ri 'o mužú rá. ³⁷ Má Ẹtẹpi ma ĩpēēpi rī, ĩri ri átá mávē tã sī nī, ĩmi yīkí ĩri ā ú'dúkọ kuyé, āzini ĩmi ndrekí kpá ĩri kuyé. ³⁸ ĩmi 'dukí ĩrivé átángá 'bāá ĩmī ẹsī agá āluṅáni kuyé, ā'diātāsīyā ĩmi ẹ'yīkí 'bá ĩri ní ĩpēē rī vé tã kuyé. ³⁹ ĩmi ri ú'dúkọ Múngú vé ĩ ní sīi kuú Búkū Múngú vé rī agá 'dī'bée lā, ĩmi ẏsūkí ĩmi ídri 'dáni'dáni rī ĩsú ānī. Ú'dúkọ ĩ ní sīi kuú Búkū Múngú vé rī agá 'dī'bée ri átá mávē tã sī. ⁴⁰ 'Bo ĩmi gākí ímúgá má vú nōó ídri 'dáni'dáni rī ĩsúgá sī.

⁴¹ “Má ā'yī 'yozú kīnī 'bá rī pi ẹ íngúkí ma 'dīni ku. ⁴² 'Bo á nī ĩmi rá. Á nī rá ĩmī ẹsī agá 'dālé, ĩmi lēkí Múngú ri kuyé. ⁴³ Má ímú má Ẹtẹpi ā rú sī, 'bo ĩmi ā'yīkí ma kuyé, 'bo 'bá āzi túngú ní ímú dō ívé tã be ĩmi vú, ĩmi ĩrivé tã ā'yī rá. ⁴⁴ ĩmi lēkí íngúngará 'bá āzi ní rizú ĩmi íngúzú rī áyu, 'bo ĩmi gākí tã Múngú adriipi 'yéṅá ālu rī ní lēé ĩmi íngúzú rī 'ogá sī. ĩmi ícó ma ẹ'yī íngóni íngóni?

⁴⁵ “‘Bo lē ĩmi ẏsūkí 'yozú kīnī, ma ĩmi tō má Ẹtẹpi ẹndrẹti gé rá 'dīni ku. Mósē ĩmi ní ẹsī 'bāá drī ni gé 'dīri, ĩri ímú ĩmi tō nī. ⁴⁶ ĩmi ẹ'yīkí dō té Mósē vé tã rá, ĩmi té ícó ma ẹ'yī rá, ā'diātāsīyā tã Mósē ní sīi 'dīri, ĩri tã mávē rī. ⁴⁷ 'Bo ĩmi ẹ'yīkí tã Mósē ní sīi rī pi kuyé píri, ĩmi ícó tã má ní 'yoó rī ẹ'yī íngóni íngóni?”

6

Yēsū sē ānyāngā nyaá āgō élifū tōwú pi ní
(*Mátáyo 14:13-21; Mārákō 6:30-44; Lúkã 9:10-17*)

¹ Tã 'dĩri ã vùdrĩ gé, Yēsū ní ngazú zozú mužú yīī bālālā Gālíláyā vé rĩ agásī álé 'dāá, yīī 'dĩri ã rú ĩ kpá zì Tībérīyā. ² 'Bá bītríká 'dekí mužú ĩri ã vùdrĩ gé sī vūrã ĩri ní mužú 'dāri gé, ã 'diātāsīyā kōpi ndrekí tã āyāzú āyāyā ĩri ní 'oó 'bá drã be rĩ pi ídrízú 'dĩri. ³ Kúru Yēsū pi ní tuzú mužú ívé 'bá 'í pámvú ūbī' 'bá rĩ pi be írã drĩgé 'dāá, kōpi ní úrízú vūgá. ⁴ Īsúzú ūmū Ū'dú Múngú ní Elízú Yāhúdī rĩ pi vé Jó tì gé sī rĩ vé rĩ nyazú rĩ ícá ĩnyĩjã gí.

⁵ Yēsū kã rií 'í gārã úndré, ndre 'bá kárakarã pi ri ímú 'í vūgá nōó, ĩri ní Pīlípū ri zízú kīnī, “Bã ānyāngā ĩsú je ngūgá caápi 'bá nŕ'bée ní céré?”
⁶ Yēsū zì Pīlípū ri 'dĩni lēzú nīzú ámázú dō Pīlípū nī ūkpō 'í ní ězì ngazú rĩ rá, 'bo nī tã 'í ní lēé 'oó rĩ ĩnógósì gí.

⁷ Pīlípū ní újázú Yēsū ní kīnī, “Bã lēkí dō 'bá 'dĩ'bée ālu ālu céré ě ĩsúkí ānyāngā mādāṅã nyaá, mūfēngā fífí ěnjīipi ěnjīēnjī* 'bá ní lēzú ānyāngā jezú rĩ, ĩri ca mūdūrūlū ĩrĩ, 'bo mūfēngā 'dĩri adri ambamba!”

⁸ Āndēréyã Sīmōnã Pētēro ědrīpi riipi Yēsū ã pámvú ūbīipi rĩ ní 'yozú kīnī, ⁹ “Mvã ágóṅã āzi 'bã āsámvú gé nōgónō, ĩri pánga be tōwú, ĩ'bì be

* **6:7** 6:7 Mūfēngā fífí ěnjīipi ěnjīēnjī rĩ: 'Bá rĩ nga dō ězì ū'dú ālu, ĩ 'bá rĩ ūfē mūfēngā fífí ěnjīipi ěnjīēnjī ālu ní sī.

ĩrĩ, 'bo awakí dõ 'bá kárakará nõ'bée ní, ĩri nyo ca kôpi ní rá?"

¹⁰ Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kĩnĩ, "Īmi lŭkí 'bá rĩ pi ní, kôpi ã úríkí vŭgá." Āngũ 'dãri dũ kú céré ásé rú, kúru 'bá rĩ pi ní úrízú céré vŭgá, āgõ† rĩ pi ícõ ca élfũ tõwú (5,000) rá. ¹¹ Yēsũ ní pánga rĩ pi í'dúzú, ĩri ní Múngú ní õwõ'dĩfõ sězú, ĩri ní kúru sězú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi drĩgé, kôpi ní 'dezú awazú 'bá úrí'bá kú rõ'bõ 'dĩ'bée ní, sũ kôpi ní lée rĩ tĩnĩ. ĩri ní kpá ĩ'bĩ rĩ í'dúzú, õwõ'dĩfõ sězú Múngú ní, ĩri ní kpá sězú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi drĩgé, kôpi ní awazú ícózú 'bá rĩ pi ní céré, sũ kôpi ní lée rĩ tĩnĩ.

¹² 'Bá rĩ pi kã ãnyāngã rĩ ĩsú nyaá caá ĩ vú sĩ céré gĩ, Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kĩnĩ, "Īmi úmúkí ãnyāngã ě ĩmbĩtã ĩ ní nyaá tí rĩ 'bãá céré vŭrã ãlu gé, ě izakí ku." ¹³ Kôpi kã ãnyāngã rĩ ě ĩmbĩtã úmú, kôpi úmúkí caá ũvú ã 'a mụdrĩ drĩ ni ĩrĩ.

¹⁴ 'Bá rĩ pi kã tã Yēsũ ní 'oó ãyāzú ãyāyã 'dĩri ndreeé, kôpi í'dókí rií átá kĩnĩ, "Ádarú ágó nõri nẹbĩ ĩ ní 'yoó kĩnĩ, ĩri ímú 'bá nyõõkú nõri drĩgé rĩ pi ãsámvú gé rĩ 'i." ¹⁵ Yēsũ kã ndreeé 'bá rĩ pi lėkí 'i mĩĩ 'bãá adrií 'bāgú ívé ni rú ũkpõ sĩ, ĩri ní füzú mụzú adrizú írã drĩgé 'dãlé ọ'dúkùlẹgúsĩ.

*Yēsũ mụ yĩ drĩgé sĩ pá sĩ
(Mátayo 14:22-27; Mārākõ 6:45-52)*

¹⁶ Kã mụú adrií ũndrėjá 'dãri sĩ, 'bá Yēsũ ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní 'dezú mụzú yĩĩ bālālã

† 6:10 6:10 Āgõ: Lãkí ũkú rĩ pi anjinã rĩ pi be kuyé.

rĩ gé 'dǎá, ¹⁷ kôpi ní tuzú kúlúmgbá agá, kôpi ní í'dózú zozú mužú álé kŭrú Kāpārānāúmā gá 'dǎá. Āngũ rĩ nĭ, ĩsú Yēsũ ca drĩ kôpi vúgá 'dǎá kuyé. ¹⁸ Ūlí ũkpō be nĭ ní vĭzú, sē yĭĩ rĩ úvá ānĭ ngũyá ngũyá. ¹⁹ 'Bá Yēsũ ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ká kúlúmgbá rĩ sōó mužú caá máyĩlĩ‡ na dōku sũ, kôpi ní Yēsũ ri ndrezú, ĩri ri ímú yĭĩ rĩ drĭgé sĭ pá sĭ, ícá ĩnyĭná kúlúmgbá rĩ ā gārā gá, sē ũrĭ ĩmvú kôpi ānĭ ambamba. ²⁰ Yēsũ ní 'yozú kôpi ní kĭnĭ, "Īmi 'okí ũrĭ sĭ ku, 'bá rĩ ma 'i." ²¹ Kôpi ũtēkĭ ĩri kú ũrē lēzú ĩri é'yĭzú fizú ĩ vúgá kúlúmgbá agá 'dǎá. Mbēlēná kôpi ní cazú vŭrā ĩ ní lēzú mužú rĩ gé.

'Bá rĩ pi rikĭ Yēsũ ri ndǎá

²² Kā adrií drũ 'dĭni, 'bá bĭtrĭká adri'bá yĭĩ bālālā rĩ vé wōókō álé sĭ rĩ gé rĩ pi nĭkĭ ámá rá, ándúrú kúlúmgbá pá tuúpi kú 'dǎlé rĩ 'yéǵá ālu. Kôpi nĭkĭ ámá rá 'yozú kĭnĭ, Yēsũ fi kúlúmgbá ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní mužú rĩ agá 'dǎá kuyé, kôpi kukĭ ĩri kú vúlé. ²³ Kúru kúlúmgbá uringō íngákĭ Tĭbérĭyā gálésĭ, ímúkĭ pá tuú vŭrā Úpĭ Yēsũ ní ōwō'difō sēzú Múngú ní ānyāngā ā tā sĭ, gōzú sēzú nyazú āgō élĭfũ tōwú pi ní 'dǎri gé. ²⁴ 'Bá bĭtrĭká 'dĭ'bée ká nĭĩ ámá Yēsũ pi ívé 'bá 'ĭ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi be 'dǎáyo, kôpi ní tuzú kúlúmgbá 'dĭ'bée agá, zozú mužú yĭĩ bālālā 'dĭri agásĭ kŭrú Kāpārānāúmā vé rĩ gé, Yēsũ ri ndǎá.

Yēsũ ri 'bá idri sēepi ni

‡ 6:19 6:19 Máyĩlĩ: 'Bá ri ícō ěcĭ tu ca máyĩlĩ na sâ ālu agá.

25 'Bá bítříká 'dĩ'bée kâ caá Yēsũ ri řsú yĩ bālālã rĩ gé álé 'dãlé, kôpi ní 'yozú kînĩ, “Ímbápi, mí ícá nŏlé íngóni íngóni?”

26 Yēsũ ní újázú kôpi ní kînĩ, “Ádarú ĩmi ri ma ndã, ã'diãtãsiyã má ní ĩmi ní ãnyãngã sêé nyaá rĩ sĩ, adri 'yozú kînĩ tã ãyãzú ãyãyã ĩmi ní ndreeé 'dĩ'bée sĩ kuyé. 27 Lẽ ĩmi rikí éšĩ 'bãã 'yénã rizú ãnyãngã nyŏŏkú drĩgé nŏgó ábã'bée ábábã rĩ pi vé ězĩ ngazú áyu ku, lẽ ĩmi 'bãkĩ éšĩ rizú ãnyãngã ídri 'dãni'dãni rĩ sêépi rĩ vé ězĩ ngazú. Ma 'Bá Mvã 'i, ma ímũ ãnyãngã rĩ sêé ĩmi ní nĩ, ã'diãtãsiyã má Ętépĩ Múngú sê má ní ũkpŏ tã 'dĩri 'ozú nĩ.”

28 Kôpi ní řri zizú kînĩ, “'Bã 'okĩ ã'di tã Múngú ní lëé 'bã 'okĩ rĩ 'duzú ngazú?”

29 Yēsũ ní újázú kôpi ní kînĩ, “Tã Múngú ní lëé ĩmi 'okĩ rĩ, lẽ ĩmi ě'yĩkĩ 'bã 'í ní ĩpëé 'dĩri.”

30 Kôpi ní újázú kînĩ, “Lẽ mĩ 'o tã ãyãzú ãyãyã ni ũgbãle, 'bã íbí mi ě'yĩ ndŏ. Ngá mí ní ícŏ 'oó 'dĩgé rá rĩ ã'di? 31 'Bã ě'bípũĩ nyakĩ ãnyãngã ĩ ní zĩĩ mánãš rĩ ãngũ ã'wĩ cínyáfã rú rĩ agá 'dãá, sũ ĩ ní sĩĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ tĩni, 'Múngú sê kôpi ní ãnyãngã nyaanya ni íngázú 'bũ gélésĩla.' ”

32 Yēsũ ní 'yozú kôpi ní kînĩ, “Ãnyãngã ĩ ní sêé ĩmi ní 'dĩri, adri 'yozú kînĩ Mósê sê nĩ kuyé, ãnyãngã 'dĩri íngã 'bũ gélésĩla, má Ętépĩ sê ĩmi ní nĩ. Má Ętépĩ ri ãnyãngã áda rĩ sê ĩmi ní

Š 6:31 6:31 Mánã: Mánã ri ãnyãngã Múngú ní ĩsêé 'bã Ĭserélẽ vé rĩ pi ní rĩ. Ĭsê sã kôpi ní adrizú ãngũ ã'wĩ cínyáfã rú rĩ agá 'dãá íli pũkũ sũ rĩ gé. 'Í lã Wũngará 16:1-36. 6:31 6:31 Wũngará 16:4; Nëmãyã 9:15; Sãwũmã 78:24-25

nĩ. ³³ ãnyāngā Múngú ní ãsēē ĩmi ní íngápi 'bũ gélésĩla rĩ, ĩri ma 'i, ma ãnyāngā ídri sēépi 'bá rĩ pi ní nyòókú drĩgé nōgó rĩ.”

³⁴ 'Bá rĩ pi ní 'yozú kínĩ, “Úpí, 'í sē 'bá ní ãnyāngā 'dĩri mužú dđĩ dđĩ.”

³⁵ Yēsũ ní 'yozú kòpi ní kĩnĩ, “Ma ãnyāngā riipi ídri sēépi rĩ. 'Bá ímùpi má vúgá ma ẹ'yĩpi rá rĩ, ẹbírí gō ĩri fuṽ dđĩ ku, āzini yĩ úvá gō ĩri ndéé dđĩ ku. ³⁶ 'Bo ĩmi ndrekí dō ma rá drāāāsīyā, ĩmi ẹ'yĩkí ma kuyé. ³⁷ 'Bá má Ẹtẹpi ní ẹziĩ má ní gí rĩ pi ímù má vúgá. 'Bá ímù 'bá má vúgá rĩ pi, á gā kòpi āluṽání ku. ³⁸ Má ímù 'bũ gé 'dāāsī vūgá nōgó tā Múngú ní ma ĩpēzú rĩ 'duṽ ngaá, adri 'yozú kínĩ tā má ní lēé ngaá mâ drĩ sĩ ni kuyé. ³⁹ Tā íngápi Múngú ma ĩpēépi rĩ ẹ ẹsı́ agá rĩ, ĩri 'dĩ, 'bá céré ĩri ní sēé má ní rĩ pi, á 'be ālu ni āvĩi ku. Ma kòpi inga gō ídri rú ú'dú ụdđũ vé rĩ gé. ⁴⁰ Tā má Ẹtẹpi ní lēé rĩ, ĩri 'dĩ, ma Mvá rú, 'bá ma ndre' 'bá rá, āzini ma ẹ'yĩ 'bá rá rĩ pi, kòpi ídri 'dání 'dání rĩ ĩsú rá, ma ímù kòpi inga gō ídri rú ú'dú má ní ĩgōzú gé.”

⁴¹ Tā Yēsũ ní 'yoó 'i ãnyāngā íbipi 'bũ gélésĩla rĩ sĩ, sē Yāhúdđĩ bđtríká rĩ pi rikí unuú āní ununu.

⁴² Kòpi rikí ĩ uzĩĩ ĩ āsámví gé sĩ kínĩ, “Mvá 'dĩri adri nyo Yēsũ Yōsépā mvópi 'i kuyé? 'Bá nĩkí ẹtẹpi pi ẹndrẹpi be rá, ĩri ícó 'yo kínĩ 'í íngá 'bũ gélésĩla íngóni íngóni?”

⁴³ 'Bo Yēsũ ní újázú kòpi ní kĩnĩ, “Lē ĩmi rikí unuú ĩmi āsámví gé sĩ ku. ⁴⁴ Má Ẹtẹpi ĩpē dō 'bá rĩ nĩ kuyé, ícó ícá má vúgá ku, ma ímù ĩri inga gō ídri rú ú'dú má ní ĩgōzú rĩ gé. ⁴⁵ Sũ nẹbĩ rĩ pi ní sĩ rĩ tĩni, 'Múngú ri ímù kòpi ímbá céré

nĩ.' 'Bá ālu ālu má Ẹtẹpi vé tã yì'bá rá, āzini ĩrivé tã ũnĩ'bá rĩ pi ímú má vúgá nĩ. ⁴⁶ 'Bá āzi ndre má Ẹtẹpi ri kuyé, 'yéńá ma ímúpi Múńgú vúgálésĩ rĩ, á ndre má Ẹtẹpi ri nĩ. ⁴⁷ Ádarú á 'yo ĩmi ní, 'bá mávé tã ẹ'yípi rá rĩ, ĩri ídri 'dání'dání rĩ ịsú nĩ. ⁴⁸ Ma ānyāngā riipi ídri sẹépi rĩ. ⁴⁹ ĩmi ẹ'bípìi rikí ọtú mánā nyaá ásé agá 'dǎá, 'bo kọpi ũdrǎkí rá. ⁵⁰ 'Bo ānyāngā íngápi 'bũ gélésĩ rĩ, ĩri 'dini, 'bá rĩ nya dō ānyāngā 'dĩri, ícó drǎá ku. ⁵¹ Ma ānyāngā íngápi 'bũ gélésĩ rĩ 'i, 'bá rĩ nya dō ānyāngā 'dĩri, ĩri adri lēmgbērē rú. Ānyāngā 'dĩri, ĩri mávé rú'bá má ní ímú adii sẹé drǎá 'bá nyọókú drìgè nōgó rĩ pi vé ídri ā tã sĩ rĩ 'i."

⁵² Yāhùdì rĩ pi ní í'dózú āgátá gǎzú ĩ āsámvú gé sĩ kǐnĩ, "Ágó 'dĩri ícó 'i rú'bá sẹ nya 'bá ní íngóni íngóni?"

⁵³ Yésũ ní 'yozú kọpi ní kǐnĩ, "Ádarú á 'yo ĩmi ní, ma 'Bá Mvá 'i, ĩmi nyakí dō mávé rú'bá kuyé, āzini ĩmi mvukí dō mávé ārí kuyé, ĩmi ícókí adrii ídri rú ku. ⁵⁴ 'Bá mávé rú'bá nyaápi, āzini mávé ārí mvuúpi rĩ, ĩri ídri 'dání'dání rĩ ịsú nĩ, ma ímú ĩri sẹ íngá gō ídri rú ụ'dụ ụdụ vé rĩ gé. ⁵⁵ Mávé rú'bá, ĩri ínyá áda ni, āzini mávé ārí, ĩri ngá mvuúmvu áda ni. ⁵⁶ 'Bá mávé rú'bá nya'bá rĩ pi, āzini mávé ārí mvu'bá rĩ pi, kọpi adri 'bá mávé ni, ma kpá adri 'bá kọpivé ni. ⁵⁷ Má Ẹtẹpi adriipi lēmgbērē rú rĩ ịpē ma nĩ, ma ri adri ídri rú ĩrivé ũkpō sĩ, 'bá rĩ nya dō mávé rú'bá, ĩri adri ídri rú ũkpō mávé rĩ sĩ. ⁵⁸ Ānyāngā íngápi 'bũ gélésĩla 'dĩri adri sũ mánā ĩmi ẹ'bípìi ní nyaá, vùdrì ni gé,

kôpi ní ũdrázú rá 'dãri tĩnĩ ku. 'Bá ãnyãngã 'dĩri nyaápi rĩ, ĩri adri mužú lěmgběrě rú." ⁵⁹ Yēsũ 'yo tā 'dĩri ĩsú ãkūdě ĩri ri ãngũ ímbá Jó Múngú ri Zìzú rĩ agá Kãpãrãnãúmã gá.*

Ídri 'dání'dání rĩ vé tā

⁶⁰ 'Bá Yēsũ ã pámvú ũbĩ'bán rĩ pi kã tā Yēsũ ní 'yoó 'dĩri yĩ, kôpi ní 'yozú kĩnĩ, "Tã Yēsũ ní 'yoó 'dĩri mbamba, 'bá ãzi ícó tā 'dĩri ã'yĩ ku."

⁶¹ Yēsũ nĩ áamá bá 'yozú kĩnĩ, 'bá 'ĩ pámvú ũbĩ'bán rĩ pi ri unu tā 'í ní 'yoó 'dĩri sĩ. Yēsũ ní kôpi zìzú kĩnĩ, "Tã má ní 'yoó 'dĩri, ĩri ĩmĩ drĩ iza iza tĩnĩ ãsĩ? ⁶² 'Bo ĩmi ndrekí dõ 'Bá Mvá ri mvi gõ 'bũ gé vũrã 'í ní íngázú rĩ gé 'dãlé, ĩmi 'okí rí ĩmi íngóni? ⁶³ Índrĩ Uleterẽ rĩ ídri sē nĩ, ũkpõ rù'bán nōri vé rĩ 'o ngá ãzi ku. Átángá má ní átá ĩmi ní 'dĩri, Índrĩ Uleterẽ rĩ lũ má ní nĩ, mávé átángá rĩ ídri sē. ⁶⁴ 'Bo 'bá urukõ ĩmi ãsámvú gé 'dĩgé gãkĩ mávé tā ẽ'yĩgá sĩ." Yēsũ 'yo tā 'dĩri 'dĩni, ã'diãtãsiyã í'dóngará gá 'dãá, Yēsũ nĩ 'bá 'ĩ ẽ'yĩ'bán kuyé rĩ pi rá, ãzini nĩ 'bá ímũpi 'ĩ ũli 'beépi rĩ rá. ⁶⁵ Kúru Yēsũ ní 'yozú kĩnĩ, "Bá urukõ ní gãá mávé tá ẽ'yĩgá sĩ rĩ sĩ, má ní 'yozú ĩmi ní, má Ẹtẹpi ã'yĩ dõ 'bá rĩ nĩ kuyé, ícó ímũ má vúgá ku ãnĩ."

⁶⁶ Tã Yēsũ ní 'yoó 'dĩri sĩ, 'bá kárakarã ĩri ã pámvú ũbĩ'bán rĩ pi gōkĩ ĩ njeé fũũ ĩri ã rù'bán gá sĩ ãmvé.

* **6:59** 6:59 Jó Múngú ri Zìzú rĩ: Yãhũdĩ rĩ pi vé Jó Múngú ri Zìzú rĩ pi kárakarã kũrũ rĩ pi agãsi ãndiãndĩ, kôpi ri ĩ úmú Búkũ Múngú vé rĩ lã, ãzini kôpi ri Múngú ri ĩnjĩ Ẹ'dụ Sãbatã vé rĩ gé.

67 Yēsū ní 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá mụdrị drị ni ìrị 'dĩ'bée zịzú kīnī, “Ìmi lēkí kpá fūú mụzú ìndĩ?”

68 Sīmōnā Pétēró ní újázú Yēsū ní kīnī, “Úpí, 'bâ mụkí rí ã'di vúgá? Mívé átángá, ìri ìdri 'dáni'dáni rī sē nī. 69 'Bá ẹ'yĩkí mi gí, 'bá nĩkí rá 'yozú kīnī, mi 'Bá Uletere Múngú vé ni.”

70 Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rī pi ní kīnī, “Má ùpě ìmi mụdrị drị ni ìrị, 'bo 'bá àlu ìmi ãsámvú gé 'dǐgé ìri ãdróko†.” 71 'Bá Yēsū ní 'yoó 'dĩri, ìri Yúdā Sīmōnā Ìsīkārīyótā mvọpì 'i. Yúdā ã adri dō 'bá Yēsū ã pámvú ũbĩpi 'bá mụdrị drị ni ìrị rī pi vé ãzi drāáāsīyā, ìri ímụ Yēsū ã ũli 'be nī.

7

Yēsū pi ẹdrípìi be

1 Tā 'dĩri ã vùdrị gé, Yēsū ri adrii ãngū Gālíláyā vé rī gé, ri ẹcì mụzú kūrú Gālíláyā vé rī pi agásī. Gā mụgá ãngū Yūdáyā vé rī gé 'dālé sī, ã'diātāsīyā Yāhúdī rī pi lēkí ìri 'dị drāá 'dīisī rá.

2 'Bo Yāhúdī rī pi vé ụ'dú rizú Ụmụ Nyazú Gākū rī pi agá rī* ká ícá ìnyiná gí, 3 Yēsū ẹdrípìi ní 'yozú ìri ní kīnī, “'Í ku vūrā nōri rá, 'í mụ adrii ãngū Yūdáyā vé rī agá, 'bá mī pámvú ũbĩ'bá rī pi ã ndrekí rí tã mí ní mụy 'oó ì ní ãyāzú ãyāyā

† **6:70** 6:70 Ìri ãdróko: 'Bá àlu Yēsū ní 'yoó ìri ãdróko 'dĩri vé ífífí, ìri 'bá ãdróko ní ríi drị ni koó tã 'ongará gá ni. * **7:2** 7:2

Ụmụ ì ní Nyaá Gākū rī pi agá rī: Ílì àlu àlu agá, ụ'dú ẹzìrì, Yāhúdī rī pi rikí adrii gākū rī pi agá Yērúsālémā gá, ãngū Yūdáyā vé rī agá. Ílì pūkú sụ ọtụ kọpì ẹ'bípìi rikí adrii gākū rī pi agá ãngū ã'wí cínýáfā rú rī agá 'dāá, kọpì rikí ílì pūkú sụ ì ní adrizú gākū rī pi agá 'dāri ígá. 'Í lā Lẹvītíkā 23:39-43.

'dĩri. ⁴ 'Bá lēepi adriipi 'bá rĩ pi ɛndrɛtɪ gé rĩ, ĩri ívé tã 'o andrekelemgbe, ũzũ ívé tã pi ku. Mi dõ ri tã äyãzú äyâyã ni 'o, lē 'bá vũ drĩgé rĩ pi céré ã nĩkí tã mí ní rií 'oó rĩ." ⁵ Átã ɛdrĩpĩi ɛ'yĩkí ĩri kuyé.

⁶ Yēsũ ní újázú kōpi ní kĩnĩ, "Sâ mávé mužú 'dãlé rĩ ícõ drĩ kuyé, sâ ĩmivé mužú rĩ, ĩri ĩmi drĩgé. ⁷ 'Bá vũ drĩgé rĩ pi ícókí ĩmi ngũũ ũnjí ku, kōpi ma ngũ ũnjí, ã'diãtãsiyã ma ri 'yo, tã kōpi ní rií 'oó rĩ ũnjí. ⁸ ĩmi 'dekí mužú ũmũ rĩ nyangára gá 'dãlé ĩyí, á mužú drĩ ũmũ rĩ gé 'dãlé ku, ã'diãtãsiyã mávé sâ mužú ũmũ rĩ gé 'dãlé rĩ ícõ drĩ kuyé." ⁹ Yēsũ kã átã 'dĩni, áwí adrii ängũ Gãlĩláyã vé rĩ gé 'dãlé.

¹⁰ 'Bo Yēsũ ɛdrĩpĩi kã 'deé mužú ũmũ rĩ gé 'dãlé gí, Yēsũ ní kpá gõzú 'dezú mužú, 'bo mužú andrekelemgbe kuyé, mužú ívé rĩ ũgúzã rú. ¹¹ Ambugu Yãhũdĩ rĩ pi vé rĩ pi rikí Yēsũ ri úndré 'bá rĩ pi äsãmvú gé sĩ ũmũ rĩ gé 'dãlé, kōpi rikí uzijĩ kĩnĩ, "Ágõ rĩ íngãá?"

¹² 'Bá rĩ pi rikí átã ĩ äsãmvú gé sĩ ũyõkõyõ sĩ ĩri ã tã sĩ, ɔrũkõ ni pi kĩnĩ, "Ĩri 'bá múké."

Uruko ni pi kĩnĩ, "Ĩri 'bá riipi 'bá rĩ pi ẽ mi ũ'bããpi ni." ¹³ 'Bo 'bá äzi ĩri ã tã átãpi gúnýã agá ni 'dãáyo, ã'diãtãsiyã kōpi rikí ambugu Yãhũdĩ rĩ pi vé rĩ pi ruú.

Yēsũ ímbá 'bá rĩ pi Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dãá

¹⁴ Kúru ũmũ rĩ vé nyangára kã 'dujú caá ú'djú sũ, Yēsũ ní fizú mužú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dãá, ĩri ní 'dezú rizú 'bá rĩ pi ímbázú. ¹⁵ Ambugu

Yāhūdī rī pi vé rī pi kâ ĩrivé ĩmbángará 'dīri yīj, kōpi āyāki ānī āyāyā, kōpi kīnī, “Ágó 'dīri nī tā kárákará 'dīni ĩngūgá, ĩsúzá ĩmbákī ĩri kuyé?”

¹⁶ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Ma ri tā mávé ni ĩmbá kuyé, ma ri tā 'bá ma ĩpēēpi rī vé rī ĩmbá.

¹⁷ 'Bá lēēpi tā Múngú ní lēē ā 'okí rī 'duūpi ngaápi rī, ĩri ícó tā má ní 'oó rī nī áamá rá, dō ma ri tā ĩngápi Múngú vúgá ni ĩmbá, dōku ma ri tā mávé ni ĩmbá. ¹⁸ 'Bá riīpi ívé tā átápi ũgōgōlé rú rī, ĩri ri 'i ĩngú, 'bo 'bá riīpi ēzī ngaápi 'bá 'i ĩpēēpi rī ĩngúzú rī, ĩri 'bá tā áda 'oópi ni, ĩri 'bá ũnjō ākó ni. ¹⁹ Mósē sē ĩmi ní tāĩmbī rī rá, adri 'dīni kuyé? 'Bo ĩmi āsámvú gé 'dīgé, 'bá āzi tró tāĩmbī Mósē vé rī 'duūpi ngaápi ni 'dāayo. Ngá ĩmi ní lēzú ma 'dīzú drāzú rī ā'di?”

²⁰ 'Bá bītrīká rī pi ní újázú ĩri ní kīnī, “Índrí ũnjí† fi mí drīgé gí, 'bá lēēpi mi 'dīpi rī ā'di 'i?”

²¹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Má ídri ándúru 'bá drā be ni ú'dú Sābátā vé rī gé, sē céré ĩmi ní āyāngará. ²² 'Bo ĩmi rukí tāĩmbī Mósē vé ĩ ní rizú ágélé ē tī úlízú rī,‡ ĩmi ri anji āgō rī pi ā ágélé ē tī úlī ú'dú Sābátā vé rī gé. 'Bo mērē ágélé ē tī úlízú 'dīri í'dó 'i Mósē vúgá kuyé, í'dó 'i Ābūrámā vúgá. ²³ Dō ĩ mvá ágónjá ā ágélé ē tī

† **7:20** 7:20 Índri ũnjí: ĩri ándúru mālāyikā Múngú vé rī pi vé āzi 'bū gé 'dāá, nō tāĩmbī Múngú vé rī, Sātānā ri kōpivé āmbúgú. Múngú ídró kōpi 'bū gé 'dāásī vūgá nōó, kōpi gōkī ufuú índri ũnjí, kōpi ri 'bá rī pi ní ĩzāngā sē vū drīgé nōgō. 'Í lā I'dangará 12:7-9. ‡ **7:22** 7:22 Tā ĩ ní ágélé ē tī úlízú rī: Múngú lū Ābūrámā ní kīnī, anji āgō Ābūrámā vé rī pi adrikí dō caá ú'dú ārō gí, lē ā úlīkī kōpi ā ágélé ē tī rá, lūzú kīnī, kōpi anji Múngú vé ni. 'Í lā í'dóngará 17:9-14.

li ụ'dú Sābátā vé rĩ gé rá, ã ñōkí rí tǎĩmbị Mósē vé rĩ ku píri, tǎ sēépi ìmî ẹsị ní vezú má ní 'bá ídrízú ụ'dú Sābátā vé rĩ gé rĩ sī rĩ ã'di? ²⁴ Lē ìmi rikí 'bá rĩ pi vé rụ'bá ãmvé rĩ ndreé, kòpivé tǎ lizú ãní ku, lē ìmi lìkí 'bá rĩ pi vé tǎ píri.”

Yēsū ri Kúrísítō 'i?

²⁵ 'Bá ụrụkọ'bée adri'bá Yẹrūsālémā gá 'dǎá rĩ pi rikí átá kǐnī, “Ágó 'dĩri adri nyo 'bá ambugu Yāhúdị rĩ pi vé rĩ pi ní lēé dị drǎ rá rĩ 'i kuyé?

²⁶ Ìmi ndrekí drī ká, ìri ri átá gúnýá ãsámvú gé, 'bá ãzi átápi ìri ã tǎ sī ùnjí ni tró 'dǎáyo. 'Bávé 'bá ambugu Yāhúdị vé rĩ pi ñkí nyo áamá rá 'yozú kǐnī, ádarú ìri Kúrísítō 'i 'dǐni rá? ²⁷ 'Bá ñkí vūrǎ ágó 'dĩri ní íbízú ímúzú rĩ rá, Kúrísítō kǎdō ícá, 'bá ãzi ñī vūrǎ ìri ní íbízú ímúzú rĩ ku.”

²⁸ Yēsū kǎ rií 'bá rĩ pi ímbá Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dǎá, ri átá ụ'dúkọ be ụrụ 'dǎá kǐnī, “È, ìmi ñkí ma rá, ìmi ñkí vūrǎ má ní ímúzú rĩ rá. Má ímú nōgó mávé ùkpō sī kuyé, 'bá ma ìpēépi rĩ vé tǎ, ìri tǎ áda, 'bo ìmi ñkí ìri kuyé. ²⁹ 'Bo á ñī ìri rá, ã'diātāsīyǎ má íbí ímú ìri vúgálésīla, ìpē ma ímúzú ñī.”

³⁰ 'Bá ambugu Yāhúdị rĩ pi vé rĩ lēkí kōdō ìri rụú, 'bo kòpi rụkí ìri kuyé, ã'diātāsīyǎ lókí ìrivé rĩ ní drī ícọ kuyé rĩ sī. ³¹ 'Bá bītríká rĩ pi ãsámvú gé, 'bá kárákará ẹ'yíkí Yēsū ri rá. Kòpi ní 'yozú kǐnī, “Kúrísítō kǎdō ícá, ìri nyo ímú tǎ ãyǎzú ãyǎyǎ ni 'o ágó nōri vé rĩ ndē rá?”

Atala atala rĩ pi drīgé rĩ pi lēkí ã rụkí Yēsū ri

³² Fārúsī rĩ pi kǎ yī 'bá bītríká rĩ pi ri Yēsū ã tǎ ndrī, kòpi úmúkí ì atala atala rĩ pi drīgé rĩ pi be,

kôpi ní ãngaráwá ri' bá Jó Múngú vé rĩ ütē' bá rĩ pi pēzú mužú Yēsũ ri ružú.

³³ Yēsũ ní 'yozú kīnī, “Ma adri ĩmi be nōgó lóki be mādā, kúru ma gō ma újá mu 'bá ma ĩpēpi rĩ vúgá 'dāá ũzi. ³⁴ 'Bo ĩmi ma ndā rá, ĩmi ícókí ma ísú ku. Vŭrā má ní mužú adrizú rĩ, ĩmi ícókí caá 'a ni gé ku.”

³⁵ Yāhúđi ambugu rĩ pi rikí átá ĩ ãsámvú gé sī kīnī, “Ágó rĩ ní 'yozú kīnī 'bá ícókí 'i ísú ku rĩ, ágó rĩ lē mužú ngōlé? Ágó rĩ lē mužú 'bávé 'bá ĩ íré' bá adri' bá Ğīríkī rĩ pi ãsámvú gé rĩ pi vúgá, lē Ğīríkī rĩ pi ímbá ĩndī? ³⁶ Tā ĩri ní 'yoó kīnī, 'Īmi ímú ma ndā, 'bo ĩmi ícókí ma ísú ku, vŭrā má ní mužú adrizú rĩ, ĩmi ícókí caá 'a ni gé 'dālé ku' 'điri vé ífífi ā'di?”

Yēsũ ẹzi yīi idri sēpi rĩ vé tā

³⁷ Ụ'dú ụmụ rĩ nyazú rĩ vé ụdũṢ gé, ụ'dú 'dāri ụ'dú āmbúgú, Yēsũ nga átá ụ'dúkọ be ụrụ 'dāá kīnī, “'Bá rĩ dō yīi úvá be, ē ímú má vúgá nōó, ā mvu yīi rĩ. ³⁸ 'Bá rĩ ẹ'yī dō ma rá, yīi idri sēpi 'điri ímú idí ifū ĩri ē ẹsị agásī, sū Búkū Múngú vé rĩ ní 'yoó rĩ tịni.” ³⁹ Tā ĩri ní 'yoó yīi idri sēpi

Ṣ 7:37 7:37 Ụ'dú ẹzīrī ụmụ nyazú rĩ gé, atala rĩ pi yīi ĩbē, kôpi jì Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá, Múngú ri íngúzú, Múngú ní yīi sēé ĩ ẹ'bípìjì ní rĩ sī. 'Bá rĩ pi kpá ímú Múngú ri íngú tākíri ĩri ní ímú sēé ĩ ní rĩ sī ụ'dú ụdũ vé rĩ pi gé. Ụ'dú ụmụ nyazú rĩ vé ụdũ gé, atala rĩ pi jìkí yīi Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá ku. 'Bo 'bá rĩ pi ri Múngú ri íngú āngū Múngú ní sēé ĩ ní adrizú 'a ni gé rĩ sī. Āngū 'điri agá, yīi rĩ pi ambamba, āzini Múngú sē ngá kôpi ní lēé rĩ pi ārēvú cére rá. Ụ'dú ụdũ vé 'dāri rĩ gé, Yēsũ kīnī, “'Bá rĩ ẹ'yī dō ma rá, yīi idri sēpi 'điri ímú idí ifū ĩri ē ẹsị agásī.”

'dīri, ĩri ri Índrí Uleterē ĩ ní ímú sēé 'bá ālu ālu ĩri ě'yī' 'bá gí rī pi ní rī i'da. Lókí 'dāri gé, ĩsúzú sēkí drī Índrí Uleterē rī 'bá rī pi ní kuyé, ā'diātāsīyā Yēsū fi drī ũnyī ĩ ní ímúzú ĩri íngúzú 'dāri agá kuyé.

⁴⁰ 'Bá bītríká 'dī'bée kâ tâ Yēsū ní 'yoó 'dīri yīj, 'bá rī pi ā ũrụkọ kīnī, “Ádarú ágó adriipi nēbī rú rī,* ĩri 'dī.”

⁴¹ 'Bá rī pi ā ũrụkọ kīnī, “Ágó rī Kúrísítō 'i.”

Ūrụkọ ni pi kīnī, “'Bá rī adri Kúrísítō 'i ku, Kúrísítō ri ímú āngū Gālíláyā vé rī gélésī íngóni íngóni? ⁴² Búkū Múngú vé rī lū uleterē kīnī, ĩ ímú Kúrísítō ri tị ĩfū úyú Dāwúdī† vé rī agá, kūrú Bētēlēmē ĩ ní Dāwúdī ri tịzú rī agá.”‡ ⁴³ 'Bá rī pi acokí ĩ āsámwú ĩrī Yēsū vé tâ sī. ⁴⁴ 'Bá ũrụkọ lēkí ĩri rụy, 'bo 'bá āzi úló rụ' 'bá ni kuyé.

Drīkoma Yāhūdī rī pi vé rī gākí Yēsū ri ě'yīgá sī

⁴⁵ 'Bá Jó Múngú vé rī ũtē' 'bá rī pi kâ ĩ újā gōó atala atala rī pi drīgē rī pi vúgá āzini Fārúsī rī pi vúgá 'dāá, atala atala rī pi drīgē rī pi Fārúsī rī

* **7:40** 7:40 Nēbī rī: Kọpi ríkí átá nēbī Mósē ní 'yoó ĩri ímú rá rī vé tâ sī. Nēbī Mósē ní 'yoó 'dīri Yēsū 'i. 'Í lā Dētōrōnómē 18:15-18; Yūwání 6:14; Ęzị 3:22-23; Ęzị 7:37. † **7:42** 7:42 Dāwúdī: Múngú ĩpē Dāwúdī ri adrii 'bāgú Ísērélē rī pi vé ni, ẹzi kīnī, 'bāgú ú'dí ri ímú ĩfū ĩrívé úyú agá, ĩri mālūngā rī rụ mụzú 'dāni'dāni, 'bāgú rī Yēsū Kúrísítō 'i. 'Í lā Sāwúmā 132:11-12; Ęzị 2:30. Tịkí Dāwúdī ri ĩsú ākūdē ílī rī ca élifū ālu (1,000) gí, ílī 'dāri gé, ĩsú tịkí drī Yēsū Kúrísítō ri kuyé. 'Í lā 2 Sāmüélē 5:2; Míkā 5:2; Mātáyo 2:1; Lúkā 2:1-6. ‡ **7:42** 7:42 Tịkí Yēsū ri Bētēlēmē gá, úyú Dāwúdī vé rī agá. 'Í lā Lúkā 2:4-7; Mātáyo 2:1-6.

pi be zíkí kôpi kínĩ, “Ĩmi íjíkí Yēsũ ri ímúzú ĩndĩ kuyé ãsĩ?”

⁴⁶ Kôpi ní újázú kínĩ, “Bá yíkí ävũ ni 'bá äzi átápi ágó 'dĩri tịnĩ ni kuyé.”

⁴⁷ Fārúsĩ rĩ pi kínĩ, “Ũ'bã kpá ĩmî mî gí tịnĩ ãsĩ?”

⁴⁸ 'Bâ drĩkoma rú Fārúsĩ rĩ pi be, 'bá äzi nyo 'bâ äsámvú gé ĩrivé tã ẽ'yĩĩpi ni anigé? ⁴⁹ 'Bá bĩtrĩká Yēsũ ã pámvú ũbĩ'bá 'dĩ'bée nĩkí tãĩmbĩ Mósẽ vé rĩ kuyé, kôpi tã ũnjĩ ĩsú Múngú drígé rá.”

⁵⁰ Nĩkôdémã Fārúsĩ rĩ pi vé äzi ándúrú muĩpi Yēsũ vúgá 'dãlé rĩ ní 'yozú kĩnĩ, ⁵¹ “Tãĩmbĩ 'bávẽ rĩ ã'yĩ nyo ĩ ní tã lizú 'bá äzi drígé ĩsúzú yíkí ĩrivé tĩ kuyé, äzini nĩkí ĩrivé tã 'oó rĩ kuyé 'dĩni rá?”

⁵² Kôpi ní újázú kínĩ, “Mí kpá Gãlĩláyãgú yã? 'Í lã drĩ Búkũ Múngú vé rĩ ká, mi ĩsú sĩkĩ 'a ni gé 'dãlé kínĩ, nẹbĩ ícó ĩfũú ängũ Gãlĩláyã vé rĩ agá ku.”

⁵³ Kúru 'bá älu älu ní 'dezú mužú ívé ängá.Š

8

Yēsũ trũ ũkú õwú rú rĩ

¹ 'Bo Yēsũ ní ívé rĩ 'dezú mužú Írã Ōlívẽ vé rĩ gé 'dãá. ² Kã mužú adriĩ drũ 'dĩni, ũ'bũtĩ kũnĩkũnĩ, Yēsũ gõ mužú dđĩ Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dãá. 'Bá bĩtrĩká rĩ pi trakĩ ĩ ĩri ã gārã gá sĩ kúrũ, kúru ĩri ní úrízú vũgá 'dezú rizú 'bá rĩ pi ĩmbázú. ³ 'Bá ri'bá tãĩmbĩ ĩmbá'bá rĩ pi Fārúsĩ rĩ pi be, kôpi ní ũkú ĩ ní ruĩ ágó be ni íjízú, kôpi 'bãkĩ ĩri pá tuú 'bá bĩtrĩká 'dĩ'bée ẽndrẹtĩ gé, ⁴ kôpi ní 'yozú

Š 7:53 7:53 Átángá véréšĩ 7:53-8:11 agá 'dĩ'bée, búkũ Yūwánĩ vé ĩ ní sđĩ Ĝĩrĩkĩ tĩ sđĩ drđdrđĩ rĩ agá 'dãáyo, 'bo gõkĩ sđĩ búkũ Yūwánĩ vé vúlẽ rĩ agá rá.

Yēsũ ní kīnī, “Bá āngũ ímbápi rĩ, ũkú nōri rụkí ĩri ágó be. ⁵ Tǎimbị Mósē vé rĩ 'yo 'bá ní kīnī, ũkú tā 'oópi 'dīni 'dīri ā úvíkí ĩri írā sī drǎá 'dīisí rá. Nóni mi 'yo íngóni?” ⁶ Kọpi zìkí tā rĩ 'dīni, lèzú létị ndāzú Yēsũ ā 'yo rí tā, ĩ újákí rí tā ānī Yēsũ drịgé bēnī.

'Bo Yēsũ ní ọvũzú vũgá, í'dózú tā sīzú nyọọkú gé 'dīgé únyófí sī. ⁷ Kọpi ká ríi Yēsũ ri uzịi mužú drịgélé, Yēsũ ní kúru ngazú ụrụ sī, 'yozú kọpi ní kīnī, “Īmi āsámvú gé 'dīgé, 'bá rĩ dō ũnjĩkányā ākó, ā í'dó ũkú rĩ vị.” ⁸ Yēsũ ní kpá gōzú ọvũzú tā rĩ sīzú nyọọkú gé 'dāá dị.

⁹ 'Bá ũkú rĩ tō'bá 'dī'bée ká tā Yēsũ ní 'yoó 'dīri yịi, kọpi 'dekí ríi ĩ unjeé mužú ālu ālu, ārākā rĩ pi í'dókí ĩ unjeé mužú drịdrị, kukí Yēsũ pi pá tuú kuú ũkú rĩ be 'dǎlé. ¹⁰ Yēsũ ní ngazú ụrụ sī, ĩri ní ũkú rĩ zizú kīnī, “Bá mi tō'bá rĩ pi íngāá? 'Bá mi tō'bá 'yo'bá kīnī, mí 'o ũnjĩkányā rĩ pi vé ālu kukí 'dīgé rá?”

¹¹ Ũkú rĩ ní újázú kīnī, “Āmbúgú mávé rĩ, 'bá ma tō'bá rĩ pi, ālu ni aceépi ni 'dāáyo.”

Yēsũ ní 'yozú kīnī, “Á lị tā mí drịgé ku, 'í 'de mužú, ā gōkí ũnjĩkányā 'oó dị ku.”

Yēsũ ri dī ụtúná rú vũ drịgé nōgó

¹² Yēsũ gō átá 'bá rĩ pi ní dị kīnī, “Ma ri āngũ ĩmgbērē ụtúná rú 'bá vũ drịgé nōgó rĩ pi drịgé nī. 'Bá mâ pámvú ũbīpi rĩ, ícọ ẹcị ĩnịná agásí ku, ụtúná āngũ ĩmgbērēepi rĩ ĩri ẹ drị ko mužú tā ídri ịsúzú rĩ gé nī.”

¹³ Fārúsị rĩ pi ní 'yozú Yēsũ ní kīnī, “Mí ri mívé tā átá ũgōgōlé rú, tā mí ní átá 'dī'bée céré ũnjō.”

14 Yēsũ ní újázú kôpi ní kīnī, “Mâ ri dō mávé tã átá ügögölé rú drãããsiyã, ma ri tã áda 'dĩri átá, ã'diãtãsiyã á nĩ vũrã má ní ímúzú rĩ rá, ãzini á nĩ vũrã má ní mužú rĩ rá. 'Bo ĩmi nĩkĩ vũrã má ní íbízú ímúzú, dõku má ní rizú mužú rĩ kuyé.
 15 ĩmi ri tã rĩ lĩ rụ' bá rụ' bá, á lĩ tã 'bá ãzi drĩgè ku.
 16 'Bo té dõ ma tã lĩ rá, tã má ní lĩ rĩ, ĩri adri pĩrĩ, ã'diãtãsiyã má adri ọ'dúkũlẹ ku tã rĩ ã lĩngará gá, 'bã má Ẹtẹpi ma ĩpẹepi rĩ be. 17 Sĩkĩ ĩmivé búkũ tãĩmbĩ vé rĩ agá kīnī, 'bã ĩrĩ tã rĩ ndre' bá ĩ mĩ sĩ rĩ pi ẹfĩkĩ dõ tã rĩ rá, tã kôpi ní ẹfĩ 'dĩri, ĩri tã áda. 18 Ma ri mávé tã ũlũ ügögölé rú, má Ẹtẹpi ma ĩpẹepi rĩ, ĩri mávé tã ĩri ní ndree 'ĩ mĩ sĩ rĩ ẹfĩ nĩ.”

19 Kôpi ní Yēsũ ri zizú kīnī, “Mĩ ẹtẹpi ri íngölé?”

Yēsũ ní újázú kôpi ní kīnī, “ĩmi nĩkĩ ma kuyé, ãzini ĩmi nĩkĩ kpá má Ẹtẹpi ri kuyé. ĩmi nĩkĩ té dõ ma rá, ĩmi té ícó má Ẹtẹpi ri nĩ rá.” 20 Yēsũ ri tã 'dĩri átá ĩsúzú ĩri ri 'bã rĩ pi ímbá Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá sõndúkũ ĩ ní rizú ngá úmúzú 'bãzú rĩ ã gãrã gá. 'Bo 'bã ãzi rụ tró ĩri kuyé, ã'diãtãsiyã ĩrivé sã ĩ ní ĩri 'dizú rĩ ní drĩ ícó kuyé rĩ sĩ.

21 Yēsũ ní gõzú átázú kôpi ní dđĩ kīnī, “Ma ri mu mu, 'bo ĩmi ímú ma ndã rá, ĩmi dõ ri ũnjĩkãnyã 'o mužú drĩgélé, ĩmi ímú ũdrã ku ũnjĩkãnyã agá. Vũrã má ní mužú rĩ, ĩmi ícókĩ mužú ãnĩ ku.”

22 Yãhũdđĩ rĩ pi vé drĩkoma rĩ pi ní 'yozú kīnī, “Yēsũ ní 'yozú 'bã ícókĩ caá vũrã 'í ní mužú rĩ gé 'dãlé ku rĩ, Yēsũ lě déna 'i 'dđĩ drãá rá?”

23 Yēsũ ní újázú kôpi ní kīnī, “ĩmi 'bã nyõõkũ drĩgè nõgó ni, má íbĩ ímú 'bũ gélésĩla, ĩmi 'bã

nyõókú nōri vé ni, 'bo má adri 'bá nyõókú nōri vé ni ku. ²⁴ Á lū ĩmi ní rá, ĩmi ẽ'yĩkí dō 'yozú kínĩ 'bá má ní 'yoó rĩ, ĩri ma 'i kuyé, ĩmi ímú ũdrā ku ũnjĩkãnyā agá.”

²⁵ Kõpi ní ĩri zizú kínĩ, “Mi ā'di 'i?”

Yēsũ ní újázú kõpi ní kínĩ, “Má ní té 'yoó ĩmi ní drĩdrĩ rĩ tĩnĩ, 'bá rĩ ma 'i. ²⁶ Á nĩ ĩmivé ũnjĩkãnyā ā tā rá, ma té ícó tā lĩ ĩmi drĩgé rá, 'bo 'bá ma ĩpēepi rĩ vé tā pĩrĩ. Ma ri tā má ní yĩ vú ni gé rĩ ũlũ 'bá vũ drĩgé rĩ pi ní.”

²⁷ 'Bo kõpi ámakí kuyé 'yozú kínĩ, Yēsũ ri tā 'í Ẹtēpĩ vé rĩ átá. ²⁸ Kúru Yēsũ ní 'yozú kõpi ní kínĩ, “Ma 'Bá Mvá 'i, ĩmi ingakí dō ma pētĩ alambaku sígé gí ká, ĩmi kúru nĩ áamá 'yozú kínĩ, 'bá rĩ ma má ní 'yoó ma 'i rĩ 'i. Á 'o tā mávé ũkpõ sī ọ'dúkùlẹ ku, ma ri 'yéná tā má Ẹtēpĩ ní ẹziĩ má ní rĩ ũlũ. ²⁹ 'Bá ma ĩpēepi rĩ, ĩri má be trũ ǎlu, ku ma ọ'dúkùlẹ kuyé, ā'diātāsīyā ú'dú céré tā má ní 'oó rĩ ĩri ní āyĩkõ sē.” ³⁰ Yēsũ kã tā rĩ átá 'dĩni, 'bá kárakará ẽ'yĩkí ĩri rá.

Anji Ābūrámā vé rĩ pi

³¹ Yēsũ ní 'yozú Yāhúdĩ 'i ẽ'yĩ 'bá gí rĩ pi ní kínĩ, “Tā má ní ímbá rĩ, ĩmi 'dúkí dō ngaá rá, ĩmi ádarú 'bá mâ pámvú ũbĩ 'bá ni pi. ³² ĩmi ícó tā áda rĩ nĩ rá, tā áda rĩ, ĩri ícó ĩmi ọyũ adringará tũgẽrĩ rú rĩ agásĩ rá.”

³³ Kòpì ní újázú ìrì ní kìnì, “Bà nǒ'bée úyú Ābūrámā* vé ni, 'bá adrikí túgě̀rì 'bá āzi vé ni kuyé pírì, ngá mí ní 'yozú kìnì, ì 'bá ọyọ adringára túgě̀rì rú rĩ agásì rĩ ã'di?”

³⁴ Yèsù ní újázú kòpì ní kìnì, “Ádarú á 'yo ìmi ní, 'bá ùnjìkányā 'o'bá rĩ pi, kòpì túgě̀rì ùnjìkányā vé ni. ³⁵ 'Bá túgě̀rì rú rĩ adri 'bẹ̀tì āsámvú gé 'dìgẹ̀ mụzú nyonyo ku, 'bo mvá ì ní tìjì 'bẹ̀tì 'dìrì agá rĩ, ìrì adri 'bẹ̀tì 'dìrì agá mụzú nyonyo nĩ. ³⁶ Ma Mvá rú, má ọyọ dō ìmi ìfũú ùnjìkányā agásì gí, ùnjìkányā gō vūrā ìsù ẹ̀zì ngazú ìmi be ku. ³⁷ Á nĩ rá ìmi úyú Ābūrámā vé ni, 'bá ọrụkọ ìmi āsámvú gé 'dìgẹ̀ lẹ́kì ma 'dìjì, ã'diātāsīyā tā má ní átá rĩ ní fíí ìmì ẹ̀sì agá 'dǎǎ kuyé rĩ sī. ³⁸ Ma rì tā má ní ndree má Ẹ̀tẹ̀pì vúgá 'dǎlé rĩ ùlũ ìmi ní, 'bo ìmi rì tā ìmi ẹ̀tẹ̀pì ní ùlũú ìmi ní rĩ 'dụ nga.”

³⁹ Kòpì ní újázú Yèsù ní kìnì, “Bávẹ̀ ẹ̀'bìpì Ābūrámā 'i.”

Yèsù ní 'yozú kòpì ní kìnì, “Ìmi dō anjì Ābūrámā vé ni, ìmi té ẹ̀zì Ābūrámā ní ngáá rĩ 'dụ nga rá. ⁴⁰ Má ùlũ ìmi ní tā áda má ní yìjì Múngú vúgá rĩ, 'bo ìmi rì lẹ̀tì ndǎ ùkpō sī lẹ̀zú ma 'dìzú. Ābūrámā 'o tā āzi 'dìrì tìjì kuyé. ⁴¹ Ìmi rì tā ìmi ẹ̀tẹ̀pì ìmi tìjì rĩ ní ùlũú rĩ 'dụ nga.”

Kòpì ní újázú kìnì, “Bávẹ̀ ẹ̀tẹ̀pì adri túngú kuyé, 'bávẹ̀ Ẹ̀tẹ̀pì, ìrì Múngú 'i.”

* **8:33** 8:33 Ābūrámā: Múngú zì Ābūrámā rì kìnì, ā ku ívé 'bá 'bẹ̀tì āsámvú gé rĩ pi, ā ku ívé āngū, ā 'de mụjì āngū āzi ú'dì nì gé. Ābūrámā rì ẹ̀'bìpì Yāhūdì rĩ pi vé rĩ, tìkì ìrì ìlì ẹ̀lìfũ ālu mǔdǔrǔlũ ārō (1,800) gé, ìsù tìkì drì Yèsù rì kuyé. 'Í lā 'dóngára 12-25.

Anji ādróko vé rī pi

⁴² Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Múngú ā adri té dō ĩmi Ētēpi, ĩmi té ma lēlē, ā'diātāsīyā má íbī ímú ĩri vúgálésila, má ímú nōgó mâ drī sī kuyé, má Ētēpi ĩpē ma ímúzú nī. ⁴³ Tā má ní 'yoó ĩmi ní rī lē fīí ĩmi drīgé ku āsī? Tā rī fi ĩmi drīgé ku, ā'diātāsīyā ĩmi lēkí tā má ní 'yoó rī 'duyú ngaá ku! ⁴⁴ Ādróko† ri ĩmivé étēpi, ĩmi ri tā ĩri ní lēē rī pi 'du nga áyu. Í'dóngará gá 'dāá, ĩri 'bá āngū ú'dīpi ni, gā tā áda rī sī, tā áda vú ni gé 'dāáyo, kādō rií átá, ĩri ri átángá ũnjō vé ni pi átá, ĩri ũnjó'bá, ĩri étēpi ũnjō vé ni. ⁴⁵ Má kādō rií tā áda rī átá ĩmi ní, ĩmi lēkí mávé tā ẹ'yī ku āsī? ⁴⁶ ĩmi āsámvú gé 'dīgé 'bá 'yoópi kīnī, á 'o ũnjīkānyā rá rī ā'di 'i? Ma dō ri ĩmi ní tā áda rī átá, ngá ĩmi ní mávé tā ẹ'yīzú ku rī ā'di? ⁴⁷ 'Bá adriipi Múngú agá rī, ĩri ícó Múngú vé tā yī rá, ĩmi ní tā Múngú vé rī yī ku rī sī, lū uletere 'yozú kīnī, ĩmi adriki anji Múngú vé ni ku.”

Yēsū pi vé tā Ābūrámā be rī

⁴⁸ Yāhūdī rī pi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Tā 'bá ní 'yoó mi Sāmāriyāgú, índrī ũnjī ású mi gí 'dīri, ĩri pīrī!”

⁴⁹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Índrī ũnjī ású ma kuyé, má ĩnjī má Ētēpi ri ĩnjīnjī, 'bo ĩmi ĩnjīkí ma kuyé. ⁵⁰ Ā lē ma íngú ũgōgōlé rú ku, Múngú ri ma íngú nī, ĩri 'bá tā līpi ni. ⁵¹ Tā má ní 'yoó ĩmi

† **8:44** 8:44 Ādróko: Ādróko vé rú Sātánā 'i, ĩri āmbúgú índrī ũnjī rī pi drīgé, gā tā Múngú vé ri 'dugá ngagá sī 'bū gé 'dālé. Múngú ídró ādróko ri índrī ũnjī rī pi be 'bū gé 'dāásī nī. 'Í lā Í'dangará 12:7-9.

ní 'dĩri tã áda, 'bá mávé tã 'dujúpi ngaápi rá rĩ, ícò drãá ãlujáni ku.”

⁵² Kúru Yāhúdĩ rĩ pi ní 'yozú Yésũ ní kīnĩ, “Bá nĩkí rá índrĩ ũnjí ású mi gí! Ābūrámā drã rá, nēbĩ rĩ pi ũdrākí kpá rá, 'bo mí kīnĩ, 'bá rĩ yì dō mívé ú'djúkò rá, ícò drãá ãlujáni ku. ⁵³ 'Í ndē nyo 'bá é'bípì Ābūrámā ri rá? Ābūrámā drã rá, nēbĩ rĩ pi ũdrākí kpá rá. Mí ũsũ mí kīnĩ, mi 'dĩgé ã'di 'i?”

⁵⁴ Yésũ ní újázú Yāhúdĩ rĩ pi ní kīnĩ, “Má íngú dō ma ũgōgōlé rú, ĩri ězì ākó. 'Bá riípi ma íngúpi rĩ, ĩri má Ĕtépì ĩmi ní kpá 'yoó, ĩri Múngú ĩmivé ni rĩ 'i. ⁵⁵ ĩmi nĩkí ĩri kuyé, 'bo á nĩ ĩri rá. Á 'yo té dō á nĩ ĩri kuyé, 'dĩri té lū 'yozú kīnĩ, ma ũnjó rú, sũ ĩmi tìjì. 'Bo á nĩ ĩri rá, ma ri tã ĩri ní lūú má ní rĩ 'du nga. ⁵⁶ ĩmi é'bípì Ābūrámā ri āyĩkō sī kīnĩ, 'í lè mávé ímúngará vūgá nōó rĩ ndreé 'í mị sī, ndre rá, āyĩkō fụ ĩri ãní rá.”

⁵⁷ Yāhúdĩ rĩ pi ní 'yozú Yésũ ní kīnĩ, “Mívé ílí ca pũkú tōwú kuyé píri, ngá mí ní 'yozú 'í ndre Ābūrámā ri rá rĩ ã'di?”

⁵⁸ Yésũ ní újázú kòpi ní kīnĩ, “Tã má ní 'yoó ĩmi ní 'dĩri tã áda, ĩ ní drĩ Ābūrámā ri tìjú kuyé rĩ gé, ísú ākūdē ma anigé.” ⁵⁹ Yésũ kã tã rĩ 'yoó 'dĩni, kòpi ní írã anjĩná u'duzú ĩ drĩgé sī, lèzú Yésũ ri úvìzú drãzú 'dĩsĩ rá, 'bo Yésũ zũ 'i rá, nje 'i fũú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá sī ãmvé.

9

Yésũ zĩ ágó mị be ěsĩpi gí ni ě mị

¹ Yēsū kā rīí 'deé mužú, ĩri ní ágó āzi ĩ ní tīj mī be ẹ̀ṣíṣípi gí ni ndrezú. ² 'Bá ĩri ǎ pámvú ũbī'bá rī pi ní ĩri zizú kínī, “Ímbápi, ágó 'dĩri tīkí mī ǎkó ũnjīkǎnyā ǎ'di vé rī sī? Mī ni ẹ̀ṣí ũnjīkǎnyā ĩri ní 'oó rī sī yā, dōku ũnjīkǎnyā ẹ̀tẹ̀pì pi ní 'oó ẹ̀ndrẹ̀pì be rī sī?”

³ Yēsū ní újázú kọ̀pì ní kīnī, “Adri 'yozú kínī tīkí ĩri ĩfūú mī ǎkó ũnjīkǎnyā ĩri ní 'oó rī sī kuyé, dōku ũnjīkǎnyā ẹ̀tẹ̀pì pi ní 'oó ẹ̀ndrẹ̀pì be rī sī kuyé. Tīkí ĩri ĩfūú mī ǎkó 'dínì, ǎ ndrekí rí ũkpō Múngú vé ǎngū ídrízú rī rú'bá ni gé bēnī. ⁴ Lē 'bá ngakí ẹ̀zì 'bá ma ĩpēēpi rī vé rī, ịsúzá ǎngū rī ní drī adrizú ụtúná rú nō. Ịníná ri ímú 'dīí'dī, 'bá āzi ícọ̀ tǎ āzi 'oó ǎnì ku. ⁵ Lókí má ní drī adrizú vū drīgé nōgó rī gé, á ri ǎngū ịmgbērēé ụtúná rú vū drīgé nōgó.”

⁶ Yēsū kā tǎ rī 'yoó 'dínì, ĩri ní tūsú wezú nyọ̀ókú gé 'dǎá, ĩri ní ũtrētrē usazú tūsú rī sī, bēzú ágó rī mī gé 'dǎá. ⁷ ĩri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, “Í mụ mī mī ũjī kídí ĩ ní zị Sīlómū rī gé 'dǎá.” Rú Sīlómū 'dĩri vé ífífí ĩri “Pēngará.” Kúru ágó rī ní mužú 'í mī ũjízú kídí rī gé 'dǎá, ágó rī kā rīí ịgōó ímúzú ívé ǎngá nōlé, mī ni ri ǎngū ndre rá.

⁸ 'Bá 'bẹ̀tì be ịnyíná ĩri ǎ gārā gá rī pi, āzini 'bá ándúrú ĩri ndre'bá lókí ĩri ní adrizú mī ǎkó rizú ngá mǎzú rī gé rī pi ní zizú kínī, “Ágó 'dĩri adri nyo ándúrú mī ǎkó rīpi ngá mǎápi 'bá rī pi vúgá rī 'i kuyé?” ⁹ 'Bá ụ̀rukọ̀'bée kínī, “'Bá rī ĩri 'i.”

'Bá ụ̀rukọ̀'bée kínī, “'Bá rī adri ĩri 'i kuyé, 'bo ágó rī ịndrẹ̀ sū ágó mī ǎkó 'dǎri tīnì.”

'Bo ágó rĩ kĩnĩ, “Bá rĩ ma 'i ándúru riipi ngá mãapi rĩ.”

¹⁰ 'Bá rĩ pi ní ágó rĩ zizú kínĩ, “Mĩ mĩ zĩ 'i āngũ ndree ngóni ngóni?”

¹¹ Ágó rĩ ní újázú kôpi ní kĩnĩ, “Ágó 'bá rĩ pi ní zĩ Yēsũ 'dĩri usa ũtrêtrê, ĩri ní bēzú má mĩ gé, ĩri ní 'yozú má ní kĩnĩ, mâ mụ mâ mĩ ũjĩ kídĩ ĩ ní zĩ Sílómũ rĩ gé 'dãá. Má ní kúru 'dezú muzú mâ mĩ ũjizú kídĩ rĩ gé 'dãá, sēzú nóni mâ mĩ ní āngũ ndrezú nō.”

¹² Kôpi ní ágó mĩ ãkó rĩ zizú kínĩ, “Ágó rĩ íngãá?”

Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “Á nĩ mâ kuyé.”

Fārúsĩ rĩ pi lēkĩ nĩ ágó mĩ be ẹšĩpi gĩ rĩ ẽ mĩ zĩ 'i ngóni ngóni

¹³ Kúru kôpi ní ágó ándúru mĩ ãkó rĩ jizú muzú Fārúsĩ rĩ pi vúgá 'dálé. ¹⁴ Ụ'dụ Yēsũ ní ũtrêtrê usazú, ágó rĩ ẽ mĩ zizú āngũ ndrezú 'dãri, ĩri ụ'dụ Sābátā vé rĩ. ¹⁵ Fārúsĩ rĩ pi ní ágó rĩ zizú kínĩ, “Mĩ mĩ zĩ 'i āngũ ndree ngóni ngóni?”

Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “Ágó rĩ bē ũtrêtrê má mĩ gé, má ní muzú mâ mĩ ũjizú, mâ mĩ ní 'i zizú āngũ ndrezú nō.”

¹⁶ Fārúsĩ rĩ pi acokí ĩ ãsámvú ĩrĩ, ụrụkọ'bée kínĩ, “Ágó tã 'oópi 'dĩri íbí ímụ Múngú vúgálésĩ kuyé, ã'diātāsīyā ĩri ri ẹzĩ nga ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé.”*

* **9:16** 9:16 ĩri ri ẹzĩ nga ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé: Múngú 'yo kôpi ní kĩnĩ, kôpi ã ngakí ẹzĩ ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé ku. 'Í lā Wũngará 20:8-11.

Uruxo'bee kinni, "Bá unjĩkanyã be ri, iri ícõ tã ayãzú ayãyã ni 'o 'dĩri tĩni ingõni?" Kuru Fãrusĩ ri pi acokĩ ãsãmvũ irĩ Yẽsũ vé tã sã.

¹⁷ Kõpi gõkĩ ã újã ágõ ándúru mĩ ãkõ ri zĩ kinni, "Mĩ kinni, ágõ ri zĩ mĩ mĩ nĩ píri, mĩ átã irivé tã sã ingõni?"

Ágõ ándúru adriipi mĩ ãkõ ri ní újãzú kinni, "Ágõ ri, iri nebĩ."

¹⁸ Yãhũdĩ ri pi vé drĩkoma ẽ'yĩkĩ ãlunãni 'yozú kinni, ágõ ri ándúru mĩ ãkõ, nõni ãngũ ndreepi 'dĩ 'dĩni kuyé. Kõpi ní ágõ ri vé ẽtẽpi pi zizú imuzú ẽndrẽpi be ã vugã nõlé. ¹⁹ Kõpi ní ágõ ri vé ẽtẽpi pi zizú ẽndrẽpi be kinni, "Mvã nõri nyo imivé ni? Imi tĩkĩ nyo iri kú mĩ ãkõ nõni? Dõ mvã ri ã ní ándúru tĩ mĩ ãkõ ri, mĩ ni nõni ri ãngũ ndre ndre ngõni ngõni?"

²⁰ Ágõ ri vé ẽtẽpi pi ẽndrẽpi be, kõi ní újãzú kinni, "Mvã ri 'bãvé ni, 'bã tĩkĩ iri kú mĩ ãkõ 'dĩni.

²¹ 'Bo mĩ ni zĩ dõ 'i ãngũ ndreé ngõni yã, 'bã nĩkĩ kuyé, ã'di zĩ dõ iri ẽ mĩ ãngũ ndrezú nĩ yã, 'bã nĩkĩ kuyé. 'Bo iri 'bã mbaãpi ãmbúgú gĩ ni, iri ícõ ívé tã átã 'i tĩ sã nĩ, lẽ imi uzĩkĩ tã ri tĩ ni gé."

²² Ẹtẽpi pi ẽndrẽpi be 'yokĩ tã ri 'dĩni, ã'diãtãsiyã kõi rikĩ drĩkoma Yãhũdĩ ri pi vé ri pi ruú, ã 'okĩ rĩ ã unjĩ ku, ã'diãtãsiyã drĩkoma Yãhũdĩ ri pi vé ri pi drõkĩ tĩ kinni, 'bã 'yoopi Yẽsũ ri Kúrísitõ ri, ã iri dro fũ Jó Mungú ri Zizú ri agãsi ãmvé. ²³ Tã 'dĩri sã ẽtẽpi pi ẽndrẽpi be kõi ní tã ri 'yozú ãni kinni, "Ágõ ri 'bã mbaãpi ãmbúgú gĩ ni, iri ícõ ívé tã átã 'i tĩ sã nĩ."

²⁴ Kõpi ní ágõ ándúru adriipi mĩ ãkõ ri zizú igõzú ã vugã nõõ dũ, kõi ní iri zizú kinni, "Mĩ

átá tã áda rĩ áyu Múngú ędřeti gé, 'bá nĩkí rá ágó 'dĩri 'bá ũnjĩkãnyã be ni."

²⁵ Ágó ándúru mị ãkó rĩ ní újázú kĩnĩ, "Ĩri dõ ũnjĩkãnyã be yã, dõ ĩri ũnjĩkãnyã ãkó yã, á nĩ mâ kuyé. Ngá má ní nĩi rá rĩ, ándúru ma mị ãkó, á ndre ãngũ ku, 'bo nóni ma ãngũ ndre rá."

²⁶ Kõpi ní ágó ándúru mị ãkó rĩ zizú kĩnĩ, "Ágó rĩ 'o ã'di mĩ ní 'i zizú ãngũ ndrezú ãní?"

²⁷ Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, "Á lũ té ĩmi ní tã rĩ rá, ĩmi lĩkí tã má ní 'yoó rĩ yĩi ku, ngá ĩmi ní lĩzú tã rĩ yizú đĩi rĩ ã'di? ĩmi lĩkí kpá ufuú adrii 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi rú?"

²⁸ Kúru kõi ní ágó ándúru mị ãkó rĩ ě đřĩ ĩnjázú kĩnĩ, "Bá beni riipi ĩri ã pámvú ũbĩpi rĩ mĩ 'i, 'bo 'bã 'bávė rĩ Mósė ã pámvú ũbĩ. ²⁹ 'Bá nĩkí rá Múngú átá Mósė be rá, 'bo ágó ĩ ní zĩi Yėsũ 'dĩri íbĩ dõ ímú ngõósĩla yã, 'bá nĩkí kuyé."

³⁰ Ágó ándúru mị ãkó rĩ ní újázú kĩnĩ, "Ágó 'dĩri zĩ mâ mị nĩ, 'bo ĩmi kĩnĩ ágó 'dĩri íbĩ dõ ímú ngõósĩla yã, ĩmi nĩkí kuyé, tã 'dĩri íngóni íngóni!

³¹ 'Bá nĩkí rá Múngú yĩ 'bá ũnjĩkãnyã be rĩ pi vé tã ku, ĩri 'bá 'i ĩnjĩ'bá, ãzini ívé tã 'du'bá nga'bá rĩ pi vé tã yĩ áyú. ³² Í'dózú ĩ ní vũ rĩ gbingará gá 'dãã, 'bá ãzi yĩ đřĩ 'yozú kĩnĩ, 'bá ãzi zĩ 'bá ĩ ní tĩi mị ãkó ni ě mị ãluñani kuyé. ³³ Ágó 'dĩri ě ímú dõ Múngú vugálėsĩ kuyé, ícõ té tã 'dĩri 'oó ku."

³⁴ Kõi ní újázú ĩri ní kĩnĩ, "Mi 'bá ĩ ní tĩi ũnjĩkãnyã be 'dĩri, mi 'bã ímbã ngóni ngóni?" Kõi ní ĩri drozú füzú Jó Múngú ri Zizú rĩ agásĩ ãmvė.

Fārúsī rī pi ínдрékí sŭ 'bá mị be ẽşī' 'bá gí rī pi tīni

³⁵ Yēsŭ kǎ yīi kīnī, drokí ágó ándúru mị ákó rī fūú Jó Múngú ri Zìzú rī agásī āmvé gí, ĩri ní ágó rī ndāzú ĩsúzú, ĩri ní ágó rī zìzú kīnī, “Mí ẽ'yī nyo 'Bá Mvá ri rá?”

³⁶ Ágó rī ní újázú Yēsŭ ní kīnī, “Āmbúgu mávé rī, 'bá mí ní 'yoó 'Bá Mvá rī ā'di 'i? 'Í lŭ má ní, má ẽ'yī rí ĩri.”

³⁷ Yēsŭ ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Ágó rī, ĩri mí ní ndreé, riipi átápi mí be nō.”

³⁸ Ágó rī ní 'yozú kīnī, “Mávé Úpí, má ẽ'yī gí.” Kúru ágó rī ní 'dezú ĩri ĩnjǐzú.

³⁹ Yēsŭ ní 'yozú kīnī, “Má ímú vŭ drĭgé nōgó 'bá rī pi vé tā lĭ,† 'bá adri' 'bá mị ákó rī pi ā ndrekí rí āngŭ, āzini 'bá mị be āngŭ ndre' 'bá ndre ndre rī pi ā adrikí rí mị ákó.”

⁴⁰ Fārúsī pá tu' 'bá 'dǎlé rī pi ā urukọ ní Yēsŭ ri zìzú kīnī, “Mí ũşŭ, mí kīnī, 'bâ kpá mị ákó?”

⁴¹ Yēsŭ ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Ádarú té dō ĩmi mị ákó, ícókí té tā lĭ ĩmi drĭgé ũnjĭkǎnyā ĩmi ní 'oó rī sĭ ku, 'bo ĩmi kīnī, ĩmi ri āngŭ ndre ndre, sē ĩmi áwíkí adrii kuú ĩmivé ũnjĭkǎnyā be ũgōgō.”

10

Nāpí 'bá kǎbĭlō úcépi rī vé rī

¹ Yēsŭ ní átázú kīnī, “Ádarú á 'yo ĩmi ní, 'bá ítúpi ífĭpi kōró agá nōó ābi drĭgé sĭ, ífĭpi kĕtĭlé gā sĭ kuyé rī, ĩri ũgú' 'bá, āzini ĩri 'bá ngá aliipi

† 9:39 9:39 Tǎ lĭ: Yēsŭ kǎ rií 'bá rī pi ímbá vŭ drĭgé nōgó, 'bá urukọ' 'bée gǎkí ĩri sĭ, sĕzú úmvúlésĭ ĩ ímú tā lĭ kōpi drĭgé.

ni. ² 'Bá ífípi kōró rī vé kĕĕtī gé sī rī, ĩri 'bá riipi kābīlō úcépi rī 'i. ³ 'Bá kābīlō ũtĕĕpi rī ĩri kĕĕtī rī zī 'bá kābīlō úcépi rī ní ífízú āní kōró agá nōó. 'Bá kābīlō úcépi rī ívé kābīlō rī pi zī rú sī, kābīlō rī pi ĩrivé ú'dúkó nī áamá rá, ĩri kōpi ě drī ko fū mužú āmvé nī. ⁴ Kādō ívé kābīlō rī pi traá céré, ĩri 'de drīdrī, kābīlō rī pi mu ĩri ā vūdrī gé sī, ā'diātāsīyā kōpi nīkí ĩrivé ú'dúkó áamá gí. ⁵ Kōpi mukí 'bá kōpi ní nīi kuyé rī ā vūdrī gé sī ku, kōpi ápá ĩri sī ápápā, ā'diātāsīyā kōpi nīkí ĩri ā ú'dúkó áamá kuyé." ⁶ 'Bo nāpí Yēsū ní átá kōpi ní 'dīri, tā ni fi āluṅáni kōpi drīgé kuyé.

⁷ Yēsū gō tā 'dīri átá dīi kīnī, "Ádarú á 'yo ĩmi ní, ma kĕĕtī kābīlō rī pi ní ífízú kōró agá nōó rī 'i. ⁸ 'Bá céré ímú' 'bá má sī drīdrī rī pi ũgú' 'bá, āzini kōpi 'bá ri' 'bá āngū ali' 'bá ni pi, 'bo kābīlō rī pi yīkí kōpi ě tī kuyé. ⁹ Ma kĕĕtī, 'bá céré ífí' 'bá kĕĕtī rī gé sī rī pi, kōpi ídrīngará ĩsú rá. 'Bá ímú' 'bá traá má vūgálésī rī pi āzini fū' 'bá āmvé rī pi, kōpi ānyāngā ĩsú rá. ¹⁰ Ūgú' 'bá vé ězī, ĩri rizú ngá ũgūzú, āngū ú'dízú, āzini ngá izazú. Mávé ímūngará nōri, má ímú ĩmi ní ídri 'dáni' 'dáni deĕpi ku rī sĕé.

¹¹ "Ma 'bá kābīlō úcépi múké ni, 'bá kābīlō úcépi múké rī, ĩri 'i adi sĕ drā ívé kābīlō rī pi ā tā sī. ¹² 'Bá ĩ ní íjī kābīlō úcé, ĩ ní rií ũfĕé mūfĕngā sī rī, kābīlō rī pi ní adrií ĩrivé ni kuyé rī sī, kādō ndréé ěbĕngī ri ímú nī, ĩri kābīlō rī pi ku, ĩri nga ápá rá. ěbĕngī rī kābīlō rī pi u'de ru, ĩri kābīlō rī pi íré kpélékpélé. ¹³ 'Bá ĩ ní íjī 'bāá rií ězī ngaá mūfĕngā sī rī, ĩri nga ápá rá, ā'diātāsīyā ĩri 'í ri ězī rī nga mūfĕngā sī, ũsū āluṅáni kābīlō rī pi

dr̄igé ku.

14 “Ma 'bá kábīlō úcépi múké ni, á n̄i mávé kábīlō r̄i pi rá, k̄opi n̄íkí kpá ma rá, ¹⁵ s̄u má Ētép̄i ní ma n̄i rá r̄i t̄in̄i, á n̄i kpá má Ētép̄i ri rá. Á lē ma adii dr̄áá kábīlō r̄i pi ā tā s̄i. ¹⁶ Ma kábīlō ur̄uk̄o'béé be anigé, ífíkí dr̄i k̄oró agá n̄óo kuyé. Á lē k̄opi íj̄i ífí k̄oró agá n̄óo, k̄opi ē ímúkí rí adrii tr̄ú v̄ur̄ā ālu gé, k̄opi má ú'dúk̄o ȳi, ma ímú k̄opi ütē n̄i. ¹⁷ Má Ētép̄i lē ma lēlē, ā'diātās̄iyā má ní ma adii s̄ēé dr̄áá, ḡóó íngá ídri rú d̄i r̄i s̄i. ¹⁸ 'Bá āzi íc̄o ma 'd̄i ku, á ku d̄o ma 'd̄i ĩri ní n̄i ká. Ma mávé 'd̄ingárá ā tā ā'yī ma 'i, ma kpá mávé íngángárá ḡóó ídri rú r̄i ā tā ā'yī ma 'i. Má Ētép̄i ezi má ní tā r̄i n̄i, k̄in̄i mā 'o s̄u 'd̄iri t̄in̄i.”

19 Yēs̄u k̄a tā r̄i 'yoó 'd̄ini, Yāhūd̄i r̄i pi ḡókí kpá ĩ acoó d̄i r̄i r̄i ágátá ḡáá ĩ ās̄amvú gé s̄i. ²⁰ Nd̄éé ni pi k̄in̄i, “Ngá r̄i índri ũnjí fi dr̄i ni gé n̄i, ĩri ābābā rú, ngá ĩmi ní rizú 'bá 'd̄ini 'd̄iri vé tā ȳizú r̄i ā'di?”

21 'Bo ur̄uk̄o'béé k̄in̄i, “'Bá índri ũnjí ní f̄i dr̄i ni gé r̄i íc̄o átá 'd̄iri t̄in̄i ku. Índri ũnjí íc̄o 'bá m̄i be ēs̄iipi ḡi ni ē m̄i z̄i ku.”

Yāhūd̄i r̄i pi ē'yíkí Yēs̄u vé tā kuyé

22 Ụ'dụ ĩ ní rizú Ụm̄ ̄āmbúgu Jó Múngú vé r̄i* fizú Yēr̄ús̄alēmā gá 'd̄alé r̄i ā tā ígázú r̄i ní

* **10:22** 10:22 Ụm̄ ̄āmbúgu Jó Múngú vé r̄i fizú r̄i: Yāhūd̄i r̄i pi ri ụ'dụ 'd̄iri ígá 'bāgu Ḡir̄ík̄i r̄i pi vé r̄i ní ĩvé Jó Múngú vé r̄i izaá āzāvū rú r̄i s̄i. Yūd̄ā Mākābē dro 'bāgu r̄i Jó Múngú vé r̄i agás̄i āmvé, ḡo Jó Múngú vé r̄i údé íc̄a uletere. Tā 'd̄iri nga 'i ĩli m̄ud̄r̄il̄l̄ ̄alu p̄uk̄ú ēz̄ir̄i (170) gé, ̄is̄ú t̄ik̄i dr̄i Yēs̄u ri kuyé.

ícózú, ísúzú lókí 'dāri, ìri lókí kílongóro vé rĩ.†
 23 Yésũ ri adrií Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dǎá, ri
 ẹcị Jó'bílé gá sǐ, jó'bílé 'dĩri zíkí ìri Sölómónǎ vé
 jó'bílé. 24 Yāhúdĩ rĩ pi trakí ì ìri ã gārǎ gá sǐ kúrũ,
 kòpi ní 'yozú ìri ní kǐnĩ, “Ngá mí ní lèzú lǔzú kǐnĩ,
 mì Kúrísítō 'i ku rĩ ã'di? Mì dō Kúrísítō 'i, lē mĩ
 úcì mì 'bá ní ku.”

25 Yésũ ní újázú kòpi ní kǐnĩ, “Á lǔ tǎ rĩ ìmi
 ní rá, 'bo ìmi gǎkí ẹ'yǐgá sǐ. Tǎ āyǎzú āyāyā má
 ní 'oó má Ẹtẹpi vé ùkpō sǐ 'dĩ'bée, kòpi lǔ 'yozú
 kǐnĩ, 'bá rĩ ma 'i, Kúrísítō 'i. 26 'Bo ìmi gǎkí mávé
 tǎ ẹ'yǐgá sǐ, ã'diātāsīyā ìmi adrikí kǎbǐlō mávé ni
 kuyé. 27 Mávé kǎbǐlō rĩ pi nĩkí má ú'dúkọ rá, á nĩ
 kòpi rá, kòpi ri má vùdrĩ ùbĩ. 28 Ma kòpi ní idri
 'dání'dáni deẹpi ku rĩ sē, kòpi ícókí drǎá ãlunǎni
 ku, 'bá āzi ícó kòpi ẹrị má drígé sǐ bǎ ku. 29 Má
 Ẹtẹpi kòpi sēẹpi má drígé rĩ vé ùkpō aga ngá rĩ
 pi ãrèvú céré, 'bá āzi ícó kòpi ẹrị má Ẹtẹpi drígé
 sǐ bǎ ku. 30 'Bá má Ẹtẹpi be ngá ãlu.”

31 Yāhúdĩ rĩ pi gòkí kpá írǎ í'dú lèzú Yésũ ri
 úvǐzú ãnĩ. 32 Yésũ ní 'yozú kòpi ní kǐnĩ, “Ùkpō
 má Ẹtẹpi ní sēé má ní rĩ sǐ, á 'o tǎ múké āyǎzú
 āyāyā ni pi kárakarǎ, ìmi ndrekí ìmĩ mì sǐ rá, 'bo
 tǎ má ní 'oó āyǎzú āyāyā 'dĩ'bée ãsámví gé, tǎ
 ìmi ní ndreé ùnjí lèzú ma úvǐzú drǎzú írǎ sǐ rĩ
 ã'di?”

33 Yāhúdĩ rĩ pi ní újázú ìri ní kǐnĩ, “'Bá úvǐkí
 mì drǎá írǎ sǐ tǎ múké āyǎzú āyāyā mí ní 'oó rĩ
 sǐ ku, 'bá mì úvǐ mí ní Múngú ri ñnjĩ kuyé rĩ sǐ,

† 10:22 10:22 Lókí kílongóro vé rĩ: Āngũ Ìsèrèlè vé rĩ gé 'dǎá,
 lókí kílongóro vé rĩ gé, ẹcị tungárǎ ùkpó ùkpó, ã'diātāsīyā yǐgọ
 ri 'dị ambamba, sē āngũ rĩ igbe igbe.

ã'diātāsīyā mí kīnī, mi Múngú 'i, ịsúzú mi 'bá áda."

³⁴ Yēsū ní újázú kọpi ní kīnī, "Tāimbị ĩmivé ĩ ní sīi rī agá, 'Á 'yo ĩmi ní ĩmi múngú āzi' 'dini kuyé? ³⁵ ĩmi nīkí rá tā Búkū Múngú vé rī ní 'yoó rī, ĩri tā áda, 'bá āzi ícọ újá ku, 'bá Múngú vé ú'dúkọ ní ícá kọpi vúgá rī pi, Múngú 'yo dō kọpi ní kīnī, kọpi 'múngú' āzi pírí, ³⁶ 'bo ma má Ẹtẹpi ní gụú kú túngú uletere ívé ni, ĩri ní ĩpěé ímú vū drịgẹ nōó rī, tā má ní 'yoó kínī, ma Múngú vé Mvá 'dīri sī, ngá ĩmi ní 'yozú kínī, má ĩnjị Múngú ri ku rī ã'di? ³⁷ Ma té dō ri ẹzị má Ẹtẹpi vé rī nga kuyé, ĩmi ícókí té mávé tā ẹ'yịi ku ndō. ³⁸ 'Bo ma ri ẹzị má Ẹtẹpi vé rī 'du nga, ĩmi kínī dō ĩmi ẹ'yịkí mávé tā ku, ĩmi ẹ'yịkí bēnī tā āyāzú āyāyā má ní 'oó rī pi áyu, ĩmi ícọ nị á má ānī 'yozú kínī 'bá má Ẹtẹpi be ālu rī." ³⁹ Kọpi lẹkí kōdō ĩri ruú dīi, ĩri ní 'i njezú fūzú kọpi āsámvú gé sī rá.

⁴⁰ Kúru Yēsū ní 'i újázú gōzú vúlé, ĩri ní yịi āmbúgú dīpi dīdị Yáridénī ri zozú, ĩri ní áwízú adrízú ĩnyinjá vūrā Yūwánī ní ọtú rizú 'bá rī pi ní bātízīmū sēzú rī gé. ⁴¹ 'Bá bītríká 'dekí muú ĩri vúgá, kọpi kínī, "Yūwánī 'o dō tā āyāzú āyāyā ni kuyé drāáāsīyā, tā Yūwánī ní átá ágó 'dīri vé tā sī rī cére tā áda." ⁴² 'Bá tré ẹ'yịkí Yēsū ri rá vūrā 'dāri gé.

11

Lázāro vé drāngará

¹ Ágó āzi rụ ni Lázāró 'i, ágó rĩ drā rụ ĩri nĩ. Ágó rĩ ri adri Bētēnīyā gá, kọpi ri adri ọmvúpịi be trụ, ĩrivé ọmvúpịi 'dĩ'bée vé rụ Māriyā pi Mārátā be. ² Māriyā 'dĩri ũdu ngũupi ndrĩndrĩ rĩ dāapi Úpí Yẹsũ pá gá, ịnipi 'ĩ drĩ'bí sĩ rĩ 'i. Lázāró drā ní rụyú 'dĩri, ĩri Māriyā vé édrịpị. ³ Lázāró vé ọmvúpịi ĩrĩ 'dĩ'bée ní tị pẹzú muzú Yẹsũ vú sĩ kínĩ, “Úpí, 'bá mívé mí ní lěélě rĩ, drā rụ ĩri ũnjí ũnjí.”

⁴ Yẹsũ kā tā 'dĩri yị kĩnĩ, “Drā Lázāró ri rụyupi 'dĩri, Lázāró ícọ drāá ānị ku. Ngá 'dĩri 'o 'i, ẹ íngúkí rí Múngú ri ānị, āzini ẹ íngúkú rí Múngú Mvọpị ri ānị bēnĩ.” ⁵ Yẹsũ lē Mārátā pi Māriyā be Lázāró sĩ lělē. ⁶ Yẹsũ kā Lázāró vé drā ĩri rụyupi rĩ ā tā yị, áwí adrií vūrā 'í ní rizú adrizú 'dāri gé caá ú'dụ be ĩrĩ.

⁷ Kúru ĩri ní 'yozú ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “Lē 'bā újákí 'bā gōo muỵ āngũ Yụdáyā vé rĩ agá 'dālé ũzi.”

⁸ 'Bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní 'yozú ĩri ní kínĩ, “Ímbápi, ỳtérēsịṅá nōgó 'bá Yụdáyā gá rĩ pi lēkí kōdō mi úvị írā sĩ, mi kpá 'yo kínĩ, mí lē mi újā gōo Yụdáyā gá 'dāá dī?”

⁹ Yẹsũ ní újázú kọpi ní kĩnĩ, “Ụtúná ri sá be mụdrị drĩ ni ĩrĩ, adri 'dini kuyé? 'Bá ẹcị' bá ỳtúná sĩ rĩ pi, kọpi ri ẹcị múké, ā'diātāsīyā ỳtúná riipi āngũ ĩmgbērēepi kú ule vū drĩgé nōgó ni anigé, kọpi ri āngũ ndre ānị. ¹⁰ 'Bá riipi ẹcipi ịnịná sĩ rĩ, kúmū ri ĩri ā pá ũsị muzú trịkọ, ā'diātāsīyā ngá āngũ ĩmgbērēepi ule ni 'dāáyo.”

11 Yēsũ kā tā rĩ 'yoó 'dĩni, vudrĩ ni gé, gō 'yoó kĩnĩ, “Bávė ũndĩgó Lázāró ri ụ'dụ ko, 'bo á lė mụđ ĩri rụđ ingá ụru.”

12 Īrivė 'bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní 'yozú ĩri ní kĩnĩ, “Úpí, ágó rĩ dō ri ụ'dụ ko, ĩri ícó ícá múké rá.”

13 'Bá Yēsũ ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ụsũkí déna Yēsũ kĩnĩ Lázāró ri ụ'dụ ko, 'bo ịsúzú Yēsũ ri Lázāró vé drāngará ā tā 'yo.

14 Kúru Yēsũ ní tā rĩ ẽ mị lúzú kōpi ní ule kĩnĩ, “Lázāró drā gí. 15 Ma āyĩkō sī má ní adrií ĩri ā jėlé gá 'dālé 'dāáyo rĩ sī, ā'diātāsīyā tā 'i 'oópi 'dĩri sī, ĩri sē ĩmi ímụ ma ẹ'yĩ ānĩ rá. 'Bo 'bá 'dekí mụđ ĩri vúgá 'dālé.”

16 Tórnā ĩ ní zị Dídímā* rĩ ní 'yozú 'í ọgụpị ri'bá Yēsũ ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “'Bá mụkí ũdrāá Yēsũ pi be trụ ālu.”

Yēsũ ũmĩ Māriyā pi ẹsị Mārátā be

17 Yēsũ kā caá Bētēniyā gá 'dāá, lūkí ĩri ní kĩnĩ, Lázāró la caá 'bụ agá 'dāá ụ'dụ sụ gí. 18 Ngazú Yērúsālēmā gá 'dāgá, Bētēniyā vū caá máyĩlĩ ĩrĩ kuyé. 19 Yāhūdĩ kárakarā ímụkí Mārátā pi ẽ ẹsị ũmĩ Māriyā be kōpivé ẹdrịpị Lázāró ní drāá rĩ sī. 20 Mārátā kā yị kĩnĩ, Yēsũ ri ímụ nĩ, 'de fūú mụzú Yēsũ vúgá āmvé 'dāá mụđ drĩ ịsụ ĩri be, 'bo Māriyā áwí ívé rĩ kú 'bẹtí 'dāá.

21 Mārátā ní 'yozú Yēsũ ní kĩnĩ, “Úpí, mī adri té dō nōgó anigé, má ẹdrịpị ícó té kōdō drāá ku. 22 'Bo á nị rá nōni, ngá mí ní zị rĩ, Múngú ri sē mí ní rá.”

* 11:16 11:16 Dídímā: Rụ Dídímā 'dĩri vé ífífí ẹtị.

23 Yèsü ní 'yozú Mārátā ní kīnī, “Mí ẹdrìpì Lázāró rì íngá gō ídri rú ũzi rá.”

24 Mārátā ní újázú Yèsü ní kīnī, “Á nī rá ìri úmvúlésī íngá gō ídri rú ẹ'dù ẹ'dù 'bá céré ní íngázú gōzú ídri rú rī gé.”

25 Yèsü ní 'yozú ìri ní kīnī, “Ma 'bá ũdrā'bá gí rī pì sē íngá gō ídri rú ũzi! 'Bá ma ẹ'yī'bá gí rī pì ā ũdrākí dō gí drāáāsīyā, kòpì mụ adri ídri rú. 26 'Bá ma ẹ'yī'bá gí rī pì ídri 'dáni'dáni rī ịsú rá, kòpì ícókí drāá ālujání ku. Tā 'dīri fi nyo mí drīgé rá?”

27 Mārátā ní újázú Yèsü ní kīnī, “Úpí, má ẹ'yī rá 'yozú kīnī, mi Kúrísítō Múngú Mvópì lēpì ímúpì 'bá nyọkú nōri vé rī pì āsámvú gé rī 'i.”

28 Tā Mārátā ní 'yoó Yèsü ní 'dīri ā vùdrī gé, nga mụ ọmvúpì Māriyā rì zì mụ átá ìri be gārā gá kīnī, “Ímbápi rì nōgónō, lē mi ndree.” 29 Māriyā ká tā 'dīri yī, koro ìri ní ngazú mụzú Yèsü vúgá 'dāá. 30 Tā 'dīri ịsú Yèsü ca drī gúrú 'dāri agá 'dāá kuyé, 'bo áwí drī kú vūrā kòpì ní ịsúzú Mārátā be rī gé. 31 Yāhúđì adri'bée jó agá 'dāá Māriyā ẹ ẹsì ũmī'bá rī pì ká ndree Māriyā nga fūú mụ āmvé 'dāá rú'bá sī, kòpì ụsūkí déna Māriyā lē mụ Lázāró ā 'bùrẹdrī gé āá ngoó, kòpì ní 'dezú mụzú vú ni gé sī.

32 Māriyā ká mụ caá vūrā Yèsü ní adrizú rī gé 'dāá, ká Yèsü rì ndree, nju mụ í'dé Yèsü ā pálé gá kīnī, “Úpí, mī adri té dō nōgó anigé, má ẹdrìpì Lázāró ícò té drāá ku!”

33 Yèsü ká mụ ndree Māriyā rì ngongo, āzini Yāhúđì ímú'bá ìri be trú 'dī'bée kpá rì ngongo, tā

rĩ fi ẹsị ni gé, sẹ ìri ní ìzāngā āmbúgú. ³⁴ Yẹsũ ní kọpi zizú kīnī, “Ìmi sịkí Lázāró ri íngūgá?”

Kọpi ní újázú kīnī, “Úpí, mí ímụ ndree, sịkí ìri kú nǎ.”

³⁵ Yẹsũ ní í'dózú ngozú.

³⁶ Yāhúđị rĩ pi ní 'yozú kīnī, “Ì ndrekí drī ká, Yẹsũ lẹ Lázāró ri ambamba.”

³⁷ Yāhúđị ā urukọ'bee ní 'yozú kīnī, “Ágó 'dĩri zī ándúrú 'bá mị be ẹsịpi gí ni ẹ mị rá pírí, 'bo ku Lázāró ri drāá rá ǎsĩ?”

Yẹsũ inga Lázāró ri gōo idri rú drāngará gálésì

³⁸ Yẹsũ ẹ ẹsị gō ìzāngā ịsụ agaá rá, ìri ní 'dezú muzú 'būrẹdrĩ gé 'dǎá. 'Bú 'dǎri, ìri ụjị, gũkí írā āmbúgú 'bǎá ụjị rĩ ẹ tị ọzụzú ǎní. ³⁹ Yẹsũ ní 'yozú kīnī, “Ìmi gũkí írā rĩ 'bú rĩ tị gé sị rá.”

ǎvũ rĩ vé ọmvụpị Mǎrátā ní 'yozú kīnī, “Úpí, ǎvũ rĩ la nóni caá 'bú gé 'dǎlé ụ'dụ sụ gí, ìri nóni ri ẹjị 'be'be.”

⁴⁰ Yẹsũ ní 'yozú Mǎrátā ní kīnī, “Á lū ándúrú mí ní 'yozú kīnī, mí ẹ'yị dō mávé tǎ rá, mí ímụ Múngú vé íngúngará ndre rá 'dínì kuyé?”

⁴¹ Kúru kọpi ní írā rĩ gūzú 'bú rĩ tị gé sị. Yẹsũ ní āngū ndrezú urụ 'dǎá, ìri ní 'yozú kīnī, “Má Ẹtẹpị, ọwō'dífō mí ní ma yị rĩ sị. ⁴² Á nị rá ụ'dụ cére mí ri ma yị rá, 'bo á 'yo tǎ 'dĩri 'bá pá tu'ba nǎ'bee ā tǎ sị, kọpi ẹ ẹ'yịkí rí 'yozú kīnī, mí ịpẹ ma nǎ.”

⁴³ Yẹsũ kǎ tǎ 'dĩri 'yoó 'dínì, ìri ní Lázāró ri zizú ụ'dúkọ be urụ 'dǎá kīnī, “Lázāró, mí ịfũ ǎmvé.”

⁴⁴ ǎvũ rĩ ní íngázú ịfūzú 'bú rĩ agá 'dǎásị ǎmvé

nōó, ísú ũdrōkí drí ni pi, pá ni pi, miłeti ni be bōngó sī.

Yésū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Īmi oyukí bōngó rī rú'ba ni gé sī, ĩmi kukí ã 'de muų.”

Ndākí lėti Yésū ri 'dizú drāzú

(Mātáyo 26:1-5; Mārākō 14:1-2; Lúkã 22:1-2)

⁴⁵ Yāhūdī ímú'ba Māriyā vúgá ĩri ē ẹsī ũmī'ba 'dī'bée kã tā Yésū ní 'oó 'dīri ndree, kōpi ẹ'yīkí ĩri rá. ⁴⁶ 'Bo 'bá ụrukọ'bée mukí tā Yésū ní 'oó rī ũlūú Fārúsī rī pi ní. ⁴⁷ Kúru atala atala rī pi drīgé rī pi, Fārúsī rī pi be, kōpi ní 'bá tā lị'ba rī pi† zizú ímúú atángá átázú ĩ āsámvú gé sī.

Kōpi rikí átá kīnī, “Ágó nōri ri tā āyāzú āyāyā ni 'o muųú dīi dīi, 'bã 'okí rí ã'di? ⁴⁸ 'Bá kukí dō ágó 'dīri rii tā 'oó muųú 'dīri tịni, 'bã rī pi céré ímú ĩri ẹ'yī áyu, ĩri sē āngáráwá Rómã vé rī pi ímú 'bávé Jó Múngú vé rī ẹrị, kōpi 'bá 'bávé āngū agá rī pi ú'dị ũdrã céré rá.”

⁴⁹ 'Bá 'dī'bée vé ālu rú ni Kāyáfã 'i, ĩri átálágú āmbúgú‡ ílí 'dāri gé. ĩri ní 'yozú kīnī, “Īmi nīkí tā kuyé! ⁵⁰ Īmi nīkí ámá rá 'yozú kīnī, 'bã ālu drã dō 'bã rī pi vé tā tị gé nī, ĩri múké, 'bã āngū rī pi agásī rī pi ícókí ũdrãā ānī ku.”

⁵¹ Tã Kāyáfã ní 'yoó 'dīri, ígá 'í drīgé kuyé. 'Bo ílí 'dāri gé, ĩri ní adrii átálágú āmbúgú rī sī, ndrị

† **11:47** 11:47 'Bá tā lị'ba rī pi: Átálágú āmbúgú rī, atala atala rī pi drīgé rī pi, drīkoma rī pi, kōpi ri ĩ úmú tā Yāhūdī rī pi vé rī lị. ‡ **11:49** 11:49 Átálágú āmbúgú rī: Átálágú āmbúgú rī ndē atala rī pi céré, ā'diātāsīyā ĩri 'yéná fi Jó Múngú vé rī agá Vūrã Uleteretere rī agá 'dãá nī, ĩri fi vú ālu ílí ālu agá. ĩri ārī rōbōņō vé rī jì ũnjīkānyā ũjīzú. 'Í lã Lẹvītīkã 16; Ēberē 9.

kīnī, Yēsū ri úmvúlésī ímú drā Yāhūdī rī pi vé tã tị gé, ⁵² drā 'yéná Yāhūdī rī pi ní ó'dúkúle ku, ĩri ímú drā anji Múngú vé ĩ íré'bán yōókú drīgé nōgó rī pi ní céré, kōpi íjízú ímúzú adrízú ngá ãlu rú. ⁵³ Í'dózú ú'dú 'dāri gé, kōpi rikí lẹtị ndāã lēzú Yēsū ri 'dizú drāzú.

⁵⁴ Kúru Yēsū gō rií éci Yāhūdī rī pi āsámvú gé sī andrekelemge kuyé, fū Yērúsālémã agásī, 'de muú adrií ívé 'bá 'í pámvú ũbī'bán rī pi be ĩnyinã āngū ā'wí cínýáfã rú rī gé, ĩnyi gúrú ĩ ní zị Ēfērémã rī gé 'dāá.

⁵⁵ Yāhūdī rī pi vé Ụ'dú Múngú ní Ẹlízú Jọ rī pi tị gé sī rī kã ícá ĩnyinã gí, 'bá kárakarã fūkí āngū ĩ ní adrízú rī agásī, kōpi 'dekí muú lã'bī mērē ĩ ní adrízú ãní ule rī 'oó Yērúsālémã gá 'dāá, ísúzú Ụ'dú Múngú ní Ẹlízú Jọ rī pi tị gé sī rī ícá drī kuyé. ⁵⁶ Kōpi kã ĩ úmú Jọ Múngú vé rī ã bóró gá 'dāá, kōpi ní rizú Yēsū ri úndrészú 'bá rī pi āsámvú gé sī, kōpi 'dekí rií ĩ uzị ĩ āsámvú gé sī kīnī, “Ágó rī nyo ímú ũmũ rī gé nōó rá?” ⁵⁷ 'Bo atala atala rī pi drīgé rī pi, Fārúsī rī pi be, sēkí tãimbị kīnī, “'Bá rī ísú dō Yēsū ri ndrēé rá, ě íjị tã ni lűú 'bá ní, ã rúkí rí ĩri bēsīnī.”

12

*Ūkú āzi ũdã ũdu Yēsū ã pá gá
(Mátáyo 26:6-13; Mārākō 14:3-9)*

¹ Yēsū 'de muú Bētēniyã gá vūrã ĩri ní Lázāró ri ídrízú gōzú ídri rú rī gé 'dāá, ísú Ụ'dú Múngú ní Ẹlízú Jọ rī pi tị gé sī rī vé ụ'dú ẹsị ázịyá. ² ĩ ní Yēsū pi ní ínyá ũndrējá vé rī á'dízú, Mārátã

ijí ínyá rĩ sēē kōpi ní nĩ, Lázāro ri kōpi āsámvú gé ínyá tị gé 'dǎlé ĩndĩ. ³ Kúru Mǎriyā ní ũdu ẹjị be ngũ̀̀pi ndrĩndrĩ ǎjē be ǎmbúgú ni í'dúzá mǎlǎngĩ ǎlu, ũdāzú Yēsũ ǎ pá gá sĩ, ĩri ní ĩnizú 'ĩ drĩ'bí sĩ, ũdu 'dĩri sē jó rĩ ǎ 'a ngũ kú ǎnĩ ndrĩndrĩ.

⁴ 'Bo 'bá Yēsũ ǎ pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi vé āzi rú ni Yúdā Īsĩkǎriyótā 'i, Yúdā 'dĩri, ĩri 'bá ímúpi Yēsũ ǎ ũli 'beépi rĩ 'i, ĩri ní 'yozú Yēsũ ní kĩnĩ, ⁵ "Sēkí té ũdu ẹjị be ngũ̀̀pi ndrĩndrĩ 'dĩri jeé mǔfēngā fifí ẹnjĩpi ẹnjĩnĩ mǔdũrũlũ na, awakí 'bá ngá ǎkó rĩ pi ní kuyé ǎsĩ? Ŭdu ĩ ní sēē jeé 'dĩri, ĩrivé mǔfēngā ri ícó 'bá ẹzị vé ni ũfē ílĩ ǎlu rá." ⁶ Yúdā 'yo tā 'dĩri 'dĩni adri 'yozú kĩnĩ, 'bā ẹsĩ 'bá ngá ǎkó rĩ pi drĩgé yā 'dĩni kuyé, ǎ'diātāsīyā ĩri ũgũ' 'bá, ĩri ní rii jũrú mǔfēngā vé rĩ ũlĩ nĩ rĩ sĩ, kĩnĩ 'ĩ 'dụ rí mǔfēngā rĩ ǎ ụrụkọ 'í ní 'ĩ ĩzā kozú ǎnĩ.

⁷ Yēsũ ní újázú Yúdā ní kĩnĩ, "Í ku ũkú rĩ ǎ 'o tā 'í ní lēé 'oó rĩ, ũdu ĩri ní ũdāá má pá gá 'dĩri, ĩri ri mávé ụ'dú drāngará vé rĩ ǎ tā útú. ⁸ ĩmi ícó adri 'bá ngá ǎkó rĩ pi be rá, * 'bo má ícó adrii caá ĩmi āsámvú gé lókí be ǎco ku."

⁹ Yāhũdĩ bĩtrĩká 'dĩ'bée kǎ yĩ kĩnĩ, Yēsũ ícá gí, 'bá kǎrǎkǎrǎ 'dekí mụy vũrǎ 'dǎri gé, ǎ'diātāsīyā kōpi lēkí mụy Yēsũ ri ndreé, āzini Lázāro ǎndúru drǎapi gí, Yēsũ ní ídrĩ ĩfũú 'bú gélésĩla 'dǎri ndreé. ¹⁰ Atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi rikí lẹti ndǎá lẹzú Lázāro ri 'dizú drǎzú ĩndĩ. ¹¹ Lázāro

* **12:8** 12:8 ĩmi ícó adri 'bá ngá ǎkó rĩ pi be rá: Tā 'dĩri vé iffifi lũ 'yozú kĩnĩ, 'bá Yēsũ ǎ pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi úmvúlēsĩ ícó 'bá ngá ǎkó rĩ pi ẹ ĩzā ko rá.

vé ídríngará ã tã sī, sē Yāhūdī kárakará 'dekí
muý Yésũ vúgá 'dãá, kôpi ẽ'yĩkí ĩri rá.

Yésũ vé fíngará Yērusálémã gá rĩ

(Mátáyo 21:1-11; Mārākō 11:1-11; Lúkã 19:28-40)

¹² Kã muý adrií drĩ 'díní, 'bá bĩtríkã mu'bán
Ūmũ Yāhūdī rĩ pi vé Múngú ní Ełizú Jó tĩ gé
sĩ rĩ ã nyangará gá rĩ pi kã yĩ kínĩ, Yésũ lē ífí
Yērusálémã gá, ¹³ kôpi ũñókí mbírã bĩ kú ĩ drígé
sĩ, kôpi mukí Yésũ vúgá 'dãá, kôpi rikí ọ'ú wĩnyá
kínĩ,

“Hōsánã!”

“Tākiri ã adri, 'bá ímúpi Úpí ã rú sĩ rĩ† ní!”

“Mi 'bãgú Īsērélē rĩ pi vé rĩ, tākiri Úpí Múngú vé
rĩ ã adri mí be!”

¹⁴ Yésũ ĩsú dōngí mbaápi ú'dí rú 'bá ãzi ní drĩ
tuý úrí drĩ ni gé kuyé ni, tu úrí drĩ ni gé, sũ ĩ ní
sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ tĩnĩ,

¹⁵ “Īmi 'bá Siónã‡ vé rĩ pi, ĩmi 'okí ũrĩ sĩ ku,

Īmi ndrekí drĩ ká, ĩmivé 'bãgú ri ímú ĩmi
vúgá 'dĩ'dĩ,

ĩri ri ínjú ímúzú dōngí

mbaápi ú'dí rú ni sĩ.”

¹⁶ Drĩdrĩ ni, Yésũ vé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ
pi ámákí tã riípi 'i ngaápi 'dĩri kuyé. Múngú kã
Yésũ ri íngú, kôpi ní kúru nĩzú ámázú ĩrivé tã
ọtú ĩ ní sĩ kuú Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ 'i ngaápi
'dĩ.

† **12:13** 12:13 'Bá ímúpi Úpí ã rú sĩ rĩ: 'Bá 'dĩri Yésũ 'i. **12:13**
12:13 Sãwumã 118:25-26 ‡ **12:15** 12:15 Siónã: Siónã ri ĩ kpá zĩ
Yērusálémã. **12:15** 12:15 Zākariyã 9:9

17 Sâ Yësũ ní Lázáro ri zizú 'bú agá 'dãásĩ rĩ gé, Lázáro ní íngázú ídri rú, 'bá bĩtríká tã rĩ ndre'bá rĩ pi 'dekí rií tã rĩ ùlũú mužú 'bá rĩ pi ní. 18 Tã sēepi 'bá bĩtríká rĩ pi ní mužú Yësũ vúgá 'dãá rĩ, kôpi yíkí tã Yësũ ní 'oó ãyãzú ãyãyã 'dĩri. 19 Fãrũsĩ rĩ pi ní átázú ĩ ãsámvú gé sĩ kinĩ, “Ĩ ndrekí drĩ ká, tã Yësũ ní lēé 'oó rĩ, 'bá ícókí ugaá bã ku. Ĩ ndrekí 'bá vũ drĩgé rĩ pi ãrēvú céré 'dekí mužú ĩri vú sĩ.”

Yësũ átá ívé drãngará ã tã

20 'Bá ĩ úmú'bá Yērúsâlémã gá Múngú ri ĩnĩngará gá ũmũ Yãhũdĩ rĩ pi vé Múngú ní Elizú Jó tĩ gé sĩ rĩ ã nyangará gá rĩ gé 'dãá, Gĩrĩkĩ rĩ pi ã urukọ kpá kôpi ãsámvú gé 'dãá anigé. 21 Gĩrĩkĩ rĩ pi ní 'dezú mužú Pĩlípũ ímũpi kũrũ Bētēsāyídã gélésĩla rĩ vúgá 'dãá, Bētēsāyídã ri ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ agá. Kôpi ní ĩri mázú kinĩ, “Ãmbúgú 'bávé rĩ, 'bá lēkí Yësũ ri ndreé.” 22 Kôpi kã tã rĩ 'yoó 'dĩni, Pĩlípũ ní 'dezú mužú tã rĩ ùlũzú ãndērýã ní. ãndērýã pi Pĩlípũ be, kôpi ní ĩ újázú mužú tã rĩ ùlũzú Yësũ ní.

23 Yësũ ní átángá rĩ újázú kinĩ, “Ma 'Bá Mvá 'i, sã ĩ ní ma íngúzú rĩ ícó gĩ. 24 Áda ádarú á 'yo ĩmi ní 'dĩni, mávé drãngará ri adri sũ mgbáyã ã fĩ ãlu ĩ ní saá nyõókú agá, kókó'bõ ni ri ŋma, ĩri gõ ĩfũ dụ 'a mĩ be gbálígbálí rĩ tĩnĩ, ĩri sē 'bá kárakarã pi ídri 'dãni'dãni rĩ ĩsũ ãní. 25 'Bá rĩ 'dũ

dō ídri rú'bánōri vé rĩ ã tâ 'bãã tâ ãmbúgú rú, Š ícó úmvúlésĩ ídri 'dání'dání rĩ řsú ku, 'bo 'du dō ídri rú'bánōri vé rĩ ã tâ 'bãã ãmbúgú kuyé, řri ídri 'dání'dání rĩ řsú rá. ²⁶ 'Bá lēēpi ēzi ngaápi má ní rĩ, lē ã ũbĩ mâ pámvú. Vŭrã má ní mužú adrizú rĩ, mávé átí'bánōri rĩ muž adri 'a ni gé. 'Bá ēzi ngaápi má ní rĩ, má Ętēpi ri řri íngúngŭ.

²⁷ “Nóni mâ ēsi řsú řzãngã ambamba, mâ 'yo rĩ íngóni? Mâ 'yo rĩ, 'Má Ętēpi, mĩ ímú ma paá tâ ímŭpi 'i ngaápi mâ rú'bánōri gá drřdrř 'dĩ rĩ agásĩ rá' 'dĩni? Kuyé, má ícó 'yoó 'dĩni ku, ã'diãtãšyã tâ má ní ímŭzú rĩ, má ímŭ řzãngã nyaá. ²⁸ Má Ętēpi, mĩ sē ē íngúkĩ mi íngúngŭ!”

Ŭ'dŭkŭ ní íkŭzú 'bŭ gé 'dããšĩ kĩnĩ, “Íngúkĩ ma gĩ, ma gŭ sē 'i ma íngú mužú đđđ đđđ.” ²⁹ 'Bá bŭřřkã pá tu'bánōri pi kã ũ'dŭkŭ 'dĩri yŭ, ũřŭkŭ'bēe kĩnĩ, “Ngá rĩ ãngŭ ri lĩ nĩ.”

Ŭřŭkŭ'bēe kĩnĩ, “Ngá rĩ mãlãyĩkã átã řri be nĩ!” ³⁰ 'Bo Yēsŭ ní 'yozú kŭpi ní kĩnĩ, “Ŭ'dŭkŭ ř ní átã 'dĩri, átãkĩ mâ tâ šĩ kuyé, átãkĩ řmi tâ šĩ. ³¹ Šã tâ lizú 'bánōri pi drřgē rĩ ícŭ gĩ, ř ímŭ Šãtãnã ri dro mužú 'dĩšĩ rá. ³² Kãdŭ ímŭ ma inga ũřŭ 'dãã, ma ímŭ 'bánōri pi sē adri cēre 'bánōri mávé ni.” ³³ Yēsŭ 'yo átãngã rĩ 'dĩni lŭzú kĩnĩ, ívé drãngãrã, ř ímŭ 'i inga ũřŭ řetĩ alambaku řigē.

³⁴ 'Bá bŭřřkã rĩ pi ní 'yozú kĩnĩ, “Búkŭ Múngú vé rĩ lŭ 'bánōri kĩnĩ, Kŭřřšĩtŭ ri adri lēmgbērē rú pĩrĩ, ngá mĩ ní 'yozú kĩnĩ, 'ř ímŭ 'Bã Mvã ri 'dĩ

Š 12:25 12:25 'Bã rĩ 'du dō ídri rú'bánōri vé rĩ ã tâ 'bãã tâ ãmbúgú rú, ícŭ úmvúlésĩ ídri 'dání'dání rĩ řsú ku: Tã 'dĩri vé ífĩfĩ, 'bánōri gã dŭ Yēsŭ ã pámvú ũbĩgã šĩ, 'i řsú rĩ ngã múké vŭ drřgē nŭgŭ ãnĩ, ícŭ ídri 'dání'dání rĩ řsú ku.

drā rá rī ã'di? 'Bá mí ní 'yoó 'Bá Mvá 'dīri ã'di 'i'?"

³⁵ Yēsū ní 'yozú 'bá bītríká rī pi ní kīnī, “Ma ri dī ĩmi āsámvú gé nōgó ũtúná rú lókí be mādā. ĩmi ěcīkí ũtúná sī, ĩri ní drī rizú dīzú āngū ĩmgbērēzú rī gé nō, ĩníná ě ĩsú rí ĩmi ku. 'Bá ěcī tuúpi ĩnī sī rī, létī ĩri ní lēzú mužú rī āvī ĩri ní rá. ³⁶ ĩmi ě'yīkí ũtúná rī áyu, ĩri ní drī adrizú ũgōgō nō. ĩmi adri ānī anji ũtúná vé ni.” Yēsū ká átángá rī átá deĕ 'dīni, nga 'i njeé kōpi āsámvú gé sī, mụ 'i zūú kōpi sī zūzú.

Yāhūdī rī pi ě'yīkí Yēsū ri kuyé

³⁷ Yēsū ã 'o dō tā āyāzú āyāyā 'dī'bée Yāhūdī rī pi ęndrētī gé rá drāāāsīyā, kōpi ě'yīkí ĩri kuyé.

³⁸ Tā 'dīri 'o nyo 'i sū nēbī ĩsáyā ní ọtú 'yoó rī tīnī kīnī,

“Úpí, ã'di ě'yī ụ'dúkó múké 'bá ní ũlūú rī rá nī?

Úpí, mí i'da mívé ũkpō 'bá pazú rī ã'di ní?”

³⁹ 'Bá 'dī'bée ě'yīkí tā 'dīri kuyé, sū ĩsáyā ní 'yoó rī tīnī kīnī,

⁴⁰ “Múngú ọzū kōpi ě mị gí,

sē kōpi ě ẹsị tete,

sē kōpi ě mị ndre āngū ku,

sē kōpi ě ẹsị nī tā áamá ku,

kōpi ã újákí té dō ẹsị rá, ma té kōpi ídrí rá.”

⁴¹ ĩsáyā 'yo tā 'dīri 'dīni, ã'diātāsīyā ndre tā ĩ ní Yēsū ri íngúzú rī rá, ĩri ní átázú Yēsū vé tā sī ānī.

⁴² Sē 'bá kárakará ě'yīkí Yēsū ri rá, Yāhūdī rī pi vé drīkoma ě'yīkí kpá Yēsū ri rá, 'bo kōpi ríkí

ĩvé ẽ'yĩngará ã tâ ũzũúzũ, ã'diãtãsiyã kôpi rikí 'oó ũrĩ sĩ Fãrúsĩ rĩ pi sĩ, kôpi ã drokí rí ĩ fũú Jó Múngú ri Zizú rĩ agásĩ ãmvé ku. ⁴³ Kôpi lëkí 'bá rĩ pi ẽ íngúkí ĩ áyu, kôpi 'dukí tâ Múngú vé rĩ 'bãã tâ ãmbúgú rú kuyé.

⁴⁴ Yësũ ní átázú ú'dúkó be uru 'dãã kĩnĩ, "'Bá rĩ ẽ'yĩ dõ ma rá, ẽ'yĩ 'yéná ma ó'dúkúlegúsĩ kuyé, ẽ'yĩ kpá Múngú ma ĩpěepi rĩ rá. ⁴⁵ 'Bá rĩ ndre dõ ma gí, ndre má Ẹtẹpi ma ĩpěepi rĩ gí. ⁴⁶ Má ímú 'bá rĩ pi ãsámvú gé nógó õtúná rú, ãní 'bá ma ẽ'yĩ'bá gí rĩ pi ã áwíkí rí adrii ĩnĩná agá ku.

⁴⁷ "'Bá mávé ú'dúkó yiipi rá, tâ ni 'duđupi ngaápi ku rĩ, á lĩ ĩrivé tâ ni ku, ã'diãtãsiyã má ímú tâ lĩ 'bá vũ drĩgé rĩ pi drĩgé kuyé, má ímú kôpi paá. ⁴⁸ 'Bá ma gãápi sĩ, ãzini mávé ú'dúkó má ní átá nõri ẽ'yĩipi ku rĩ, ĩ ímú tâ lĩ ĩri drĩgé rá. Átángá má ní rií átá nõri, ĩri úmvúlésĩ ímú ĩrivé tâ lĩ nĩ. ⁴⁹ Átángá má ní átá nõri, má ígá má drĩgé kuyé, má Ẹtẹpi ma ĩpěepi rĩ lũ má ní nĩ kĩnĩ, mâ ímú tâ 'dĩri átá. ⁵⁰ Á nĩ rá tâ má Ẹtẹpi ní eziĩ 'dĩri, ĩri sē 'bá rĩ pi ídri 'dání'dání rĩ ĩsú ãní rá. Tã má ní átá rĩ, ĩri tâ má Ẹtẹpi ní lúú má ní, mâ átá rĩ."

13

Yësũ ũjĩ ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã pá

¹ Ú'dú Múngú ní Ełizú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé ũmũ nyangará ní drĩ ícázú kuyé rĩ gé, Yësũ nĩ rá 'yozú kĩnĩ, ívé sã 'í ní vũ nõri kuzú, 'í ní mužú 'í Ẹtẹpi vúgá rĩ ícó gí. I'da ívé lëngará ívé 'bá vũ drĩgé rĩ pi ní, lë kôpi agaá rá cĩmgbá cazú ũđđú gé.

2 Yēsū pi ní úrízú ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ'bá rĩ pi be ínyá ũndréná vé rĩ ã nyangará gá, ísúzú ādróko fi kú Yúdā Īsīkārīyótā Sīmōnā mvòpì ē ẹsì agá ìnógòsì gí, lě létì ndāá Yēsū ã ũli 'bezú ānì. 3 Yēsū nĩ rá 'yozú kīnĩ, 'í Ẹtẹpì sē 'í ní ũkpō tā ārěvú 'ozú rĩ céré gí, 'í íbí ímú Múngú vúgálésīla, 'i kpá ri 'i újá gō mụ Múngú vúgá 'dālě ũzi. 4 Kúru Yēsū ní ngazú ọrụ sī ínyá tị gé 'dǐgé, ĩri ní ívé bōngó á'bé'bě rĩ njezú 'í rụ'bá gá sī rá, ĩri ní gōzú bōngó rụ'bá ìnìzú ni í'dúzú ndrāzú 'í ụpìlẹ́ gá áyu. 5 ĩri ní yǐí í'dúzú dāzú bésēnĩ āngũ ũjǐzú nì agá, ĩri ní í'dózú ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã pá ũjǐzú, ĩri ní ívé bōngó rụ'bá ìnìzú 'í ní ndrāá 'í ụpìlẹ́ gá 'dĩri ọyuzú kòpì ã pá ìnìzú ānì.

6 Kā ícá Sīmōnā Pétēró vúgá, Pétēró ní 'yozú kīnĩ, “Úpí, 'í lě nyo mâ pá ũjǐí?”

7 Yēsū ní újázú ĩri ní kīnĩ, “'Í nǐ drĩ tā má ní 'oó nōri kuyé, 'bo ụ'dụ āzi sī, mi ímú nǐ rá.”

8 Pétēró ní 'yozú Yēsū ní kīnĩ, “Mí ícó mâ pá ũjǐí āluṅáni ku.”

Yēsū ní újázú Pétēró ní kīnĩ, “Má ũjǐ dō mī pá kuyé, mí adri 'bá mâ pámvú ũbǐpì nì ku.”

9 Sīmōnā Pétēró ní újázú ĩri ní kīnĩ, “Úpí, mi 'yéná mâ pá ũjǐ áyu āsì? Mí ũjǐ mâ drị pi mâ drị be ìndī!”

10 Yēsū ní újázú ĩri ní kīnĩ, “'Bá 'i ũjǐpì gí rĩ, ĩri 'yéná 'í pá ũjǐ áyu, ã'diātāsīyā ĩri ã rụ'bá ule, ìndì ākó. Īmi céré ule tā ũnjí ākó, 'yéná 'bá ālu ĩmi āsámvú gé 'dǐgé, ĩri tā ũnjí be nĩ.” 11 Yēsū nĩ

'bá ímúpi 'î üli 'beépi rĩ ñnógòsì gí, sē ìri ní 'yozú ìmi adríkí céré ule kuyé àní.

¹² Yēsū kā ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã pá ũjĩ deę gí, ìri ní ívé bōngó á'bé'bē rĩ í'dúzá gōzú akozú 'î rú'bá gá ũzi, ìri ní 'i újázú mužú úrízú 'î vūrā gá ínyá tị gé 'dālé, ìri ní kòpi zìzú kīnī, “Ìmi n̄kí nyo tā má ní 'oó ìmi ní 'dĩri rá? ¹³ Ìmi ri ma zị ‘Ímbápi’ āzini ‘Úpí,’ tā ìmi ní 'yoó 'dĩri pịrị, ā'diātāsīyā 'bá rĩ, ìri ma 'i. ¹⁴ Ma ìmivé Úpí, āzini Ímbápi, má ũjĩ ìmī pá gí, nóni ìmi í'dókí ìmī pá ũjĩ, ógúpị ã ũjĩ ógúpị vé rĩ. ¹⁵ Má í'da ìmi ní tā rĩ gí, lē ìmi 'okí mužú sū má ní 'oó nōri tịni. ¹⁶ Ma ri ìmi ní tā áda lū, ātí'bá ícó adrii āmbúgú ívé āmbúgú dr̄igé ku, 'bá ĩ ní rií áyúāyū rĩ, ícó adrii 'bá 'i áyúpi rĩ dr̄igé āmbúgú rú ku. ¹⁷ Nóni ìmi n̄kí tā 'dĩ'bée gí, ìmi 'dúkí dō ngaa rá, ìmi tākiri ñsú rá.

Yēsū ri átá kīnī, 'bá āzi ri ímú 'î üli 'be rá

¹⁸ “Tā má ní 'yoó nōri, á 'yo ìmi tā sī céré kuyé, á n̄ 'bá má ní ũpēé rĩ pi gí. 'Bo tā 'dĩri ā sē rí tā ĩ ní sī Búkū Múngú vé rĩ agá rĩ ā nga rí 'i fūú tị ni gé bēnī. Tā ĩ ní sī rĩ 'dīni, “Bá 'bá ní rií dr̄i úsú ìri be ngá nyazú tr̄ú rĩ, ìri ímú m̄ üli 'be nī.’

¹⁹ “Á lū ìmi ní tā 'dĩri dr̄idr̄i, ā'diātāsīyā tā má ní lūú ìmi ní 'dĩri kādō ímú 'i ngaa, ìmi ẹ'yīkí rí 'yozú kīnī, 'bá rĩ ma Kúrísitō 'i. ²⁰ 'Bá rĩ ā'yī dō 'bá má ní pēé rĩ rá, ā'yī 'dĩri ma, 'bá rĩ ā'yī dō ma rá, ā'yī má Ẹtépị ma ìpēépi rĩ rá.”

Yēsũ üľũ tã ímũpi 'i ngaápi 'i rú'ba gá rĩ
(Mătáyo 26:20-25; Mărákõ 14:17-21; Lúkã
22:21-23)

²¹ Tã Yēsũ ní 'yoó 'dĩri ã vüdrĩ gé, Yēsũ ě ẹsị gõ ĩzāngã ĩsú agaá rá, ĩri ní gõzú tã rĩ lüzú kòpi ní uletere kĩnĩ, “Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dĩni, ĩmi ãsámvú gé 'dĩgé, 'bá ãlu ri ímũ mâ üli 'be nĩ.”

²² 'Bá ĩri ã pámvú übĩ'ba rĩ pi, ógũpi ndre ógũpi ě mi, sē kòpi ě drĩ ábá céré céré, rikí üsũú déna 'bá ĩri ní 'yoó 'dĩri adri ã'di 'i. ²³ 'Bá Yēsũ ã pámvú übĩ'ba rĩ pi ãsámvú gé, ãlu ni Yēsũ ní lēlē rĩ úrí kuú ĩri ã gārã gá. ²⁴ Sĩmónã Pétēró ní drĩ suzú ágó úrípi Yēsũ ã gārã gá 'dĩri vúgá 'dãá, ĩri ní 'yozú ágó rĩ ní kĩnĩ, “Í zị Yēsũ ri, 'bá lēepi tã ũnjĩ 'dĩri 'oópi rĩ, ĩri adri ã'di 'i?”

²⁵ Ágó rĩ ní 'i ẹtĩzú Yēsũ rú'ba gá 'dãá, ĩri ní Yēsũ ri zizú kĩnĩ, “Úpí, 'bá mí ní 'yoó 'dĩri ã'di 'i?”

²⁶ Yēsũ ní újázú ĩri ní kĩnĩ, “‘Bá má ní ímũ pánga í'dú dũú tĩbĩ agá, sēé ĩri ní rĩ, 'bá rĩ adriípi 'dĩ.” Kúru ĩri ní pánga rĩ í'dúzú dũzú tĩbĩ agá 'dãá, ĩri ní sēzú Yúdã Īsĩkārĩyótã Sĩmónã mvòpi ní. ²⁷ Yúdã kã pánga rĩ ẹ'yí, koro Sātánã* ní fizú ẹsị ni agá.

Yēsũ ní 'yozú ĩri ní kĩnĩ, “‘Í 'o tã mí ní lēé 'oó rĩ mbēlē mbēlē!” ²⁸ Tã Yēsũ ní 'yoó 'dĩri fi 'bá úrí'ba ínyá tị gé 'dĩ'bée drĩgé ãluńáni kuyé. ²⁹ Yúdã ní adrií 'bá riípi mũfēngã 'bãápi ni rĩ sĩ, 'bá Yēsũ ã

* **13:27** 13:27 Sātánã: Sātánã ri ãdróko, ĩri ãmbúgu índrĩ ũnjĩ rĩ pi drĩgé, gã tã Múngú vé rĩ 'dugá ngagá sĩ, Múngú ídro ĩri 'bũ gé 'dãási. 'Í lã l'dangará 12:7-9.

pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã ɔrɔkɔ ʊsũkĩ déna Yēsũ lũ Yúdã ní ã mụ ãnyãngã ʊmũ rĩ vé rĩ jeé, dõku ã mụ ngá sēé 'bá ngá ãkó rĩ pi ní. ³⁰ Yúdã kã pánga rĩ é'yĩ, koro nga 'deé fũú mụú ãmvé. Ịsụ ãngũ rĩ nị gí.

Tāĩmbị ú'dí rĩ

³¹ Yúdã kã fũú jó rĩ agásĩ gí, Yēsũ ní 'yozú kĩnĩ, “Ma 'Bá Mvá 'i, sã ã ní ma íngúzú rĩ ícọ gí, ị Múngú ri íngú mâ rụ'bá gá, tã ímụpi 'i ngaápi mâ rụ'bá gá rĩ sĩ. ³² Íngúkí dõ Múngú ri tã má ní 'oó rĩ sĩ, ma Mvá rú, Múngú ri ímụ ma íngú rá, ịri ímụ ma íngú mbēlējá.

³³ “Má anji rĩ, má adri caá ịmi ãsámvú gé nōgó lókí be ãco ku, ịmi úmvúlésĩ ímụ ma ndã sũ má ní ándúrú lũú Yãhúdĩ rĩ pi ní rĩ tịni. Ẽndrũ sĩ, á lē lũú ịmi ní 'dínì, vūrã má ní mụzú rĩ, ịmi ícókí caá 'a nì gé ku.

³⁴ “Nóni á lē tãĩmbị ú'dí ni ẹziĩ ịmi ní, lē ịmi lēkí ịmi lēlē. Sũ má ní ịmi lēé rĩ tịni, kuru lē ịmi lēkí ịmi lēlē. ³⁵ Ịmi lēkí dõ ịmi lēlē, 'bá rĩ pi cére nị áamá 'yozú kĩnĩ, ịmi 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá ni pi.”

*Yēsũ 'yo Pétěró ní kĩnĩ, Pétěró ri ímụ 'i gã rá
(Mátáyo 26:31-35; Mārākō 14:27-31; Lúkã
22:31-34)*

³⁶ Sịmónã Pétěró ní Yēsũ ri zịzú kĩnĩ, “Úpi, 'í lē mụú íngōlé?”

Yēsũ ní újázú ịri ní kĩnĩ, “Vūrã má ní lēzú mụzú 'a ni gé rĩ, mí ícọ mụú má be trụ Ẽndrũ ku, mi íbí mụ má vúgá sĩ ndõ.”

37 Pétēró ní Yēsũ ri zìzú kīnī, “Úpí, mí kīnī, má ícò mùyú mí be trù ku āsī? Á lē ma adíi drāá mí tã sī.”

38 Yēsũ ní újázú Pétēró ní kīnī, “Mi nyo ícò mi adi drã mâ tã sī rá? Ádarú á 'yo mí ní 'díní, mi ímù 'yo mí tì sī ca vù be na, 'í nī ma kuyé, vùdrī ni gé, lōgúlōgú ri kúru cērè 'be.”

14

Yēsũ ùmī ívé 'bá 'i pámvú ùbī'bá rī pì vé éšì

1 “Lē ìmī éšì ã adri ìzāngã sī ku, ìmi ẹ'yīkí Múngú ri, lē ìmi ẹ'yīkí kpá ma ìndī. 2 Má Ẹtẹpì vùgá 'bù gé 'dãá, jó rī pì kárákará anigé, ã adri té dō 'díní kuyé, má ícò té 'yoó kīnī, ma mù ìmi ní vūrã údé 'dãlé 'díní ku. 3 Á mù dō vūrã rī údé ìmi ní gí, ma ìgō ímù ìmi bī jì mù adri má be trù vūrã má ní adrizú rī gé 'dãá. 4 Ìmi nīkí létì má ní lězú mùzú ãní vūrã rī gé 'dãlé rī gí.”

Yēsũ ri létì mùzú ãní Ẹtẹpì vùgá 'dãlé rī

5 Tómmá ní 'yozú Yēsũ ní kīnī, “Úpí, 'bá nīkí kuyé mi dō ri mù íngólé, 'bã ícò létì mí ní mùzú rī nī íngóni íngóni?”

6 Yēsũ ní újázú ìri ní kīnī, “Ma létì rī 'i, tã áda rī 'i, ãzini ídri rī 'i. 'Bá rī ẹ'yī dō ma kuyé, ícò agaá caá má Ẹtẹpì vùgá 'dãlé ku. 7 Ádarú ìmi nīkí té dō ma rá, ìmi té ícò má Ẹtẹpì ri nī rá. Ídózú ãndrũ sī, mùzú drīdrī, ìmi nīkí má Ẹtẹpì ri gí, ìmi ndrekí ìri gí.”

8 Pīlípũ ní 'yozú Yēsũ ní kīnī, “Úpí, mí i'da 'bá ní mí Ẹtẹpì ri, 'bã ẹpíkí rí tã ni sī múké múké.”

⁹ Yésū ní újázú Pílípū ní kīnī, “Pílípū, á ri adrií ĩmi be trú nōgó lókí be áco, ‘í nī drī ma kuyé? ‘Bá rī ndre dō ma gí, ndre má Ẹtẹ̀pì ri gí, ngá mí ní ‘yozú kínī, mà i‘da má Ẹtẹ̀pì ri ĩmi ní rī ã‘di? ¹⁰ ĩmi ẹ̀‘yìkí ‘yozú kínī, ‘bâ má Ẹtẹ̀pì be ngá ãlu ‘díní kuyé? Tã má ní átá ĩmi ní ‘dī‘bée, má ígá ĩri má drīgẹ́ kuyé, má Ẹtẹ̀pì ‘bá ní adrií ĩri be ngá ãlu rī, sē má ní ũkpō rizú ívé ẹ̀zì ngazú nī. ¹¹ Lē ĩmi ẹ̀‘yìkí tã má ní ‘yoó ‘bâ má Ẹtẹ̀pì be ngá ãlu ‘dīri, dōku ĩmi ẹ̀‘yìkí ma, tã äyázú äyāyā má ní ‘oó ‘dī‘bée sī. ¹² Ádarú á ‘yo ĩmi ní ‘díní, ‘bá ma ẹ̀‘yìpì rá rī, ĩri ẹ̀zì ãlu ãlu má ní ngaá nōri ‘dù nga rá. ĩri ícọ́ ẹ̀zì rī nga má ní ngaá nōri ndē rá, ã‘diātāsīyā ma ri mù má Ẹtẹ̀pì vúgá. ¹³ ĩmi zìkí dō tã āzi mà rú sī, ma ícọ́ ‘o ĩmi ní rá, ã‘diātāsīyā ma Mv́á rú, ẹ̀zì má ní ‘oó ‘dīri sī, ĩ má Ẹtẹ̀pì ri íngú ãní. ¹⁴ ĩmi zìkí dō tã āzi mà rú sī, ma ícọ́ ‘o ĩmi ní rá.”

Yésū ẹ̀zì Índrí Uleterè rī vé tã

¹⁵ Yésū ní ‘yozú ívé ‘bá ‘í pámvú ũbī‘bá rī pí ní kīnī, “ĩmi lēkí dō ma rá, tã má ní lūú ĩmi ní ‘dīri, ĩmi ‘dúkí ngaánga. ¹⁶ Ma má Ẹtẹ̀pì ri zì, ĩri ĩmi ní Índrí Uleterè rī ĩpē ímú ĩmi ĩzā ko, ĩri ímú adri ĩmi be mužú ‘dání‘dání. ¹⁷ Índrí Uleterè rī, ĩri ĩmi ní tã áda rī i‘da nī. ‘Bá nyọ̀okú nōri vé Yésū ri ẹ̀‘yì‘bá ku rī pí ícókí Índrí Uleterè rī ísú ku, ã‘diātāsīyā kọ̀pì ícókí ĩri ndreé ku, dōku nīkí ĩri áamá ku. ‘Bo ‘yéńá ĩmi nīkí ĩri nī, ĩri adri ĩmi be trú, ĩri fi adri ĩmi agá.

¹⁸ “Á mù dō gí, má ícọ́ ĩmi kuú ĩmváanji rú ku, ma ĩgō ĩmi vúgá nōlé rá. ¹⁹ Ẹ̀sì mādā, ‘bá ma

ẽ'yĩ'ba kuyé rĩ pi ícókí ma ndree dđi ku, 'bo ĩmi ma ndre nĩ, ã'diātāsīyã ma adri ídri rú, ĩmi kpá adri ídri rú. ²⁰ Ụ'dụ má ní ímúzú íngázú gōzú ídri rú rĩ gé, ĩmi ímú nĩ 'yozú kīnĩ, 'bã má Ẹtẹpi be ngá ãlu. ĩmi ímú adri má be trụ ãlu, sũ má ní adrií ĩmi be trụ rĩ tịnị. ²¹ 'Bá rĩ ẽ'yĩ dō mávé tã 'duy ngá rá, 'bá 'dĩri lē ma lēlē. 'Bá ma lēepi lēlē rĩ, má Ẹtẹpi ri kpá ĩri lēlē, ma kpá ĩri lēlē, ma ímú ma i'da ĩri ní rá.”

²² Yúdã ní 'yozú kīnĩ, “Úpí, mi 'yéná mi i'da 'bá ní, mí i'da mi 'bá vũ drĩgé nōgó rĩ pi ní ku ãsĩ?” Yúdã 'dĩri adri Yúdã Īsīkārīyótã 'i ku, ĩri 'bá Yēsũ ã pámvú ũbĩ'ba rĩ pi vé ãzi.

²³ Yēsũ ní újázú ĩri ní kīnĩ, “'Bá rĩ lē dō ma lēlē, ĩri tã má ní ímbá 'dĩri 'du ngá rá. Má Ẹtẹpi ri ĩri lēlē, 'bã úmvúlésĩ mụ ĩri vúgá, 'bã fi adri ĩri agá.

²⁴ 'Bá ma lēepi ku rĩ, lē tã má ní ímbá rĩ 'duy ngá rá ku, 'bo ã nĩ á má múké 'yozú kīnĩ, má ígá tã 'dĩri má drĩgé kuyé, má Ẹtẹpi ma ĩpēepi rĩ lũ má ní nĩ.

²⁵ “Ma ri tã 'dĩ'bée átá ĩmi ní má ní drĩ adrizú ĩmi be rĩ gé nō. ²⁶ 'Bo Índrí Uleteré má Ẹtẹpi ní ímú ĩpēé mâ rụ sĩ ĩmi ĩzã koó rĩ, ĩri ímú ĩmi ní tã rĩ pi ãrěvú ímbá cére nĩ, ĩri sē ĩmi ímú tã má ní átá ĩmi ní rĩ ígá ãní. ²⁷ Ma ímú ĩmi ní tãkírí ku, tãkírí má ní lēé kuú ĩmi ní 'dĩri, íngá má vúgá, á sē ĩri ĩmi ní sũ 'bã ẽ'yĩ'ba kuyé rĩ pi ní rií sēé rĩ tịnị ku. Lē ĩmĩ ẹsị ã adri ĩzāngā sĩ ku, dōku ĩmi 'okí ẏrĩ sĩ ku.

²⁸ “Īmi yìkí ándúrú rá, má kīnĩ, ‘Ma ri mụ mụ, 'bo ma ĩgō ĩmi vúgá nōó rá.’ Īmi lēkí té dō ma rá, ĩmi té adri ãyĩkō sĩ, tã má ní 'yoó ma ri mụ

ma Ẹtẹpi vúgá rĩ sĩ, ǎ'diātāsīyǎ ĩri má sĩ ǎmbúgú nĩ. ²⁹ Á lũ ĩmi ní tǎ 'dĩri drĩdrĩ ịsụ nga drĩ 'i kuyé, ǎ'diātāsīyǎ kǎdō ịmụ 'i ngaá, ĩmi ẹ'yĩkí rĩ bēsīnĩ. ³⁰ Á lě átá ĩmi be vűű ǎco ku, ǎ'diātāsīyǎ ǎdróko vű nōri ruųpi rĩ ri ịmụ 'dĩ'dĩ, 'bo ịcó ma nděe ũkpō sĩ ku. ³¹ 'Bo lě 'bá vű drĩgé nōgó rĩ pi ǎ nĩkí múké 'yozú kínĩ, á lě má Ẹtẹpi ri lělě, sězú má ní rizú tǎ má Ẹtẹpi ní ẹzių rĩ 'duzú ngazú ǎnĩ.

“Ĩmi ینگákí, 'bǎ mụkí.”

15

Yēsũ ri pẹti áda vinyõ vé rĩ

¹ “Ma pẹti áda vinyõ vé rĩ,* má Ẹtẹpi ri ọmvú vinyõ vé rĩ vé ẹ'dịpa. ² Má Ẹtẹpi rĩ pẹti vinyõ vé rĩ ẹ drĩti 'a'bá ku rĩ pi uga vűgá. 'Bo pẹti rĩ vé drĩti 'a'bá ịndĩ rĩ pi, ĩri rű'bá kọpi rű'bá gá rĩ pi úpi vűgá, kọpi gō 'a ambamba. ³ ĩmi ịcákí nóni múké tǎ má ní lűű ĩmi ní 'dĩ'bée sĩ gí. Ụ'dụkọ má ní lűű ĩmi ní 'dĩri, ũjĩ ĩmi ịcá kuú ule gí. ⁴ ĩmi áwíkí adrií má agá, ma kpá adri ĩmi agá. Pẹti vinyõ vé rĩ ẹ drĩti gákí dō ẹrĩnga ni ǎ rű'bá gá sĩ gí, ịcó 'aá ku. Lě pẹti vinyõ vé rĩ ẹ drĩti ǎ adri ẹrĩnga rĩ ǎ rű'bá gá. ĩmi áwíkí dō adrií má agá kuyé, ĩmi ịcókí tǎ múké 'oó ku.

* **15:1** 15:1 Pẹti vinyõ vé rĩ: Yǎhúđĩ rĩ pi 'dukí pẹti vinyõ vé rĩ ǎ tǎ 'bǎa tǎ ǎmbúgú rű, kọpi ri ũ'a ni zo vinyõ sụ rű. Múngú ịpẹ 'bá Ịsẹrélẹ vé rĩ pi adrií 'bá ịvé ni, kọpi ǎ adriki rĩ sụ pẹti vinyõ vé Múngú ní saá 'aápi ũ'a be rĩ tịni. Nǎpí pẹti vinyõ vé 'dĩri, sẹ 'bá tǎimbj ịmbá'bá rĩ pi atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi be nĩkí ǎmá rá 'yozú kínĩ Yēsũ ri ịvé tǎ átá. 'Í lǎ Sǎwụmǎ 80:8-16; Ịsáyǎ 5:1-7; Yẹrẹmíyǎ 2:21; Mǎtáyó 21:33-46; Mǎrǎkō 12:1-12; Lúkǎ 20:9-19.

5 “Ma peṭi vinyõ vé rĩ, ãmi adrikí sũ peṭi vinyõ vé rĩ ẽ drĩṭi tĩṇi. ãmi áwíkí dõ adrii má agá, ãmi ícõ tã múké ni pi 'o rá, ãmi adrikí dõ má rụ'ba gá sĩ rará rú, ãmi ícókí tã múké 'oó ku. 6 'Bá rĩ áwí dõ adrii má rụ'ba gá kuyé, ã ãri gũ ãmvé, sũ ã ní peṭi vinyõ vé rĩ ẽ drĩṭi 'wi'ba gí rĩ pi ugaá vũgá rĩ tĩṇi, ã kõpi zã ve ãcĩ sĩ. 7 ãmi áwíkí dõ adrii má agá, átángá má ní átá rĩ, ãri áwí adri ãmĩ ẽsĩ agá. ãmi zĩkí dõ ngá ãmĩ ẽsĩ ní lěé rĩ, ã ícõ sē ãmi ní rá. 8 Lē ãmi 'okí tã múké, 'bá rĩ pi ã ndrekí rí 'yozú kĩnĩ, ãmi 'bá mã pámvú ũbĩ'ba ni pi, tã ãmi ní 'oó rĩ sĩ, ã má Ẹṭepi ri íngũ ãní íngũgũ.

9 “Á lē ãmi lēlē, sũ má Ẹṭepi ní ma lēé rĩ tĩṇi. Lē ãmi áwíkí adrii lēngará mávé rĩ agá. 10 ãmi 'ḍukí dõ tãĩmbĩ mávé 'dĩri ngaá rá, ãmi áwí adri lēngará mávé 'dĩri agá, sũ má ní má Ẹṭepi vé tãĩmbĩ 'ḍuḍu ngaá rá, má ní áwí adrii ãrivé lēngará agá rĩ tĩṇi. 11 Á 'yo ãmi ní tã 'dĩri, ã sē rí ãmi ní ãyĩkõ ãmbúgu, sũ má ní kpá adrii ãyĩkõ sĩ rĩ tĩṇi. 12 Á 'yo ãmi ní 'dĩni, lē ãmi lēkí ãmi lēlē, sũ má ní ãmi lēé rĩ tĩṇi. 13 Tã ãmbúgu lũúpi kĩnĩ 'bá rĩ lēngará be rĩ, ãri 'bá rĩ ní ívé ídri adizú sēzú drāzú ívé ũndĩ rĩ pi ã tã sĩ. 14 ãmi 'ḍukí dõ tã má ní lũú ãmi ní 'dĩ'bée ngaá rá, ãmi gõ ícá ũndĩ mávé ni. 15 Má ícõ nóni ãmi zĩ ãtí'ba ku, ã'diātāsīyā ãtí'ba ícõ ẹzĩ ívé 'bá ãmbúgu ní ngaá rĩ nĩ ku. ãmi nóni mávé ũndĩ, ã'diātāsīyā tã má Ẹṭepi ní lũú má ní rĩ, mã ũlũ ãmi ní céré gí. 16 ãmi ãpēkí ma nĩ kuyé, mã ãpē ãmi nĩ. Mã ãpē ãmi, ãmivé tã ãmi ní 'oó rĩ ã pámvú ã 'a rí ũ'a rú mužú nyonyo. ãmi zĩkí dõ ngá má Ẹṭepi tĩ gé

mâ rú sī, ĩri sē ĩmi ní rá. ¹⁷ Tāĩmbĩ má ní sēē ĩmi ní rĩ 'dĩni, lē ĩmi lēkĩ ĩmi lēlē.

'Bá nyõókú nōri vé rĩ pi ímú ĩmi ngũ ùnjí

¹⁸ “Dō 'bá nyõókú nōri vé rĩ pi ngũkĩ ĩmi ùnjí, lē ĩmi nĩkĩ 'yozú kínĩ, kōpi í'dókĩ drĩdrĩ ni ma ngũú. ¹⁹ ĩmi té dō ri tā nyõókú nōri vé rĩ pi 'du nga, 'bá vū drĩgé rĩ pi té ĩmi lēlē. 'Bo ĩmi adrikĩ 'bá nyõókú nōri vé ni ku. Má ĩpē ĩmi ĩfũú 'bá nyõókú nōri vé rĩ pi āsámvú gé sī nĩ, 'bá nyõókú nōri vé rĩ pi ní ĩmi ngũzú ùnjí ānĩ. ²⁰ Lē ĩmi ígákĩ tā ándúrú má ní lūú ĩmi ní: ‘Átí'bá ícókĩ adriĩ āmbúgú ívé āmbúgú drĩgé ku 'dāri.’ Dō 'bá rĩ pi õcũkĩ ándúrú ma rá, ĩmi ũsũkĩ kōpi ícókĩ kpá ĩmi õcũú ku? Kōpi 'dukĩ té dō tā má ní ímbá rĩ ngaá rá, kōpi té kpá tā ĩmi ní ímbá rĩ 'du nga rá. ²¹ Kōpi ĩmi õcũ 'dĩni mâ tā sī, ā'diātāsīyā kōpi nĩkĩ 'bá ma ĩpēēpi rĩ kuyé. ²² Mā ímú té dō kōpi ní tā 'dĩri átá ku, kōpi ícókĩ té áamá 'yozú kínĩ, tā ĩ ní 'oó 'dĩri ùnjĩkānyā 'dĩni ku. 'Bo nóni kōpi ícókĩ ĩvé ùnjĩkānyā ā tā gāá bā ku. ²³ 'Bá rĩ ngũ dō ma ùnjí, ngũ kpá má Ĕtēpĩ ri ùnjí. ²⁴ Mā 'o dō tā āyāzú āyāyā 'bá āzi ní āvũ ni 'oó kuyé ni kōpi āsámvú gé ku, kōpi ícókĩ té nĩĩ áamá 'yozú kínĩ, tā ĩ ní 'oó 'dĩri ùnjĩkānyā 'dĩni ku. 'Bo nóni kōpi ndrekĩ tā má ní 'oó 'dĩ'bée, sē kōpi ngũkĩ 'bā má Ĕtēpĩ be ānĩ ùnjí. ²⁵ Tā ĩ ní sīĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá 'yoopi kínĩ, 'Kōpi ngũkĩ ma ùnjí tā ā ndú ākó' 'dĩri, 'i ngaapi fũúpi tĩ ni gé 'dĩ.

²⁶ “Ma ímú ĩmi ní Índrí Uleterē tā be áda ĩmi ĩzā koopi rĩ ĩpē, ĩri ímú má Ĕtēpĩ vúgálēsĩ, ĩri

ímú tã mávé rĩ átá nĩ. ²⁷ Īmi kpá úmvúlésĩ ímú mávé tã ũlũ 'bá rĩ pi ní nĩ, ã'diātāsīyã ĩmi rikí adrií má be trũ í'dóngará gá 'dãá."

16

¹ "Má ũlũ ĩmi ní tã 'dĩri 'dĩni, ĩmi áwíkí rí adrií ĩmivé ẽ'yĩngará agá ũgõgõ. ² Kõpi ímú ĩmi údró ũfũ Jó Múngú ri Zizú rĩ agásĩ ãmvé. Lókí ãzi ri ímú 'dĩ'dĩ, kõi pi ímú ĩmi ú'dĩ, kõi pi 'yo, ĩ 'dĩri ri ẽzĩ nga Múngú ní. ³ Kõi pi ímú tã 'dĩ'bée 'o ĩmĩ rú'bá gá rá, ã'diātāsīyã kõi pi nĩkĩ má Ẹtẹpi ri kuyé, kõi pi nĩkĩ kpá ma kuyé. ⁴ 'Bo á lũ ĩmi ní tã 'dĩri, ã'diātāsīyã lókí tã 'dĩ'bée ní ímúzú ĩ ngazú rĩ kãdõ ícá, ĩmi ímú tã má ní lũú ĩmi ní 'dĩri ígá rá. Á lũ ĩmi ní tã 'dĩ'bée drĩdrĩ kuyé, ã'diātāsīyã ma drĩ ri adri ĩmi be adriadri lókí be ãco.

Índrí Uletere rĩ vé ẽzĩ

⁵ "'Bo nóni á nga gí, ma ri ma újá gõ mužú má Ẹtẹpi ma ĩpěepi rĩ vúgá 'dãá, 'bo ĩmi ãsámvú gé 'dĩgé, 'bá ãzi ma zĩpi 'yoópi kĩnĩ, ma ri muž ngõlé yã 'dĩni 'dãáyo. ⁶ Má ní 'yoó ma ri muž má Ẹtẹpi vúgá rĩ sĩ, sē ĩmi ní ĩzãngã ĩmĩ ẽsĩ agá. ⁷ 'Bo ádarú á lē lũú ĩmi ní 'dĩni, tã má ní lēzú mužú nõósĩ rá rĩ, ma muž ĩmi ní tã múké 'o. Má ní drĩ adringará gá ĩmi be ũgõgõ rĩ gé, Índrí Uletere rĩ ícó ímú ĩmi ĩzã koó ku. 'Bo á muž dõ gí, ma íbĩ Índrí Uletere rĩ ĩpě ímú ĩmi ású ndõ. ⁸ Índrí Uletere rĩ kãdõ ímú, ĩri ímú 'bá vũ drĩgé rĩ pi vé ũnjĩkãnyã ã tã átá kõi pi ní pĩri nĩ, ĩri tã pĩri rĩ vé tã átá kõi pi ní pĩri nĩ, ãzini ĩri tã lĩngará rĩ vé tã átá pĩri nĩ. ⁹ ĩri ũnjĩkãnyã rĩ vé tã átá kõi pi ní pĩri,

ã'diātāsīyā kōpi ē'yīkí ma kuyé. ¹⁰ Īri tā pīrī rī vé tā átá pīrī kōpi ní, ã'diātāsīyā ma ri mụ má Ẹtẹpi vúgá, ĩmi gōkí ma ndree dīi ku. ¹¹ Īri tā lingará rī vé tā átá pīrī kōpi ní, ã'diātāsīyā ãdróko riipi 'bá rī pi ē drī ọrúpi vū drīgẹ nōgó rī, līkí tā drī ni gé ịnógósí gí.”

¹² “Ma drī tā be ãmbúgú má ní lēé átá ĩmi ní, 'bo nóni tā má ní lēé átá ĩmi ní nōri, tā ni ícọ fíi ĩmi drīgẹ ku. ¹³ Índrí Uletere tā áda átápi rī kãdō ícá, ĩri ímụ ĩmī drī ko tā áda rī nīzú nī. Índrí Uletere rī ígá tā rī 'í drīgẹ ku, ĩri tā rī yì má tị gé, ĩri íbì ùlū ĩmi ní ndō. Īri ímụ tā ímụ'bá ĩ nga'bá drīdrī 'dílẹ rī pi ùlū ĩmi ní nī. ¹⁴ Índrí Uletere rī sē ĩ ímụ ma íngúngū, ĩri tā ĩfūúpi má tị gé rī jì ùlū ĩmi ní nī. ¹⁵ Ngá má Ẹtẹpi vé rī pi ãrẹvú céré mávé ni. Sē má ní 'yozú, Índrí Uletere rī ã jì tā ĩfūúpi má tị gé rī mụú ùlūú ĩmi ní ãní.

¹⁶ “Ẹsī mādā, ĩmi gōkí ma ndree dīi ku, ĩri gō adri mādā, vùdrī ni gé, ĩmi gō ma ndre rá.”

Īzāngā rī gō 'i újá ícá ãyīkō

¹⁷ 'Bá Yẹsū ã pámvú ũbī'bá rī pi ọrukọ rikí ĩ uzii ĩ ãsámvú gé sī kínī, “Tā ĩri ní 'yoó, 'Ẹsī mādā, ĩmi gōkí ma ndree dīi ku, ĩri gō adri mādā, vùdrī ni gé, ĩmi gō ma ndre rá,’ ãzini ĩri ní 'yoó, 'Ma ri mụ má Ẹtẹpi vúgá,’ 'dīri vé ífífí ã'di?” ¹⁸ Kōpi gōkí 'yoó dīi kínī, “Tā ĩri ní 'yoó kínī, 'ẹsī mādā,’ 'dīri vé ífífí ã'di? 'Bá nīkí tā ĩri ní átá 'dīri vé ífífí kuyé.”

¹⁹ Yẹsū nī áamá rá 'yozú kínī, kōpi lēkí 'i zii tá 'dīri sī, ĩri ní 'yozú kōpi ní kínī, “Īmi ri ĩmi uzii ĩmi ãsámvú gé sī tā má ní 'yoó ĩmi ní, 'Ẹsī mādā,

ĩmi gōkí ma ndreé dǐi ku, ĩri gō adri mǎdǎ, vǔdrǐ ni gé, ĩmi gō ma ndre rá' 'dĩri sǐ? ²⁰ Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dĩni, ĩmi ímǔ áá ngo, āzini lǔlǔ ga rá, 'bo 'bá nyōókǔ nōri vé rǐ pi adri āyĩkō sǐ. ĩmi ímǔ ĩzāngā nya rá, ĩzāngā ĩmi ní nyaá rǐ ā vǔdrǐ gé, ĩmi gō āyĩkō ĩsǔ rá. ²¹ Ūkú lēepi tǐpi tǐtǐ rǐ, ĩri ĩzāngā nya ambamba sǎ mvǎǎ rǐ tǐzú rǐ gé, 'bo tǐ dō mvǎǎ rǐ gǐ, ĩzāngā ĩri ní nyaá rǐ vé tǎ ri gō āvǐ ẹsǐ ni agásǐ rá, ā'diātāsīyā ĩri adri āyĩkō sǐ, 'í ní mvǎǎ rǐ tǐ ĩfǔú vǔ drǐgé nōgó gǐ rǐ sǐ. ²² ĩmi nóni ĩzāngā sǐ, 'bo ma gō ímǔ ĩmi ndre dǐi rá, ĩmi gō ímǔ adri āyĩkō sǐ, 'bá āzi ícǒ ĩmivé āyĩkō izaá ĩmǐ ẹsǐ agásǐ ku. ²³ Ū'dǔ 'dǎri gé, ĩmi ícókí gōó ngá āzi zǐi má tǐ gé ku. Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní, ĩmi zǐkǐ dō ngá āzi mǎ rǔ sǐ, má Ẹtẹpi ri ícǒ sē ĩmi ní rá. ²⁴ Í'dózú 'dǎ cǐmgbá āndrǔ sǐ, ĩmi zǐkǐ ngá āzi mǎ rǔ sǐ āluǎni kuyé. ĩmi zǐkǐ, ĩmi ícǒ ĩsǔ rá, ĩmivé āyĩkō ri ímǔ aga rá.

²⁵ “Á ri ĩmi ní tǎ 'dĩri átá nǎpǐ rǔ, lókí āzi ri ímǔ 'dǐi'dǐ, á gō átá ĩmi ní nǎpǐ sǐ ku, ma ímǔ má Ẹtẹpi vé tǎ lǔ ĩmi ní uletere. ²⁶ Ū'dǔ 'dǎri gé, ĩmi ímǔ tǎ rǐ zǐ má Ẹtẹpi tǐ gé mǎ rǔ sǐ. Tǎ má ní 'yoó 'dĩri, adri 'yozú kǐnǐ, ma mǔ tǎ ri zǐ má Ẹtẹpi tǐ gé 'dǎá nǐ 'dĩni ku. ²⁷ Lē ĩmi nǐkǐ múké 'yozú kǐnǐ, má Ẹtẹpi lē ĩmi lēlē, ā'diātāsīyā ĩmi lēkǐ kpá ma lēlē, ĩmi ẹ'yǐkǐ rá 'yozú kǐnǐ, má íbǐ ímǔ Múngú vǔgálésǐla. ²⁸ Má íbǐ ímǔ má Ẹtẹpi vǔgálésǐla, má ífǐ ícǎ 'bá nyōókǔ nōri vé rǐ pi āsǎmvú gé. Nóni ma 'bá nyōókǔ nōri vé rǐ pi ku, ma ri ma újǎ gō má Ẹtẹpi vǔgǎ.”

²⁹ 'Bá Yẹsǔ ā pámvú ũbǐ'bá rǐ pi ní 'yozú ĩri ní

kínĩ, “Nóni mí átá 'bá ní tã rĩ nãpí sĩ kuyé, 'í lũ 'bá ní tã rĩ uletere gí. ³⁰ Nóni 'bá nĩkí áamá rá 'yozú kínĩ, 'í nĩ tã ãrèvú céré, lã 'bá ázi ẽ iza sã mi zizú dǐi ku. Tã 'dĩri sã 'bá ẽ'yĩkí 'yozú kínĩ, mí íbí ímú Múngú vúgálésĩla.”

³¹ Yésũ ní újázú kôpi ní kĩnĩ, “Ádarú ĩmi ẽ'yĩkí nóni ma gí? ³² 'Bo lókí ázi ri ímú 'dĩi'dĩ, ícá nóni gí, ĩmi ímú ĩmi íré rá, 'bá ãlu ãlu ri nga mụ ívé ãngá. ĩmi ímú ma ku ó'dúkúlegúsĩ. 'Bo má adri ó'dúkúle ku, má Ẹtẹpi ri adri má be trụ ãlu.

³³ “Á lũ ĩmi ní tã 'dĩri, ĩmi ní adrii má agá rĩ sĩ, ĩmi ísúkí rí tãkíri ãní. Vũ drĩgé nõgó, ĩmi ímú ãzãngã nya ambamba. 'Bo lã ĩmĩ ẽsĩ ã adri ùkpó ùkpó, ã'diãtãsiyã á ndẽ vũ ùnjĩkãnyã be nõri vé ùkpó gí.”

17

Yésũ zì Múngú ri

¹ Yésũ kã átángá rĩ átá deę ívé 'bá 'ĩ pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ní gí, ĩri ní 'ĩ mĩ 'bãzú ãngũ ndrezú mụzú 'bũ gé 'dãá, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Má Ẹtẹpi, ma Mvá mívé ni, sã mí ní ma íngúzú rĩ ícó gí, sã má ní kpá mi íngúzú rĩ ícó gí. ² Má Ẹtẹpi, mí sã má ní ùkpó adrizú 'bá rĩ pi drĩgé céré rĩ nĩ, mã sã rí ídri 'dáni'dáni rĩ 'bá mí ní eziĩ kuú má ní rĩ pi ní ãní. ³ Lẹti ĩ ní ídri 'dáni'dáni rĩ ísúzú rĩ, lã 'bá rĩ pi ã nĩkí mi 'yozú kínĩ, mi Múngú adriipi áda rĩ, ãzini lã kôpi ã nĩkí kpá ma Yésũ Kúrísitõ mí ní ípéé ímú vũ drĩgé nõó rĩ. ⁴ Má Ẹtẹpi, eziĩ mí ní sãé má ní, mã ímú ngaá vũ drĩgé nõgó rĩ, á de nõni gí, sã 'bá rĩ pi íngúkí mi ãní rá. ⁵ Má

Ētépì, nóni mí sê ě íngúkí ma íngúngũ, sũ ĩ ní 'bá íngú mí be ĩ ní drĩ vũ rĩ gbizú kuyé 'dãri gé rĩ tịni.

Yésũ zì Múngú ri ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní

⁶ “Má Ētépì, mí sê má ní 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá ni pi rá, 'bá mi ě'yĩ'bá kuyé rĩ pi ãsámvú gé, má i'da mívé tã kòpi ní rá, kòpi ótú 'bá mívé ni pi, nóni mí ezi kòpi má ní gí, kòpi 'dúkí ú'dúkó mívé rĩ ã tã 'bãã ãmbúgú. ⁷ Kòpi nĩkí rá 'yozú kínĩ, ngá mí ní sêé má ní rĩ pi ãrěvú céré íbí íngá mí vúgá. ⁸ Tã mí ní ũlũú má ní rĩ, mâ ũlũ 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní rá, kòpi ě'yĩkí rá. Kòpi nĩkí rá 'yozú kínĩ, má íbí ímú mí vúgálésĩla, ãzini kòpi ě'yĩkí rá 'yozú kínĩ, mí ĩpě ma nĩ. ⁹ Múngú, ma ri mi zì 'bá ma ě'yĩ'bá gí rĩ pi ní, á zì 'bá ma ě'yĩ'bá kuyé rĩ pi ní ku. Ma ri mi zì 'bá mí ní sêé má ní rĩ pi ní, ã'diãtãsiyã kòpi 'bá mívé ni. ¹⁰ 'Bá mí ní sêé má ní 'dĩ'bée, kòpi 'bávé ni mí be, kòpi sê ĩ ma ĩnjĩnjĩ. ¹¹ Má Ētépì adriípi Uletere rĩ, á gõ adrii nyõókú drĩgé nõgó ku, ma mụ mí vúgá, 'bo 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi drĩ áwí adri mâ vúdri gé nyõókú drĩgé nõgó. Mí ütē kòpi ũkpõ mí ní ándúru sêé má ní 'dãri sĩ, kòpi ã adrikí rí ngá ãlu, sũ 'bá ní adrii mí be ngá ãlu rĩ tịni. ¹² Má ní adringára gá kòpi be rĩ gé, á rụ kòpi múké ũkpõ mí ní sêé má ní 'dãri sĩ, á mba kòpi ã tã múké, á ku 'bá ãzi fií tã ũnjí gé kuyé, 'yéná ágó úmvúlésĩ ímúpi fiípi ízãngã depepi ku rĩ agá rĩ 'i, tã ĩ ní sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ, ã nga rí 'i fũú tị ni gé bēnĩ.

13 “Á nga nóni gí, ma ri mu mí vúgá, tã má ní tã 'dĩri átázú ísúzú ma drĩ nyõókú drĩgé nõgó rĩ, ã'diātāsīyā 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã adrikí rí ãyĩkõ sĩ, sũ má ní adrií rĩ tĩnĩ. 14 Má ũlũ tã mí ní ũlũú má ní rĩ 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní rá, 'bo 'bá nyõókú drĩgé nõgó rĩ pi lěkí kòpi ã tã ku, ã'diātāsīyā 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi adrikí 'bá nyõókú nõri vé ni pi ku, sũ má ní adrií 'bá nyõókú nõri vé ni ku rĩ tĩnĩ. 15 Má Ẹtẹpi, á zì mi 'yozú kìnĩ, mì 'du 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi vũ drĩgé sĩ rá 'dĩni ku, lě mì ũtẹ kòpi, ãdróko ã 'o rí kòpi ũnjí ku. 16 'Bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi adrikí 'bá nyõókú nõri vé ni ku, sũ má ní adrií 'bá nyõókú nõri vé ni ku rĩ tĩnĩ. 17 Mí ẹ'yí kòpi adrií 'bá mívé ni pi, mí ímbá kòpi ní tã áda mívé rĩ, tã mí ní ímbá 'dĩri ã sẹ rí kòpi ã adrikí rí uletere. 18 Á pẹ kòpi mužú 'bá nyõókú nõri vé rĩ pi ãsámvú gé 'dǎá, sũ mí ní ma ípẹé ímúzá 'bá nyõókú nõri vé rĩ pi ãsámvú gé rĩ tĩnĩ. 19 Má adi mâ ngúlúpí kòpi ã tã sĩ, kòpi ã adrikí rí ádarú uletere 'bá mívé ni pi.

20 “Á zì mi 'yéńá 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní ọ'dúkùlẹ ku, ma mi zì 'bá úmvúlésĩ ímú'bá ma ẹ'yí'bá rá rĩ pi ní ìndĩ, kòpi ní ú'dúkó múké 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní ũlũú rĩ yìí rá rĩ sĩ. 21 Ma ri mi zì kòpi ní, kòpi ã adrikí rí ngá ãlu, sũ 'bá ní adrií mí be ngá ãlu rĩ tĩnĩ. Má Ẹtẹpi, 'bá mí be ngá ãlu, kòpi ã adrikí ngá ãlu 'bá agá, 'bá nyõókú nõri vé rĩ pi ẹ ẹ'yíkí rí 'yozú kìnĩ, mí ípẹ ma nĩ. 22 Má íngú 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi íngúngũ, sũ mí ní ma íngú rĩ tĩnĩ, ãní kòpi ã adrikí rí ngá ãlu, sũ 'bá ní adrií mí be ngá ãlu rĩ tĩnĩ. 23 'Bá

'bá mâ pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi be ngá ãlu, 'bâ kpá mí be ngá ãlu, ãní 'bá nyõõkú nõri vé rĩ pi ã nĩkí rí 'yozú kínĩ, mí ìpē ma ímúzú nĩ, ãzini 'í lē kòpi sũ mí ní ma lēé rĩ tĩnì.

²⁴ “Má Ẹtẹpi, á lē 'bá mí ní sēé má ní rĩ pi ã mụkí adrií má be trú vūrã má ní muzú adrizú rĩ gé, kòpi ã ndrekí rí mávé ñngará pọwụpọwũ mí ní sēé má ní rĩ, ã'diātāsīyā ĩ ní drī 'bũ pi gbizú vũ be kuyé rĩ gé, 'í lē ma lēlē.

²⁵ “Má Ẹtẹpi, mi adriípi tã be pịrì rĩ, 'bá nyõõkú nõri vé rĩ pi nĩkí mi kuyé, 'bo á nị mi rá, 'bá mâ pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi nĩkí á má rá 'yozú kínĩ, mí ìpē ma nĩ. ²⁶ Á sē kòpi nĩkí mi gí, ma sē kòpi mi nị muzú nyonyo, ãní lēngará mí ní ma lēzú ãlu ãlu 'dĩri ã aga rí caá kòpi rụ' 'bá gá, ma mâ ngúlúpí sĩ, ma adri kòpi be trú.”

18

Āngaráwá rĩ pi rụkí Yēsũ ri

(Mātáyo 26:47-56; Mārākō 14:43-50; Lúkã 22:47-53)

¹ Yēsũ kã Múngú ri zịi deḡ, ĩri ní ngazú ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi be, kòpi ní eḷizú muzú ì' 'bujá Kĩdĩronĩ vé rĩ agásĩ álé 'dãá, kòpi ní cazú ọmvú ĩ ní peḡi ọlívē* vé rĩ pi sazú rĩ gé. Kòpi ní fizú muzú ọmvú rĩ agá 'dãá.

² Yúdã Yēsũ ã ũli 'beépi rĩ nị vūrã 'dãri rá, ã'diātāsīyā Yēsũ pi ándúrú ri ĩ úmú ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi be nḡĩ vūrã 'dãri gé. ³ Kúru

* **18:1** 18:1 Ọlívē: Peḡi ọlívē vé rĩ, ĩri 'a ũ'a be, ĩ ícọ nya rá, ĩ ĩrívē ũ'a zo ũdu rú, Yāhúdĩ rĩ pi ri tịbị á'dí ũdu rĩ sĩ, ãzini kòpi ri tō lãmbã agá, ácí 'yüzú ãní.

Yúdã ní ãngáráwá Rómã vé rĩ pi ẽ drĩ kozú mužú 'bá ri' 'bá Jó Múngú vé rĩ üt' 'bá rĩ pi be ọmvú rĩ agá 'dãá, atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi Fārúşĩ rĩ pi be, ĩpěkĩ ãngáráwá rĩ pi ímúzú Yésũ ri rúngará gá nĩ. ãngáráwá rĩ pi ũ'yũkĩ ãcí, u'dụkĩ lám bã, ãzini ngá ẹ'dị vé ni pi ĩ drĩgé sĩ mužú ĩndĩ.

4 Yésũ nĩ tã ímú' 'bá ĩ nga' 'bá 'ĩ rú' 'bá gá rĩ pi ãrěvú céré rá. Yésũ ní ĩfũzú ímúzú kọpi ẹndrẹtị gé nŏó, ĩri ní kọpi zịzú kĩnĩ, “Bá ĩmi ní rií ndãá rĩ ã'di 'i?”

5 ãngáráwá ĩ ní ĩpěé rĩ pi ní újázú Yésũ ní kĩnĩ, “Bã ri Yésũ Nãzěrétãgú rĩ ndã.”

Yésũ ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, “Bá ĩmi ní rií ndãá rĩ ma 'i.” Yúdã Yésũ ã ũli 'beepi rĩ, tu pá kọpi ãsámvú gé 'dãá ĩndĩ. 6 Yésũ kã 'yoó kọpi ní, “Bá rĩ ma 'i,” kọpi sịkĩ úgóró sĩ úgóró sĩ u'deé vũgá.

7 Yésũ ní gŏzú kọpi zịzú dđị kĩnĩ, “Bá ĩmi ní rií ndãá rĩ ã'di 'i?”

Kọpi ní 'yozú kĩnĩ, “Bã ri Yésũ Nãzěrétãgú rĩ ndã.”

8 Yésũ ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, “Á lũ ĩmi ní rá, 'bá rĩ ma 'i. ĩmi dŏ ri ma ndã, lě ĩmi kukĩ 'bá adri'bée má be nŏ'bée ã dẹkĩ ĩ 'dđĩsĩ rá.” 9 Tã Yésũ ní 'yoó, lě 'bá adri' 'bá 'í be 'dđĩ'bée ã dẹkĩ ĩ 'dđĩsĩ rá 'dđĩri, ã sě rí tã ĩri ní ándúrú 'yoó kĩnĩ, “Á ku 'bá mí ní sěé má ní rĩ pi fií tã ũnjí gé ku” 'dãri ã nga rí 'i fũú tị ni gé bēsĩnĩ.

10 Sịmŏnã Pétěrŏ adriipi ñlĩ ãco be drĩgé rĩ ní ívé ñlĩ ĩnjézú, ĩri ní átálágú ãmbúgú rĩ vé tųgẹrĩ ẽ bđ drđ ẹndẹpđ gé rĩ gazú mvŏrú 'dezú vũgá 'dãá. Tųgẹrĩ rĩ ã rú Málũkŏ 'i.

¹¹ Yēsũ ní 'yozú Pétēró ní kīnī, “Í su mívé ìlì ãco 'dīri gōó ívé kērēwũ agá 'dǎá ũzi! Mí ũsũ, mí kīnī, ìzāngā má Ẹtẹ̀pì ní tǎ ni útú kuú má ní ìnógósí gí 'dīri, ícó ma ìsú ku?”

Jìkí Yēsũ ri mužú Ānásī ẹ̀ndrẹ̀tì gé

(Mātáyo 26:57-58; Mǎrǎkō 14:53-54; Lúkǎ 22:54)

¹² Kúru āngáráwá Rómǎ vé rī pi ìvé ũgalaku āmbúgú† rī be, Yāhúdī rī pi vé 'bá āngũ ũtē'bá rī pi be, kọpi ní Yēsũ ri ružú úmbézú. ¹³ Drīdrī ni, kọpi jìkí ìri mužú Ānásī ẹ̀ndrẹ̀tì gé. Ānásī ri Kāyáfǎ vé ẹ̀nyẹ̀pì. Ílì 'dāri gé, Kāyáfǎ ri átálágú āmbúgú rú nī, Ānásī ā vūrǎ gá. ¹⁴ Kāyáfǎ 'yo ándúru Yāhúdī rī pi vé 'bá drīkoma rú rī pi ní kīnī, “Bá tré pi ní ũdrǎzú, múké ni, lē 'bá ǎlu ā drǎ kọpi ā vūrǎ gá nī.”

Pétēró í'dó Yēsũ ri gǎá

(Mātáyo 26:69-70; Mǎrǎkō 14:66-68; Lúkǎ 22:55-57)

¹⁵ Sīmónǎ Pétēró pi ní 'dezú mužú 'bá Yēsũ ā pámvú ũbī'bá rī pi vé āzi be Yēsũ ā vúdřī gé sī. Átálágú āmbúgú rī nī 'bá Yēsũ ā pámvú ũbīipi 'dīri rá, 'bá Yēsũ ā pámvú ũbīipi 'dīri 'de mužú Yēsũ ā vúdřī gé sī átálágú āmbúgú rī vé jó ā bóró gá 'dǎá. ¹⁶ 'Bo Pétēró áwí ívé rī tēé kuú āmvé kání rī vé kẹ̀tìlẹ̀ gá 'dǎá. 'Bá Yēsũ ā pámvú ũbī'bá rī pi vé āzi átálágú āmbúgú rī ní nī rá rī ní 'i újázú gōzú kẹ̀tìlẹ̀ gá 'dǎá, ìri ní átázú

† **18:12** 18:12 ũgalaku āmbúgú āngáráwá rī pi vé rī: Ìri āngáráwá élifū ǎlu rī pi ẹ̀ drī kọpi ni.

mvá ũkú riipi kĕĕtĭlĕ rĩ ũtĕĕpi rĩ be, mvá ũkú rĩ ní Pĕtĕrô ri íjízú ífízú jó agá nõó.

17 Mvá ũkú kĕĕtĭlĕ rĩ ũtĕĕpi rĩ ní Pĕtĕrô ri zizú kĭnĩ, “Mí adri nyo 'bá ágó 'dãri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi vé ãzi 'i kuyé?”

Pĕtĕrô ní újázú ĩri ní kĭnĩ, “Bá rĩ adri ma 'i kuyé.”

18 Ængũ rĩ ní igbeégbe rĩ sĭ, ãtĩ'bá ězĩ nga'bá rĩ pi, ũgalaku rĩ pi be ũdĕkĩ ãcí, kôpi tukĩ pá kuú ãcí rĩ ã gārā gá sĭ kúrũ, rií ãcí rĩ yuú, Pĕtĕrô tu pá kôpi ãsámvú gé 'dãã ĩndĩ ãcí rĩ yungará gá.

*Átálágú ãmbúgú rĩ uzĩ Yĕsũ ri tã sĭ
(Mātáyo 26:59-66; Mārākō 14:55-64; Lúkã 22:66-71)*

19 Átálágú ãmbúgú Ænásĩ ní Yĕsũ ri zizú ĩrivé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã tã sĭ, ãzini tã ĩri ní rií ímbá rĩ ã tã sĭ.

20 Yĕsũ ní újázú ĩri ní kĭnĩ, “Má átá tã rĩ 'bá rĩ pi ní andrekelemgbe, á ri tã rĩ ímbá 'bá rĩ pi ní Jó Múngú ri Zizú rĩ pi agásĩ, ãzini Jó Múngú vé rĩ agá, vŭrã Yãhũdĩ rĩ pi ní rizú ĩ úmúzá rĩ pi gé sĭ, má úcí tã ãzi ãluḡani kuyé. 21 Ngá mí ní ma zizú rĩ ã'di? 'Í zĩ 'bá mávé tã yĩ'bá gĩ rĩ pi áyu, 'Í zĩ kôpi tã má ní lŭú kôpi ní rĩ sĭ, kôpi nĭkĩ tã má ní 'yoó rĩ rá.”

22 Yĕsũ kã tã rĩ 'yoó 'dĩri tĩni, 'bá ãngũ ũtĕ'bá rĩ pi vé ãlu ní Yĕsũ ri sazú, ĩri ní 'yozú kĭnĩ, “Ngá mí ní tã újázú átálágú ãmbúgú rĩ ní 'dĩni rĩ ã'di?”

23 Yĕsũ ní újázú ĩri ní kĭnĩ, “Á 'yo dō tã ãzi ũnjĩ rá, 'Í lŭ tã ũnjĩ má ní 'yoó rĩ. Tã má ní 'yoó rĩ dō pĩri, ngá mí ní ma sazú rĩ ã'di?” 24 Ænásĩ ní

Yésũ ri pězú mužú átalágú ãmbúgú Kãyáfã vúgá 'dãá, ísú úmbékí drị ni kú cí.

*Pétěró endị 'yoó kĩnĩ, 'í nĩ Yésũ ri kuyé
(Mátáyo 26:71-75; Mārākō 14:69-72; Lúkã
22:58-62)*

²⁵ Sịmónã Pétěró kã rií pá tuú ãcí yungárá gá 'dãá, 'bá 'dĩ'bée ã uruko ní gōzú ìri zịzú ñị kìnĩ, “Mí adri nyo ágó rĩ vé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi vé ãzi 'i kuyé?”

Pétěró gã kìnĩ, “'Bá rĩ adri ma 'i kuyé.”

²⁶ Átalágú ãmbúgú rĩ vé túgěrĩ 'dãá anigé. Túgěrĩ 'dĩri, ìri ágó Pétěró ní bì ni ìjị mvórú 'dãri vé máríté. Ìri ní Pétěró ri zịzú kìnĩ, “Mí adri nyo ágó má ní ndreé Yésũ be trú ọmvú agá 'dãri 'i kuyé?”

²⁷ Pétěró gã tã 'dĩri kpémgbélé kìnĩ, “'Bá rĩ adri ma 'i kuyé.” Koro lōgúlōgú ní céré 'bezú.

*Pīlátō ì Yésũ vé tã
(Mátáyo 27:1-2, 11-14; Mārākō 15:1-5; Lúkã
23:1-5)*

²⁸ Ụ'bụti kụnịkụnị, Yāhūdị rĩ pi ní Yésũ rĩ ìjịzú Kãyáfã vé ãngá 'dãásĩ, kọpi ní ìri jịzú mužú ũgalaku Rómã vé ì ní zị Pīlátō rĩ vé vūrã adrızú rĩ gé 'dãlé. Kọpi fikí caá vūrã rĩ gé 'dãlé kuyé, ã'diātāsīyã kọpi lėkí ì a'bií, ì adrikí rí ule, ì nyakí rí ãnyāngā ì ní á'dí Ụ'dụ Múngú ní Ẹlịzú Jó rĩ pi tị gé sị rĩ bēnĩ. ²⁹ Pīlátō ní fūzú mužú Yāhūdị rĩ pi vúgá ãmvé 'dãlé, ìri ní kọpi zịzú kìnĩ, “Tã ã pá ìmi ní ágó nōri tōzú rĩ ã'di?”

³⁰ Kòpi ní újázú Pīlátō ní kīnī, “Ágó 'dīri ã 'o té dō tā ũnjí kuyé, 'bá ícókí té ĩri íjì mí ẹndrẹti gé ku.”

³¹ Pīlátō ní 'yozú kòpi ní kīnī, “Ìmi jìkí ĩri muzú 'dālé, ìmi lẹkí ĩrivé tā sù ìmivé tāimbì ní lée rī tịnị.”

Kòpi ní újázú Pīlátō ní kīnī, “Tāimbì 'bávé Yāhúđi vé rī ã'yī 'bá ní 'bá āzi sězú 'dizú drázú ku.” ³² Tā 'dīri nga 'i 'dīni, tā Yēsũ ní ọtú 'yoó, 'i ímú drā sù 'dīri tịnị 'dāri, ã nga rí 'i fūú tị ni gé bēnī.

³³ Pīlátō ní fizú gōzú jó agá 'dāá, ĩri ní Yēsũ ri zizú ímúzú 'í vúgá nōó, ĩri ní ĩri zizú kīnī, “Mí 'bāgú Yāhúđi rī pi vé rī?”

³⁴ Yēsũ ní újázú Pīlátō ní kīnī, “Zingárá mí ní ma zizú 'dīri, mí ígá ĩri mí dríge yā, dōku 'bá ụrukọ rikí átá ãní mâ rú sī nī?”

³⁵ Pīlátō ní újázú Yēsũ ní kīnī, “Mí ụsũ ma Yāhúđigú? Mívé 'bá rī pi, atala atala rī pi dríge rī pi be, íjìkí mi sēé má dríge nī. Tā ũnjí mí ní 'oó rī ã'di?”

³⁶ Yēsũ ní 'yozú kīnī, “Mālūngā mávé rī adri nyọọkú nōri vé ni kuyé. Mālūngā mávé rī ã adri té dō nyọọkú nōri vé ni, mávé 'bá mâ pámvú ũbī'bá rī pi té ẹ'dí 'dị ma ẹrízú ípázú Yāhúđi rī pi vé ambugu rī pi dríge sī rá. 'Bo mālūngā mávé rī adri nyọọkú nōri vé ni kuyé.”

³⁷ Pīlátō ní Yēsũ ri zizú kīnī, “Mí 'bāgú?”

Yēsũ ní újázú ĩri ní kīnī, “Tā mí ní 'yoó kīnī, ma 'bāgú 'dīri, ĩri tā áda, tìkí ma nyọọkú nōri dríge tā ã pá ãlu sī, má ímú tā áda rī ũlūú. 'Bá tā áda 'oópi rī, ĩri mávé tā yì rá.”

38 Pílátō ní Yēsū ri zìzú kīnī, “Bá rī ícó tã áda rī nī áamá íngóni?”

*Pílátō lì Yēsū vé drāngárá ã tã
(Mātáyo 27:15-31; Mārākō 15:6-20; Lúkã 23:13-25)*

Pílátō ní gōzú fūzú ãmvé 'dãá, ìri ní 'yozú Yāhūdī rī pi ní kīnī, “Má ísú tã ãzi ùnjí ágó nōri rù'bá gá kuyé.

39 “Bo ìmi Yāhūdī rú, ìmivé mērē gá, Ụ'dú Múngú ní Èlìzú Jó rī pi tị gé sī rī gé, ìmi lēkí ã trūkí ìmi ní 'bá ì ní 'yī kuú jó āngū ù'yīzú rī agá ni ālu sēé. Ìmi lēkí mã ìtrū ìmi ní 'bāgú Yāhūdī rī pi vé rī sēé?”

40 Kòpi ní ó'úzú ú'dúkó be ụrụ 'dãá kīnī, “Kuyé, adri ìri 'i ku! 'Í sē 'bá ní Bārābā ri áyu.” Bārābā ri 'bá ùnjí, ìri 'bá waápi ārí'bá rú ni.

19

Pílátō lì Yēsū vé tã kīnī, ã 'dìkí ìri drāá rá

1 Pílátō ní Yēsū ri sēzú āngáráwá rī pi drìgé, kòpi 'dekí rií ìri ùgbāá kẹlíná sī. 2 Āngáráwá rī pi trakí ùcékúcé suú Yēsū drìgé kùlá rú, kòpi í'dúkí bōngó ika akoóko rùkū 'bāgú rī pi ní rií ángírí suú rī suú ìri ã rù'bá gá. 3 Kòpi rikí ì ìtrú mụzú Yēsū vúgá 'dãá dī dī, kòpi rikí 'yoó kīnī, “Bá íngúkí mi rá, mi 'bāgú Yāhūdī rī pi vé rī!” Kòpi ní ìri usazú.

4 Pílátō ní gōzú fūzú mụzú ãmvé 'dãá dī, ìri ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, “Ìmi ndrekí drī ká, ma mụ Yēsū ri íjì ìmi vúgá ãmvé nōó, 'bo lē ìmi nīkí áamá múké 'yozú kīnī, má ísú tã ãzi ìri ã rù'bá gá

lũúpi kínĩ ãri 'bá ũnjĩ ni kuyé." ⁵ Yésũ ní kúru ãfũzú ãmvé nõó, sukí ũcékúcé ã ní traá kũlá rú rĩ drĩ ni gé, sukí bõngó akoóko rũkũ ndrõlũndrõlũ rú ni ãri ã rú'bá gá, Pĩlátõ ní 'yozú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, "Ĩ ndrekí drĩ ká! Ágõ rĩ nõ!"

⁶ Atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi, 'bá ri'bá Jó Múngú vé rĩ ũtẽ'bá rĩ pi be, kõpi kâ mujú Yésũ ri ndreeé, kõpi ní ọ'úzá ú'dúkó be uru 'dãá kínĩ, "Ĩmi gbákĩ ãri pẹti alambaku sígé! ĩmi gbákĩ ãri pẹti alambaku sígé!"

Pĩlátõ ní 'yozú kĩnĩ, "Ĩmi jikí ãmĩngá ãri mujú gbãá ãyí, má ãsú mã ãrivé ũnjĩkãnyã lẽzú ãri 'ozú ũnjĩ ni kuyé."

⁷ Yãhúdĩ adri'bá drĩkoma rú rĩ pi ní újázú Pĩlátõ ní kínĩ, "Tãĩmbĩ 'bávé rĩ ã'yĩ rá kĩnĩ, ã 'dikí ãri drãá rá, ã'diãtãsiyã kĩnĩ, 'i Mvã Múngú vé ni."

⁸ Pĩlátõ kã tã 'dĩri yĩ, ũrĩ gõ ãri fuú ambamba. ⁹ Pĩlátõ ní gõzú fizú ívé vũrã adrizú rĩ gé 'dãá, jĩ Yésũ ri muzú ãndĩ. ĩri ní Yésũ ri zizú kĩnĩ, "Mí íbĩ ãngá ngũgá?" 'Bo Yésũ újĩ tĩtĩ. ¹⁰ Pĩlátõ ní 'yozú ãri ní kĩnĩ, "Í lã átá mã ní ku ãsĩ? 'Í nĩ ãmã 'yozú kínĩ, mã ũkpõ be mi kuzú, dõku sãzú mi gbãzú pẹti alambaku sígé 'dĩni kuyé?"

¹¹ Yésũ ní újázú Pĩlátõ ní kĩnĩ, "Múngú ã útú té dõ tã ni ãnõgõsĩ kuyé, ũkpõ mívé mí ní 'bãá tã 'ozú mã rú'bá gá 'dĩri ícõ té ẽzi ngaá mã be ku. 'Bo 'bã mã rujúpi újúpi mí ẽndrẹti gé nõri 'o ũnjĩkãnyã agaãpi rá ni."

¹² Pĩlátõ kã tã 'dĩri yĩ, lã lẹti ndãá Yésũ ri oyuzú 'dĩisĩ rá. 'Bo drĩkoma Yãhúdĩ rĩ pi vé rĩ pi ní 'yozú Pĩlátõ ní kínĩ, "Mí oyú dõ ágõ 'dĩri gĩ, mí

íco adrií ũndĩ 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī* vé ni ku. 'Bá 'yoópi 'í lē adrií 'bāgú rú 'dĩri, ĩri āri' 'bá 'bāgú āmbúgú 'dĩri vé ni."

13 Yāhūdī rī pi kâ tã 'dĩri 'yoó 'dĩni, Pīlātō ní Yēsū ri ĩjízú ímúzú kōpi vúgá āmvé nōó dīj. Pīlātō ní gōzú mužú úrizú ívé lúpá āmbūgū vé rī drīgé, vūrā ĩ ní údé kuú kpākpā írā sī rī drīgé. Vūrā 'dāri zíkí Ēbérē tī sī Gābātā. 14 Ū'dú 'bá rī pi ní rizú ĩ útúzá Ū'dú Múngú ní Ełízú JÓ rī pi tī gé sī rī vé rī gé, ũtú rī kâ í'dó caá sâ mužrī drī ni ĩrī gé 'dīgé, Pīlātō ní 'yozú Yāhūdī rī pi ní kīnī, "Īmivé 'bāgú rī, ĩri 'dī."

15 'Bá rī pi ní ó'úzá ú'dúkó be urū 'dāá kīnī, "Ā 'dīkí ĩri drāá 'dīisī rá, ā dēkí ĩri ẹzī 'dīisī rá!"

Pīlātō ní kōpi zízú kīnī, "Īmi lēkí nyo mâ gbā ĩmivé 'bāgú rī pētī alambaku sígé?"

Atala atala rī pi drīgé rī pi ní újázú Pīlātō ní kīnī, "'Bá 'bāgú ākó, 'bāgú 'bávé rī 'yéná 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī 'i!"

16 Pīlātō ní kúru Yēsū ri sēzú kōpi drīgé, kōpi ā muží gbāá pētī alambaku sígé.

*Yēsū vé gbāngará pētī alambaku sígé rī
(Mātáyo 27:32-44; Mārākō 15:21-32; Lúkā
23:26-43)*

* **19:12** 19:12 'Bāgú āmbúgú Rómā vé rī: ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngū āndiāndi rī pi agá rī pi drīgé, āngū Yūdáyā vé rī drīgé, āngū Gālíláyā vé rī drīgé, āzini āngū Yāhūdī rī pi vé rī drīgé. 'Bá Rómā vé rī pi ívé 'bāgú āmbúgú rī zī ívé tī sī Kāyísārā.

19:14 19:14 Wūngará 12:17

Āngáráwá rĩ pi ní kúru Yésũ ri jizú mužú. ¹⁷ Yésũ 'du peṭi alambaku† ĩ ní mužú 'i gbāzú sị ni gé rĩ 'i ngúlúpí sị nĩ mužú vŭrā ĩ ní zịi "Drị Kólõmgbọ rĩ" gé 'dǎá. Vŭrā 'dǎri Ēbérē tị sị zíkí ĩri Gõlõgõtǎ. ¹⁸ Āngáráwá rĩ pi mukí Yésũ ri gbǎá vŭrā 'dǎri gé, gbǎkí kpá 'bá ụrụko ĩrĩ Yésũ be trụ vŭrā ǎlu ǎlu 'dǎri gé, ǎzi rĩ ĩrivé drị ẹndepị gélésĩ, ǎzi rĩ drị ĩjị gélésĩ, gbǎkí Yésũ ri ágágá.

¹⁹ Pílátõ ní tǎimbị sězú, ĩ ní tǎ Yésũ ri tǔzú rĩ sızú 'bázú peṭi alambaku ĩ ní Yésũ ri gbāzú sị ni gé rĩ drĩlẹ gá 'dĩni, "YĚSŪ NĀZĚRĚTĀGŪ RĪ, 'BĀGŪ YĀHŪDĪ RĪ PI VÉ RĪ." ²⁰ Yǎhŭdị kárakará rikí tǎ ĩ ní sịi Yésũ vé peṭi alambaku ĩ ní ĩri gbāzú rĩ drĩlẹ gá 'dĩri lǎá, ǎ'diātǎsĩyǎ vŭrā ĩ ní Yésũ ri gbāzú rĩ, ĩri ĩnyinǎǎ kŭrú ǎ gǎrǎ gá. Sịkí tǎ ri Ēbérē tị sị, Lǎtĩnị tị sị, ǎzini Gĩrikĩ tị sị. ²¹ Atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi ní 'yozú Pílátõ ní kĩnĩ, "Mĩ sị tǎ rĩ 'yozú kĩnĩ, "Bǎgú Yǎhŭdị rĩ pi vé ni' 'dĩni ku, lẹ mĩ sị 'Ágó 'dĩri 'yo 'i tị sị kĩnĩ, 'i 'Bǎgú Yǎhŭdị rĩ pi vé rĩ.' "

²² Pílátõ ní újázú kọpi ní kĩnĩ, "Tǎ ĩ ní sịi gí rĩ, újákí ku."

²³ Āngáráwá rĩ pi kǎ Yésũ ri gbǎá peṭi alambaku sịgé 'dǎá gí, kọpi í'dúkí ĩrivé bõngó acoó caá vŭrā sị su, kọpi awakí ĩ ǎsámvú gé sị, ọgúpị 'du ǎlu, ọgúpị 'du ǎlu. Kọpi 'dukí kpá ĩrivé bõngó ĩri ní rii suú rŭkŭ rĩ‡ ĩndĩ, údékí bõngó 'dĩri ǎco

† **19:17** 19:17 Peṭi alambaku: 'Bá Rómǎ vé rĩ pi ri 'bá tǎ 'o'bá ũnjí rĩ pi gbǎ mŭsŭmǎrĩ sị peṭi alambaku sịgé, ĩri sǎ 'du ǎco kọpi íbị drǎ ndõ, kọpi ĩzǎngǎ nya ambamba drǎngǎrǎ rĩ gé. ‡ **19:23** 19:23 Bõngó ĩri ní rii suú rŭkŭ rĩ: Bõngó 'dǎri ĩndré sŭ jŭlŭbıyǎ tịni.

rũkũ caá vũgá 'dāá, adri kú múlú rú, ícíkí ícícĩ kuyé.

²⁴ Āngáráwá rĩ pi ní átázú ĩ āsámvú gé sĩ kínĩ, “Lē 'bā ũsíkí bōngó āco rũkũ 'dĩri ku, 'bā 'bekí jêké sĩ, ā'di ri dō ícó 'du nĩ.”

Tā 'dĩri nga 'i sũ ĩ ní sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ tĩjĩ,

“Kòpi 'bekí mávé bōngó jêké sĩ,
kòpi awakí ĩ āsámvú gé sĩ.”

Āngáráwá rĩ pi 'okí sũ ĩ ní lēé rĩ tĩjĩ.

²⁵ Yēsũ éndrèpĩ pi Yēsũ éndrèpĩ vé ómvúpi be, Māriyā Kílópāsĩ ũkú ni be, āzini Māriyā Māgādēlēnā be, kòpi mukí pá tuú pètĩ alambaku ĩ ní Yēsũ ri gbāzú kú sị ni gé rĩ ā gārā gá. ²⁶ Yēsũ kā éndrèpĩ ri ndreé tu pá kuú ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩpi 'í ní lēélē rĩ gārā gá, ĩri ní 'yozú éndrèpĩ ní kĩnĩ, “‘Bá nóni adriipi mí mvá rú rĩ, ĩri 'dĩ.”

²⁷ Yēsũ ní kpá 'yozú ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩpi rĩ ní kĩnĩ, “‘Bá adriipi mí éndrèpĩ rú rĩ, ĩri 'dĩ.” Ágó Yēsũ ā pámvú ũbĩpi 'dĩri ní Māriyā ri jìzú mužú ívé āngá.

Yēsũ vé drāngára

(Mātáyo 27:45-56; Mārākō 15:33-41; Lúkã 23:44-49)

²⁸ Yēsũ kā nĩjĩ áamá 'yozú kínĩ, 'í dẹ ívé èzĩ gí, tā ĩ ní sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ ā nga rí 'i fũú tị ni gé ānĩ, ĩri ní 'yozú kínĩ, “Yĩjĩ úvá ndē ma gí.” ²⁹ 'Bākí vinyō ũndrākúndra kú ĩgānjā āzi agá, kòpi í'dúkí lífā suú pètĩ sígé, suú vinyō rĩ agá 'dāá, kòpi sukí Yēsũ tị gé. ³⁰ Yēsũ kā vinyō

ũndrákúndra rĩ mvuú, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Tã rĩ deęepi 'dĩ.” Drĩ ni ní kúru úlúzu kũlũ, ĩri ní ívé índrí kuzú Múngú drígé.

³¹ Ụ'dụ 'dãri 'bá rĩ pi ní rizú ĩ útúzu rĩ, kãdõ muú caá drũ 'dĩni, ĩri adri ụ'dụ Sãbátã vé rizú ụmụ nyazú rĩ. Yãhụdĩ rĩ pi lěkí 'bá ĩ ní gbãá peṭi alambaku sígé 'dĩ'bée ã adrikí caá cĩngbá ụ'dụ Sãbátã vé rĩ gé ku, kòpi zíkí Pílátõ tị gé kínĩ ãngáráwá rĩ pi ã ùgbãkí 'bá 'dĩ'bée ã kórókó ùñõ 'dĩsĩ rá, kòpi ã ùdrãkí rí mbělēná, ã ùtrũkí rí kòpivé ãvũ vũgá. ³² Ængáráwá rĩ pi ní í'dózú ágó ãzi ĩ ní gbãá Yēsũ be trũ rĩ ã kórókó ùgbãzú ùñõzú, vùdrĩ ni gé, kòpi ní kpá ãzi rĩ vé rĩ ùgbãzú ùñõzú. ³³ 'Bo kòpi kã caá Yēsũ vũgá, kòpi ĩsúkí Yēsũ drã gí, kòpi ùgbãkí ĩri ã kórókó fã ùñõ kuyé. ³⁴ Ængáráwá ãlu ni ní Yēsũ ã gãrãfã sòzú ọjụ sĩ, ãrí, ãzini yĩ ní ĩfũzú razú 'dizú rụ 'bá ni gé sĩ vũgá nõó. ³⁵ Ágó tã rĩ ndreépi 'i mị sĩ rĩ, ùlũ tã rĩ nĩ, tã ĩri ní ùlũú rĩ, ĩri tã áda. Nị ámá 'yozú kínĩ, tã 'í ní ùlũú 'dĩri adri ùñõ kuyé. Ùlũ tã 'dĩri kínĩ, ĩmi ẹ'yĩkí rí 'yozú kínĩ, ĩri tã áda. ³⁶ Tã 'dĩ'bée ngakí ĩ 'dĩni, tã ĩ ní sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá kínĩ, “Ícókí ĩrivé fã ùgbãá ñõ ãluñani ku” 'dãri, ã nga rí 'i fũú tị ni gé bēnĩ. ³⁷ Tã rĩ ãzi ĩ ní sĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ 'yo kínĩ, “Kòpi mị 'bã 'bá ĩ ní gãrãfã ni sõ ọjụ sĩ rĩ ndrezú.”

Yēsũ vé s̄ngará

(Mátayo 27:57-61; Mārãkõ 15:42-47; Lúkã

§ **19:31** 19:31 Sãbátã: Ụ'dụ Sãbátã vé rĩ, ĩri í'dó sã áziyá ùndrēná vé rĩ gé. **19:36** 19:36 Wũngará 12:46; Kãlãfe 9:12; Sãwúmã 34:20 **19:37** 19:37 Zãkãrĩyã 12:10

23:50-56)

³⁸ Yōsépā Ārīmātáyōgú rī, ĩri 'bá Yēsũ ā pámvú ũbĩpi ni, 'bo ri tā 'í ní Yēsũ ri ẽ'yĩzú rī úcícĩ, ā'diātāsīyā ĩri ri 'o Yāhúdĩ rī pi sī ũrĩ sī. Mụ Yēsũ vé āvũ ā tā zĩ Pīlátō tị gé, Pīlátō ā'yĩ ĩri ní rá. ĩri ní āvũ rī 'duzú muzú s̄izú nĩ. ³⁹ Nīkōdémā ótú ímụpi Yēsũ vúgá ĩnĩ sī rī 'de muzú Yōsépā vúgá sī ĩndĩ, jì ũdu ĩ ní usáá ẽjĩngũrú sī ni muzú 'í drígé sī ĩndĩ, ũdu rī vé ẽnjĩngárá ĩri ícọ ca kịlọ pũkú na drĩ ni tọwú 'dĩni rá. ⁴⁰ Āgō ĩrĩ 'dĩ'bée í'dúkí ẽjĩngũrú rī ũdāá Yēsũ vé āvũ rụ'bá gá sī, kọpi í'dúkí bōngó āvũ rī ā rụ'bá ĩmũlúzú ānĩ, sũ Yāhúdĩ rī pi vé mērē rizú āvũ s̄izú rī tịni. ⁴¹ Vūrā ĩ ní Yēsũ ri gbāzú pẹtị alambaku s̄ígé rī, ĩri ĩnyiną ómvú ā gārā gá, gākí 'bú lūú ũjĩ agá āvũ s̄izú ní kú ómvú rī agá 'dāá, ũjĩ 'dāri s̄íkí drĩ 'bá āzi 'a ni gé 'dālé kuyé. ⁴² Ụ'dú 'dāri ní adrií ụ'dú Yāhúdĩ rī pi vé ni rizú ĩ útúzá fūzú ānĩ ụ'dú Sābátā vé rī gé rī sī, āzini ũjĩ āvũ s̄izú rī ní adrií ĩnyiną rī sī, kọpi áwíkí Yēsũ ri s̄ĩ ũjĩ rī agá 'dāgá.

20

*Yēsũ vé íngángárá gōzú idri rú rī vé tā
(Mátayo 28:1-10; Mārākō 16:1-8; Lúkā 24:1-12)*

¹ Kā mụ ụ adrií Yīngā sī ũ'bútị kũnĩkũnĩ, Māríyā Māgādēlénā ní 'dezú muzú 'būrẹdrĩ gé 'dāá, ca mụ ụ ísú gũkí írā ĩ ní 'bú rī ẽ tị ọzũzú rī āmvé gí. ² ĩri ní í'dózú njuzú muzú Sịmónā Pétēró vúgá, āzini Yēsũ vé 'bá ĩri ā pámvú ũbĩpi ĩri ní lēlē rī vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ,

“Kôpi 'dukí Úpí Yēsũ vé ãvũ 'bú rĩ agásĩ gí, 'bá nĩkí kuyé dō kôpi jìkí ìri 'bãá ngũgá!”

³ Pétêró pi ní 'dezú mužú Yēsũ vé 'bá ìri ã pámvú ũbĩpi ìri ní lěélě rĩ be 'búrêdrĩ gé 'dãá. ⁴ 'Bá ìrĩ 'dĩ'bée rikí njuú mužú óngú sĩ, 'bo 'bá Yēsũ ã pámvú ũbĩpi ázi 'dĩri ndě Pétêró ri óngú sĩ rá, nju caá 'búrêdrĩ gé 'dãá drĩdrĩ. ⁵ Ọvũ 'bú rĩ ã 'a ọlũú, ìsú 'yéná bǒngó ì ní ãvũ rĩ ã rú' 'bá ìmũlũzú rĩ ndree áyu, 'bo fi 'bú agá 'dãá kuyé. ⁶ Sịmónã Pétêró ì ní kuú vúlé rĩ kã caá, fi 'bú agá 'dãá nĩ, ndre bǒngó ì ní ãvũ rĩ ã rú' 'bá ìmũlũzú rĩ, kukí kú 'bú agá 'dãá áyú. ⁷ Bǒngó ì ní Yēsũ ẹ mịlẹti úmbézú rĩ tra 'i kú túngú, bǒngó ì ní ãvũ rĩ ã rú' 'bá ìmũlũzú rĩ gũ kpá 'i kú túngú. ⁸ Kúru 'bá Yēsũ ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi vé ázi caápi 'búrêdrĩ gé 'dãá drĩdrĩ rĩ ní kpá fizú 'bú agá 'dãá, kã bǒngó rĩ ndree, ìri ní kúru ẹ'yĩzú 'yozú kínĩ, Yēsũ íngá gōó ídri rú gí. ⁹ Tã ọtụ Búkũ Múngú vé rĩ ní 'yoó, Yēsũ ri ímụ íngá gō ídri rú rá 'dĩri fi kôpi drĩgé 'dãá kuyé.

*Yēsũ 'i da 'i Māriyā Māgādēlénā ẹndrẹti gé
(Mārākō 16:9-11)*

¹⁰ Kúru Yēsũ vé 'bá ìri ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní 'dezú mvizú gōzú 'bẹtí, ¹¹ 'bo Māriyā áwí ívé rĩ rií ngoó vũrã ãvũ sịzú rĩ gé 'dãá. Ìri ní ọvũzú 'bú rĩ ã 'a ọlũzú, ¹² ìri ní mālāyíkã ìrĩ ni pi ndrezú 'bú agá 'dãá, kôpi úsúkí ì kú bǒngó imve imve ni pi sĩ, kôpi úríkí kuú 'bú ì ní Yēsũ ri sịzú rĩ agá 'dãá, ázi rĩ drĩgélé sĩ, ázi rĩ pápálésĩ.

¹³ Mālāyíkã rĩ pi ní Māriyā ri zịzú kínĩ, “Ūkú 'dĩri, mi ri ngo ãsĩ?”

Māriyā ní 'yozú kòpi ní kīnī, “Dukí Úpí mávé rī mužú gí, á nī kuyé, dō jíkí ĩri mužú 'bāá ngūgá.”
 14 Māriyā ní kúru 'i újázú āngū údrézú 'i gārā gá sī, ndre Yēsū tu pá kuú 'dāá, 'bo nī áamá 'yozú kīnī, 'bá rī Yēsū 'i 'dīni kuyé.

15 Yēsū ní ĩri zizú kīnī, “Ūkú 'dīri, mi ri ngo āsī? 'Bá mí ní ríi ndāá rī ā'di 'i?”

Māriyā ūsū 'bá rī ọmvú 'dīpa 'i. ĩri ní 'yozú kīnī, “Āmbúgú mávé rī, 'í 'dụ dō āvū rī mužú nōósī mi 'i, 'í lū má ní vūrā mí ní ĩri jizú mužú 'bázú rī, mâ mužú rí āvū rī ĩsú ndreeé bēsīnī.”

16 Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Māriyā!”

Māriyā ní 'i újázú āngū ndrezú Yēsū vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú Ēbérē tị sī kīnī, “Rābónī,” ífífí ni “Ímbápi.”

17 Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Lē mī úló mâ rụ 'bá ku, má újá drī ma gōó má Ẹtẹpị vú 'dāá kuyé, 'í mužú lūú má ẹdrípị ní, 'í 'yo, 'Ma ri ma újá gō má Ẹtẹpị Múngú vúgá, ĩri kpá ĩmi Ẹtẹpị, ĩri kpá ĩmivé Múngú.’ ”

18 Māriyā Māgādēlénā ní 'dezú mužú 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi vúgá 'dālé, ūlū kòpi ní kīnī, “Á ndre Úpí ri gí.” Māriyā ní tā Úpí ní 'yoó 'í ní rī ūlūzú kòpi ní.

Yēsū 'i da 'i ivé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi ẹndrẹtị gé

(Mātáyo 28:16-20; Mārākō 16:14-18; Lúkā 24:36-49)

19 Kā mužú adrií Yīngā sī ūndrésī, Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ūbī'bá rī pi úmúkí ĩ vūrā ālu gé, kòpi fikí úrí jó agá, kòpi ūpīkí kẹtẹtị rī pi cí, ā'diātāsīyā

kôpi ri 'o ũrĩ sĩ 'bá ambugu Yâhúdĩ rĩ pi vé rĩ pi sĩ. Yésũ ímụ pá tuú kôpi ásámvú gé, 'yo kôpi ní kĩnĩ, “Tākiri ã adri ìmi be!” ²⁰ Kã tâ rĩ átá kôpi ní 'dínì, ìri ní ãzó bílé 'í drígé, ãzini 'í gārāfā gá rĩ sēzú ndrezú kôpi ní. 'Bá ìri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi adrikí ãyĩkō sĩ kôpi ní Úpí ri ndree rĩ sĩ.

²¹ Yésũ gō 'yoó kôpi ní dīĩ kĩnĩ, “Tākiri ã adri ìmi be. Á lē ìmi pēé muzú sũ má Ètèpì ní ma ìpēé rĩ tịnì.” ²² Yésũ ní ẹvĩvĩ vuzú kôpi drígé, ìri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Índrí Uleterè rĩ ã adri ìmi be. ²³ Ìmi trūkí dō 'bá ũnjĩkányā 'o'bá rĩ pi ìvé ũnjĩkányā agásĩ rá, Múngú ri kôpi trū ìvé ũnjĩkányā agásĩ rá, ìmi trūkí dō kôpi ìvé ũnjĩkányā agásĩ kuyé, Múngú trū kôpi ku.”

Yésũ ì'da 'i Tórnã ẹndrẹti gé

²⁴ 'Bá Yésũ ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi vé ãlu rụ ni Tórnã Dídímā 'i, Yésũ kã ícá kôpi ásámvú gé, Tórnã ri ọgũpịĩ ásámvú gé 'dāáyo. ²⁵ 'Bá Yésũ ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ã ụrụkọ ní lüzú ìri ní kìnĩ, “'Bá ndrekí Úpí ri rá!”

'Bo ìri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Á ndre dō mūsūmārĩ vé bílẹmị ĩ ní Yésũ ẹ drị gbāzú rĩ mā mị sĩ kuyé, ãzini má úló dō mēmérìkọ rĩ mā drị sĩ kuyé, ãzini á 'bã dō mā drị bílẹmị gārāfā ni gé rĩ úlózú kuyé, má ícọ tâ 'dĩri ẹ'yĩĩ ku.”

²⁶ Ụ'dụ ẹzịrĩ ã vùdrị gé, Yésũ vé 'bá ìri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi úmúkí ĩ gōó muụ adriĩ trụ jó agá, Tórnã ri kôpi ásámvú gé 'dālé ìndĩ. Kôpi ụpịkí kẹtị rĩ pi cí, 'bo Yésũ ímụ fí adriĩ kôpi ásámvú gé 'dālé, ìri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Tākiri ã adri ìmi be.” ²⁷ Yésũ ní kúru 'yozú Tórnã ní kĩnĩ, “'Í

'bã mí drí mváṅá 'dīgé, 'í ndre mâ drí ágélé, mí ísú mí drí, mí úló mâ gārāfã ãní. Lẽ mívé yīkì ã awa 'i ìrī ku, lẽ mí ẹ'yī ma."

²⁸ Tórnã ní újázú ìri ní kīnī, "Mí Úpí mávé ni, mi kpá Múngú mávé ni!"

²⁹ Yésũ ní 'yozú ìri ní kīnī, "Mí ẹ'yī ma mí ní mâ rù'bá ndreé gí rī sī? 'Bá ma ẹ'yī'bá, mâ rù'bá ndre'bá kuyé rī pi vé ãyīkō ri ímù aga rá."

³⁰ Yésũ nga tã ãyázú ãyãyã ní pi kárákará, ìrivé 'bá ìri pámvú ùbī'bá rī pi ndrekí rá. Tã ãyázú ãyãyã ìri ní 'oó rī pi urukọ'bée sīkí búkũ nōri agá kuyé. ³¹ 'Bo sīkí tã 'dī'bée, ìmi ẹ'yīkí rí 'yozú kīnī, Yésũ ri Kúrísítō, ìri Mvã Múngú vé ni, ìmi ẹ'yīkí dō ìri gí, ìmi ídri 'dáni'dáni rī ísú rá.

21

Yésũ gō 'i 'daá dī

¹ Yésũ gō índré ívé 'bá 'ì pámvú ùbī'bá rī pi ẹndrẹtì gé dī yī bālālã Tībérīyã ã gārã gá 'dãá. Tã rī nga 'i 'dini. ² Sīmónã Pétēró pi, Tórnã Dīdímã be, Nātãnyélẽ íngápi Kánã gálésĩ ãngũ Gālíláyã vé rī agá rī be, Zébédáyō ẹnjipì ìrī rī pi be, ãzini 'bá Yésũ ã pámvú ùbī'bá rī pi ã urukọ ìrī ni pi be, úmúkí ì vūrã ãlu gé. ³ Sīmónã Pétēró ní 'yozú kọpi ní kīnī, "Á lẽ muṣú ì'bí 'beé."

Kọpi ní 'yozú ìri ní kīnī, "'Bá lēkí muṣú ìndī." Kọpi ní 'dezú fizú kúlúmgbã agá, muṣú ì'bí 'bengará gá, 'bo ìníná 'dãri sī, kọpi 'bekí ì'bí ãluṅani kuyé.

4 Kã muꝝ adrii ỹ'bútì kũñkũñĩ, Yèsũ mu pá tuú kuú yĩ tì gé 'dãá, ïrivé 'bá ïri ã pámvú ùbĩ'bánĩ rĩ pi nĩkí ámá 'yozú kĩnĩ, 'bá rĩ Yèsũ 'i 'dĩni kuyé.

5 Yèsũ ní kòpi zìzú kĩnĩ, “Mávè ùndĩ rĩ pi, ïmi í'békí tró ï'bì kuyé?”

Kòpi ní újázú ïri ní kĩnĩ, “Bá í'békí àluṅani kuyé.”

6 Yèsũ ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmi 'bekí ïmivé ímbá rĩ pi kúlúmḡba rĩ vé wòkò drì ẽndèpì gélé rú rĩ gé, ïmi ícò ï'bì 'be rá.” Kòpi ká ímbá rĩ 'beé, sũ Yèsũ ní 'yoó rĩ tĩnì, kòpivé ímbá rĩ ẽnjĩ lĩlĩ, kòpi ícókí ísè bã ku, ã'diātāsīyā ï'bì rĩ pi tőkí ï ímbá rĩ agá 'dãá kárakará.

7 'Bá Yèsũ ã pámvú ùbĩ'bánĩ rĩ pi vé àlu Yèsũ ní lèè agaá rá rĩ ní 'yozú Pétèró ní kĩnĩ, “Bá rĩ Úpí 'i.” Sĩmónā Pétèró kã yĩ 'yozú kĩnĩ, “Bá rĩ Úpí 'i,” ïri ní ívé bõngó 'í ní trũú 'bãá kuú vũgá rĩ í'dúzú akozú 'î rù'bánĩ gá, ïri ní wazú 'dezú yĩ agá 'dãá. 8 'Bá Yèsũ ã pámvú ùbĩ'bánĩ rĩ pi sőkí ívé kúlúmḡba rĩ muꝝ pá tuú yĩ tì gé 'dãá, í'dózú kúlúmḡba rĩ ã rù'bánĩ gá 'dĩgè, cazú yĩ tì gé 'dãá, ï ọvụ ca pá ã 'a mụdũrũlũ àlu. Kòpi ní ívé ímbá rĩ ísézú ï'bì be agá tré. 9 'Bá Yèsũ ã pámvú ùbĩ'bánĩ rĩ pi ká ísì kúlúmḡba rĩ agásĩ, kòpi ísúkí ùdèkí ãcì kuú 'dãá, 'bãkí ï'bì úzó ànì, àzini 'bãkí pánga gārā ni gé.

10 Yèsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ùbĩ'bánĩ rĩ pi ní kĩnĩ, “Ìmi íjìkí ï'bì ïmi ní 'beé sãḡá 'dĩri sĩ rĩ pi ã urukò ímúzú nõó.”

11 Sĩmónā Pétèró ní tuzú fizú kúlúmḡba agá, ïri ní ímbá rĩ ísézú ímúzú yĩ tì gélé rú, ï'bì ã'yĩ 'a ni gé mụdũrũlũ àlu pũkú tówú drì na, ï'bì

kárakará 'dī'bée sī, ímbá rī uce kuyé. ¹² Yésū ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī, “Īmi ímúkí, 'bâ nyakí ínyá.” 'Bo ūrī sī, 'bá āzi zīṣpi 'yoópi kínī, 'bá rī ā'di 'i yā 'dīni 'dāáyo, ā'diātāsīyā kōpi nīkí áamá rá 'yozú kínī, 'bá rī Úpí Yésū 'i. ¹³ Yésū ní kúru ímúzú, ĩri ní pánga rī í'dúzú sēzú kōpi ní. Vúdrī ni gé, ĩri ní kpá ĩ'bī rī í'dúzú sēzú kōpi ní. ¹⁴ 'Dīri nóni vú na ni Yésū ní 'i í'dazú ívé 'bá 'î pámvú ūbī'bá rī pi ẹndrẹtī gé, ĩri ní íngázú gōó ídri rú rī ā vúdrī gé rī.

Yésū pi vé tã Pétěró be rī

¹⁵ 'Bá Yésū ā pámvú ūbī'bá rī pi kâ ínyá rī nyaá deḡ, Yésū ní 'yozú Sīmónā Pétěró ní kīnī, “Sīmónā Yūwánī ā mvá rī, 'í lě nyo ma mí ọḡṣpīi 'dī'bée agaá rá?”

Pétěró ní újázú ĩri ní kīnī, “Úpí, mí nī rá 'yozú kínī, á lě mi agaá rá.”

Yésū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Mí úcé mávé kâbīlō anjī rī pi múké.”

¹⁶ Yésū gō tã rī ẹndīi 'yoó dīi kīnī, “Sīmónā Yūwánī ā mvá rī, ẹndépi 'í lě nyo ma rá?”

Sīmónā ní újázú ĩri ní kīnī, “Úpí, mí nī rá 'yozú kínī, á lě mi rá.”

Yésū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Mí ūtē mávé kâbīlō rī pi múké.”

¹⁷ Vú na ni gé, Yésū gō 'yoó Sīmónā ní kīnī, “Sīmónā Yūwánī ā mvá rī, 'í lě nyo ma rá?”

Pétěró gō adrii ízāngā sī, ā'diātāsīyā Yésū ní 'i zī caá vú na kínī, “'Í lě ma rá yā” rī sī. ĩri ní kúru 'yozú Yésū ní kīnī, “Úpí, mí nī rá, á lě mi ambamba!”

Yēsũ ní 'yozú ìri ní kīnī, “Mí úcé mávé kãbīlõ rī pi múké. ¹⁸ Áda ádarú á 'yo mí ní 'dīni, mí ní drī ọtú adrizú kẹrīnà rú rī gé, mi ri bōngó mívé rī úsú mí rú' bá gá mí drī sī nī, mi mụ vūrã mí ní lěé mụy rī gé. 'Bo 'í dē dō gí, mi mí drī ãdrō vūrã ãlu gé, 'bá ãzi ri ímụ mi rụ, ìri mí drī úmbé, ìri ímụ mi jì mụzú vūrã mí ní lěé ku ni gé.” ¹⁹ Yēsũ 'yo tã rī 'dīni lüzú kīnī, létì Pétēró ní ímúzú drázú rī, ìri sē ì ímụ Múngú ri íngú ãní rá. Yēsũ ní 'yozú Pétēró ní kīnī, “Mí ùbī mã pámvú!”

'Bá Yēsũ vé lěélē rī

²⁰ Pétēró újá 'i ãngū úndré 'ì gārã gá sī kúrŭ, ìri ní Yēsũ vé 'bá ìri ã pámvú ùbī' bá rī pi vé ãlu Yēsũ ní lěélē rī ndrezú, ìri ri ímụ ì vùdrī gé sī, 'bá 'dīri úrīpi Yēsũ ã gārã gá ìnyinà ínà tì gé 'yoópi, “Úpí, 'bá lěépi mí ùli 'beépi rī ã'di 'i rī 'i?” ²¹ Pétēró kã ágó rī ndreé, ìri ní Yēsũ ri zìzú kīnī, “Úpí, mí ùsũ tã ágó 'dīri drīgé íngóni?”

²² Yēsũ ní újázú Pétēró ní kīnī, “Á lē dō ágó 'dīri ã adri ídri rú cīmgbá má ní ícázú rī gé, adri mí tã kuyé. Á 'yo mí ní 'dīni, lē mí ùbī mã pámvú.” ²³ Tã 'dīri ayi mụzú 'bá Yēsũ ri ẹ'yī' bá gí rī pi vúgá sī kīnī, ágó Yēsũ ã pámvú ùbīpi 'dīri ícò drãá ku. 'Bo tã Yēsũ ní 'yoó rī adri 'yozú kīnī, ágó rī drã ku yã 'dīni ku, Yēsũ kīnī, “Á lē dō ágó 'dīri ã adri ídri rú cīmgbá ú'dù má ní ícázú rī gé, adri mí tã kuyé?”

²⁴ Ágó 'dīri 'bá Yēsũ ã pámvú ùbīpi rī 'i, ndre tã 'dī' bée 'ì mị sī, sī kpá tã rī nī, 'bá nīkí rá tã Yēsũ vé ìri ní ndreé 'ì mị sī 'dī' bée, ìri tã áda.

²⁵ Yēsũ 'o tã kárákará. ã sĩkí té dõ tã rĩ pi cére
rá, vũrã ã ní búkũ rĩ pi 'bãzú rĩ ícó té caá ku.

Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị

Keliko: Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Keliko)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20